

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Vybrané problematické aspekty exekučního řízení

Selected problematical aspects of enforcement proceedings

Konzultant: JUDr. Dita Frintová, Ph.D.

Zpracovatel: Mgr. Jaroslav Lockenbauer

Květen 2010

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 31. května 2010

.....

Srdečně děkuji svým blízkým a dále kolegům právníkům za trpělivost, konzultace a za obětavou pomoc spojenou s revizí textu předkládané práce, především děkuji JUDr. Ditě Frintové, Ph.D., Bc. Kateřině Malíkové, senátu 14 Co Městského soudu v Praze ve složení JUDr. Milada Veselá, JUDr. Jana Šrédlová, JUDr. Iva Suneghová a Mgr. René Fischer, v neposlední řadě pak JUDr. Martině Karhanové a Mgr. Petru Truskovi.

Věnováno Kati...

Obsah

Obsah	3
1 Úvod	6
2 Právní postavení soudního exekutora.....	9
2.1 Exekutorská samospráva	17
2.2 Exekuční a další činnost soudního exekutora.....	20
3 Vybrané aspekty exekučního řízení	24
3.1 Přiměřenost exekuce.....	25
3.2 Problematika postižení účtu manžela	31
3.2.1 Zrušení účtu v průběhu exekuce.....	41
3.3 Odpovědnost soudního exekutora	45
3.3.1 Odpovědnost za škodu.....	46
3.3.2 Kárná odpovědnost.....	54
3.3.3 Trestněprávní odpovědnost	58
3.4 Zastavení exekuce	64
3.4.1 Důvody pro zastavení exekuce.....	68
3.4.2 Omezení zastavení exekuce podle ust. § 55a ex. řádu	79
3.5 Náklady exekučního řízení.....	82
3.5.1 Náklady exekuce	83
3.5.2 Odměna soudního exekutora	83
3.5.3 Paušálně určené a účelně vynaložené výdaje	86
3.5.4 Náhrada za ztrátu času a náhrada za doručování.....	87
3.5.5 Záloha na náklady exekuce	88
3.5.6 Hotové náklady osob povinných poskytnout součinnost	93
3.5.7 Náklady oprávněného.....	94
3.5.8 Příkaz k úhradě nákladů exekuce	94
3.5.9 Námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce.....	96
3.5.10 Náklady exekuce při jejím zastavení.....	98
3.5.11 Náklady při zastavení exekuce pro nemajetnost povinného	
101	
4 Závěr.....	107
5 Seznam použitých pramenů a literatury	113

5.1	Odborné publikace	113
5.2	Odborné články	113
5.3	Judikatura soudů.....	114
5.4	Právní předpisy.....	117
	Abstract.....	120

Seznam použitých zkratk

BSM	bezpodílové spoluvlastnictví manželů
CE	centrální evidence judikatury (program JUDIKATURA)
ex. řád či EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
ex. tarif	vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem
Listina	zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
N	nález Ústavního soudu ČR
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OdpŠ	zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. r. civ.	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS ČR
SJM	společné jmění manželů
tr. zák.	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
tr. řád	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
U	usnesení Ústavního soudu ČR
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
VE	vnitřní evidence judikatury (program JUDIKATURA)

Pozn. V případě citací ponechávám zkratky uvedené v citovaném zdroji.

1 Úvod

Motto: *Malý počet asociálních individuí, tj. lidí neochotných nebo neschopných přinášet zatímní oběti, jež od nich společnost vyžaduje, by mohli znemožnit veškerou společnost. Bez donucení a použití moci proti nepřátelům společnosti stalo by se společenské soužití nemožným.*¹

Jedním z nejdůležitějších oprávnění a zároveň povinností státu je jednak tvorba právního řádu, tedy vytváření rámce, v němž se může společnost svobodně rozvíjet a jednak provádění dohledu nad jeho dodržováním, a to i za cenu jeho přímého vynucování. V rámci dělby státní moci je tento úkol svěřen z velké části moci soudní. Úkolem moci soudní je nejenom právo nalézat, ale také takto deklarované právo, v případě že není dobrovolně plněno, nuceně vymáhat. Bez možnosti vynucení uložených povinností by společnost, jak ji známe dnes, nemohla existovat. Místo vlády práva, vlády řádu, by nastal chaos, ve kterém by nalezlo uplatnění pouze právo silnějšího, a to bez ohledu na principy morálky a spravedlnosti. V rámci této soudní pravomoci byla stanovena pravidla pro použití donucení formou státního zásahu do jinak zejména soukromoprávních vztahů. Jedná se tedy o prostor, v němž se prolíná sektor veřejnoprávní se sektorem soukromoprávním. Z mého pohledu je zabránění uplatnění svévole jednou z nejdůležitějších, ne-li vůbec nejdůležitější, funkcí státu. V rámci moci soudní je k této funkci státu určeno tzv. vykonávací (exekuční) řízení.

V důsledku významných společenských změn souvisejících s obnovou demokracie v naší zemi, došlo k bouřlivému rozvoji jak práva soukromého, tak i práva veřejného. V souvislosti s tímto rozvojem začala být respektována individualita a tvořivost člověka, což bylo umožněno zejména tím, že začal být opět kladen důraz na respektování soukromého vlastnictví. Bylo-li soukromé vlastnictví před rokem 1989 vlastnictvím zbytkovým a až nechtěně trpěným, dnes je jeho role klíčová. V souvislosti s tím, že došlo k vysokému nárůstu počtu vznikajících soukromoprávních vztahů, došlo také k logickému nárůstu sporů

¹ MISES, L. *Liberalismus*, Praha : Liberální institut, 1998, str. 39.

z těchto vztahů vyplývajících. Nepříliš reformované soudnictví nebylo schopno v daném čase vyřídit tak obrovský nárůst agendy a i přes zvyšující se počet soudců docházelo k průtahům nejenom v nalézacím řízení, ale následně i v řízení vykonávacím (exekučním). Protože však jediná pomoc, která bývá účinná, je pomoc poskytovaná rychle, vyvstala potřeba situaci spočívající ve velkém nárůstu nevykonaných exekučních titulů urychleně řešit. Místo toho aby byla provedena náročná analýza příčin vzniku sporů a začal být kladen důraz na jejich smířčí řešení, než aby bylo dále přistoupeno k rychlé modernizaci justice odstraňující za pomoci nejmodernějších (zejména elektronických) prostředků zbytečné průtahy v rámci soudního řízení, a než aby došlo k zásadním novelizacím občanského soudního řádu², znemožňujícím jeho zneužívání účastníky řízení, bylo zvoleno možná až příliš jednoduché řešení, které spočívá v prostém nárůstu počtu osob, jež mají pravomoc exekuční tituly vykonávat.

Dne 3. dubna 2001 tak byl ve Sbírce zákonů publikován pod číslem 120/2001 zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, který nabyl částečně účinnosti dne 1. května 2001, plné účinnosti pak nabyt dne 1. září 2001. Od tohoto dne je možné fakticky provádět exekuci podle exekučního řádu. Stát prostřednictvím této normy delegoval část své pravomoci spočívající v nuceném vymáhání exekučních titulů na tzv. soudní exekutory, které zároveň konstituoval jako další z právnických profesí (svobodné povolání). Tímto krokem se stát nevzdal své pravomoci exekuční tituly dále vykonávat, naopak tím prozatím rozšířil možnosti, jak se výkonu práva dovolat. Oprávněnému i nadále zůstala možnost domáhat se výkonu svého práva v rámci klasického postupu dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů - tedy v rámci tzv. výkonu rozhodnutí.³ Někteří autoři dovozují, že stát tak oprávněnému poskytl možnost domoci se svého práva v přiměřené lhůtě.⁴

² Již jenom samotná a zbytečně složitá právní úprava doručování v rámci soudního řízení má značný vliv na délku soudního řízení.

³ Zde je na místě upozornit, že nový zákon zároveň přinesl novou terminologii, jež není zcela bez problému. Naopak se zdá, že částečně vnáší chaos do dříve jednoznačných pojmů.

⁴ VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A., HLADKÝ, J. Druhé úvahy nad exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 9, s. 585.

Ambicí této rigorózní práce je přinést určitý pohled na to, zda se v rámci aplikace exekučního řádu podařilo naplnit očekávání v něj kladená, či naopak. V rámci omezeného prostoru, který tento typ práce poskytuje, se pokusím pojednat nejprve o postavení soudního exekutora, jakožto nově etablované právní profese, a to i ve vztahu k ostatním (tradičním) právnickým profesím. Dále se budu zabývat přímo exekuční a jinou činností soudních exekutorů ve vztahu k vybraným problematickým a dalším aspektům jejich činnosti. Výběr těchto aspektů je určován zejména samotnou aplikací exekučního řádu, tedy tím, co se v samotné praxi ukázalo jako problematické, co je předmětem odborné kritiky a v neposlední řadě také tím, co je podnětem připravovaných novelizací. Vzhledem ke značnému okruhu otázek, jež exekuční řád v praxi vyvolává, je jejich výběr také výběrem nutně subjektivním.

Ve vztahu k předmětu této práce vycházím jak ze samotného textu zákona, jeho smyslu a účelu, tak z odborné diskuse, ať již předkládané ve formě odborných publikací či odborných článků. Zvláštní důraz pak kladu na judikaturu, a to zejména na judikaturu vyšších soudů, neboť bez zpětné vazby samotné aplikace zákona by pohled na danou problematiku nebyl úplný. Významným korektivem jsou také zkušenosti, které jsem získal při aplikaci exekučního řádu a předpisů souvisejících v praxi při výkonu svého povolání asistenta soudce Městského soudu v Praze. Tato práce vychází z právního stavu účinného do 17. 04. 2010.

2 Právní postavení soudního exekutora

Již samotné vymezení pojmu „soudní exekutor“ způsobuje značné výkladové problémy. Někteří autoři nahlízejí na postavení soudního exekutora jako na součást moci soudní⁵, jiný pohled naopak zdůrazňuje postavení soudního exekutora spíše jako zmocněnce oprávněného⁶. Přesné určení postavení soudního exekutora je však z výkladového hlediska velmi důležité, a to jak ve vztahu k poměrně silným pravomocem, jimiž soudní exekutor disponuje, tak i ve vztahu k jejich nestrannému uplatňování a případné odpovědnosti při jejich porušení (zneužití).

Samotný exekuční řád definuje v ust. § 1 postavení soudního exekutora jako fyzickou osobu splňující předpoklady dané exekučním řádem, která byla státem pověřena exekutorským úřadem.

Tato definice v sobě obsahuje několik rovin. Jednak jde o rovinu postavení soudního exekutora jako nositele delegované státní moci, dále se jedná o rovinu postavení soudního exekutora jako soukromého podnikatele a konečně jde o rovinu postavení soudního exekutora jako člena stavovské organizace (tedy příslušníka tzv. svobodného povolání).

Na soudního exekutora byla prostřednictvím exekučního řádu delegována ta část státní moci, jež spočívá v nuceném výkonu exekučních titulů. Delegována však byla pouze část pravomocí⁷, navíc prozatím při úplném zachování pravomoci soudu provádět výkon rozhodnutí. Na druhou stranu soudní exekutor má i některé pravomoci, kterými exekuční soud nedisponuje.⁸ Úkony soudního exekutora jsou obecně (až na některé výjimky) brány jako úkony soudu I. stupně. Základním vodítkem pro to, kdy má soudní exekutor v podstatě postavení soudu I. stupně jsou ty situace, kdy soudní exekutor vykonává exekuční činnost (ust. § 52 odst. 2

⁵ VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A., HLADKÝ, J. Druhé úvahy nad exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 9, s. 582.

⁶ WINTEROVÁ, A. První úvahy nad novým exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 7, s. 397.

⁷ Prozatím se exekuční řízení bez účasti exekučního soudu ani nadále neobejde, např. exekuční soud vydává usnesení o nařízení exekuce.

⁸ Např. volba způsobu provedení exekuce je flexibilní podle konkrétních okolností daného případu.

ex. řádu). Toto postavení soudu I. stupně naopak soudnímu exekutorovi nepřísluší při výkonu své další činnosti.

V současnosti platná ustanovení exekučního řádu tedy v podstatě rozdělují pravomoci při vymáhání uložené povinnosti mezi exekuční soud a soudního exekutora. Soud ve vztahu k soukromé exekuci vykonává zejména tyto činnosti:

- 1) nařízení exekuce a pověření soudního exekutora,
- 2) rozhoduje v určitých případech výlučně o odkladu a zastavení exekuce,
- 3) rozhoduje jako soud odvolací.

Vlastní exekuční činnost pak provádí soudní exekutor.

Podle poměrně konstantního výkladu soudních exekutorů je právě výše uvedené ustanovení § 52 ex. řádu, které staví úkony soudního exekutora na roveň úkonů exekučního soudu silně akcentováno a je z něho vyvozováno, že soudní exekutor je součástí moci soudní. Tato argumentace dokonce zaznívá tak často, až by se mohlo zdát, že ostatní roviny postavení soudního exekutora nejsou téměř brány v potaz. Taková argumentace je však dle mého názoru silně zjednodušující, účelová a zcela nepřijatelná. Zajímavý je náhled na postavení soudního exekutora, který přinášejí jednotliví autoři z řad odborné veřejnosti.

JUDr. Kasíková uvádí, že soudní exekutor vykonává svou činnost jako svobodné povolání a je podnikatelem, který vykonává svou činnost za úplatu. Zároveň však poukazuje na skutečnost, že v důsledku postavení soudního exekutora jako nositele delegované státní moci nelze na vztahy mezi ním a účastníky exekučního řízení pohlížet jako na vztahy soukromoprávní. Dále poukazuje na odlišné postavení soudního exekutora od postavení soudního vykonavatele, když zdůrazňuje nejenom širší zákonná zmocnění pro činnost soudního exekutora, ale taktéž nutnost právnického vzdělání, povinnost odborné praxe a složení závěrečné zkoušky.⁹

JUDr. Tripes nahlíží na postavení soudního exekutora čistě z hlediska díkce zákonných ustanovení. Tedy, při výkonu exekuční činnosti má soudní

⁹ KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 2–3.

exekutor postavení veřejného činitele ve smyslu ust. § 4 ex. řádu, přičemž plnění povinností soudního exekutora se není možné domáhat soukromoprávní cestou.¹⁰

Prof. Winterová přirovnává postavení soudního exekutora k postavení notáře. Shledává např. obdobné prvky v požadavcích kladených na zástupce obou profesí, mezi něž patří např. plná způsobilost k právním úkonům, úplné vysokoškolské právní vzdělání získané v České republice, bezúhonnost, povinná praxe a složení příslušné zkoušky. Také jmenování do úřadu je u obou těchto profesí svěřeno do rukou ministra spravedlnosti. V neposlední řadě je i členství v dané profesní komoře povinné.¹¹ Tato autorka dále poukazuje na tu skutečnost, že „...je-li dle § 35 odst. 2 ex. řádu, exekuční řízení zahájeno dnem kdy návrh na nařízení exekuce došel exekutorovi nebo příslušnému soudu, je to právě soudní exekutor, který předkládá návrh na nařízení exekuce takto mu došlý od oprávněného, což může zakládat domněnku, že exekutor zde vystupuje jako zmocněnec oprávněného. To podporuje i samotný účel koncepce ex. řádu, když oprávněný sleduje, aby se exekutor pro něho o vymožení přisouzeného plnění postaral a je mu lhostejné, jakých prostředků použije a jaké procesní úkony při tom použije.“¹²

Autoři JUDr. Veselý, JUDr. Rakovský a JUDr. Hladký, naopak naprosto odmítají posuzování statusu soudního exekutora jako zmocněnce oprávněného. Zcela jednoznačně a poměrně silně zdůrazňují postavení soudního exekutora jako součásti moci soudní. Tito autoři tvrdí, že se v případě tzv. soudní exekuce nejedná o soukromý mimosoudní výkon exekučních titulů, ale v první řadě jde o výkon státní moci. Je s podivem, že tito autoři (jedni ze spolutvůrců exekučního řádu) také vyvozují tento jednoznačný závěr pouze z té skutečnosti, že pokud se úkony soudního exekutora považují za úkony soudu, je nemožné, aby stát (jinými slovy soudní exekutor), stál v exekučním řízení jakkoliv při jedné nebo druhé straně. Jedním z podpůrných argumentů má být právě nestrannost soudního exekutora v korelaci s nestranností soudu, což tito autoři analogicky dovozují

¹⁰ TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 756. Pozn. Ust. § 4 ex. řádu bylo zrušeno zákonem č. 41/2009 Sb.

¹¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Linde Praha, 2006, s. 182.

¹² WINTEROVÁ, A. První úvahy nad novým exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 7, s. 397.

z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 04. 04. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1343/2000:

„Ze samotné skutečnosti, že soudce jedná a rozhoduje ve více právních věcech týchž účastníků, nelze dovozovat jeho poměr k věci, který by mohl vést k pochybnostem o jeho nepodjatosti. Na podjatost soudce v řízení o výkon rozhodnutí nelze usuzovat ze skutečnosti, že v předchozím nalézacím řízení ve věci téhož účastníka rozhodl v jeho prospěch či nikoliv.“

Pro tyto autory tak není problematická ani situace, kdy soudní exekutor předloží návrh na nařízení exekuce na základě exekučního titulu, který sám vydal, tedy na základě exekutorského zápisu sepsaného jím samotným.¹³ Již však neřeší tu skutečnost, že soudce je vždy nezávislým, zatímco soudní exekutor je vždy závislým na některém z účastníků. Tito autoři dále uvádějí, že česká justice zavedením profese soudního exekutora v podstatě získala 89 nových exekučních soudců¹⁴ a nespočet vykonavatelů (zaměstnanců exekutora), a to aniž by zároveň došlo k finančnímu zatížení České republiky.¹⁵

Doc. Hlavsa pak nabízí pohled odlišný. Nesouhlasí se závěrem, že by soudní exekutor byl součástí moci soudní. Toto své tvrzení opírá o výklad pojmu „soudnictví“. Exekuční řád podle tohoto autora pouze deleguje část pravomocí soudů ve vykonávacím řízení na soudního exekutora, neboli pouze deleguje část svých oprávnění ve výkonu rozhodnutí, která však i nadále soudům náleží. *Shodně i u rozhodčích orgánů podle zákona č. 216/1994 Sb., kde rovněž nemůžeme říci, že by rozhodčí orgán byl součástí moci soudní, jak je tvrzeno o soudních exekutorech. Soudnictví je vždy považováno za činnost pouze státních nezávislých soudů, které jediné i podle čl. 81 Ústavy ČR mohou vykonávat moc soudní. V rámci této činnosti nemohou vykonávat soudní činnost exekutoři, kteří*

¹³ Srov. VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A., HLADKÝ, J.: Druhé úvahy nad exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 9, s. 582.

¹⁴ K 17. 04. 2010 se jedná již o 133 soudních exekutorů.

¹⁵ VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A., HLADKÝ, J.: Druhé úvahy nad exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 9, s. 585.

*tak nikdy nemohou být součástí moci soudní.*¹⁶ V podstatě se tedy v případě soudního exekutora jedná o soukromou osobu, která je nestátním orgánem a vykonává svoji činnost jako svobodné povolání. Je tedy fyzickou osobou, na kterou stát pouze deleguje část svých mocenských práv, která jinak přísluší soudům. Dále se ve svých tvrzeních připojuje k prof. Winterové v tom smyslu, že na postavení soudního exekutora lze nahlížet obdobně jako na postavení notáře v řízení o dědictví. V tomto řízení notář pouze připraví podklady pro vydání rozhodnutí soudu a je tak pouze jakousi prodlouženou rukou soudu.¹⁷

Osobně se domnívám, že na postavení soudního exekutora je vzhledem k jeho faktické činnosti nutné nahlížet jako na nositele delegované státní moci jakožto soukromé osoby (podnikatele), který je spíše zmocněncem oprávněného, pro něhož a v jehož zájmu plnění vymáhá. Vzhledem k právnímu postavení soudního exekutora jako člena profesní samosprávy je pak nejbližší právní profesí profese notáře. Tento závěr vyvozují z několika hledisek.

První z těchto hledisek spočívá v tom, že přestože soudní exekutor vykonává některé z pravomocí, jež byly dříve svěřeny pouze soudu, nelze také pominout tu skutečnost, že hlavním zájmem soudního exekutora je vymoci plnění povinností ve prospěch oprávněného. Přitom oprávněný je ten, který si vybírá konkrétního soudního exekutora a který, v určitých případech, také hradí jeho náklady. Pokud je pro vymození povinnosti určen konkrétní soudní exekutor volbou oprávněného a je-li to oprávněný, pro kterého je splnění povinnosti soudním exekutorem vymáhána, je nade vše pochybnost jasně, že soudní exekutor není, a ani nemůže být, nezávislým ve smyslu nezávislosti moci soudní. Odměna soudního exekutora je z velké části závislá na konkrétní vymáhané částce, zatímco odměna soudce se konkrétními kauzami neřídí. Také není možné nebrat v úvahu ty případy, kdy je soudní exekutor exkluzivním partnerem např. pro některou z významných společností, jež se zabývají správou a vymáháním pohledávek, či pro další společnosti, které mají z podstaty oboru své činnosti mnoho dlužníků. Snaha soudního exekutora udržet si tyto klienty má zcela bezpochyby také svůj

¹⁶ HLAVSA, P. *Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha : Linde Praha, 2008, s. 16.

¹⁷ HLAVSA, P. Třetí úvahy nad exekučním řádem. *Justiční praxe*, 2002, č. 5, s. 275.

význam, zatímco u soudů jsou za předpokladu řádného výkonu funkce podobné vlivy zcela vyloučeny.

Dalším hlediskem je skutečnost spočívající v tom, že moc soudní se vůči moci zákonodárné a výkonné vyznačuje i tím, že obrazně řečeno nemá ve svém držení ani pomyslný meč ani měšec. Meč drží prostřednictvím Ministerstva vnitra ČR vláda (tedy moc výkonná) a měšec zase prostřednictvím Parlamentu ČR (zejména Poslanecké sněmovny) moc zákonodárná. Soudní exekutor je v tomto smyslu, na rozdíl od soudu, nezávislý. Soudní exekutor nemá svého zřizovatele a také není finančně závislý na poskytnutí příspěvku na chod svého úřadu ze strany veřejné moci. Soudní exekutor má dále k dispozici vlastní vykonavatele, které sám platí a kteří podléhají toliko jemu jakožto svému zaměstnavateli. Jediným vnějším zásahem do výkonu činnosti soudního exekutora se zdá být dohled Ministerstva spravedlnosti ČR, dohled soudů a dále možnost kárného řízení. Soudní exekutor tak nejenom, že není nezávislým ve smyslu nestrannosti vůči některé ze stran sporu, ale není ani zcela podřízen klasickému systému brzd a protivah, jak jej má na mysli klasická teorie dělby moci. Z těchto důvodů nemohu dojít k jinému závěru než odmítnout myšlenku, že postavení soudního exekutora je rovno postavení nezávislého soudu. Ani to, že v nedávné době došlo k výraznému posílení pravomocí Ministerstva spravedlnosti ČR vůči soudním exekutorům, na právě uvedeném závěru nic nemění.

Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že ani samotný pojem soudní exekutor není pojem správný. Uvedený pojem totiž do jisté míry navozuje dojem, že se v případě činnosti soudního exekutora jedná o složku činnosti nezávislého soudu. Jak jsem však již uvedl, soudní exekutor není přímou součástí moci soudní a ani jí být nemůže (je to v podstatě pojmově vyloučeno). Proto by také samotný název této právní profese neměl být zavádějící a měl by být zvolen pojem vhodnější. Domnívám se, že pojmem, který by lépe splňoval výše uvedené nároky na přesnou definici, je pojem „soukromý exekutor“. Tento termín plně odráží postavení této profese, aniž by jakkoliv zpochybňoval postavení soudního exekutora jako tzv. úřední osoby. Naopak pojem „soudní exekutor“ by měl dle mého názoru příslušet, za předpokladu zachování dvojkolejnosti vymáhání

exekučních titulů, dnešním soudním vykonavatelům, neboť ti jsou skutečně a bez výhrad součástí moci soudní.

Konečně, také srovnání nejbližších právních profesí, které uvádím v následující Tabulce č. 1, mne utvrzuje v domněnce, že právní postavení soudního exekutora má za současné platné a účinné právní úpravy nejvíce shodných rysů právě s profesí notáře, nikoliv s postavením soudce. To plyne zejména ze způsobu jmenování, povinnosti uzavřít smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, vrchnostenským způsobem omezení počtu úřadů aj. Mezi jedno z nejdůležitějších odlišujících kritérií je také možné řadit důraz na osobnost kandidátů dané profese, když u soudců jako jediných zástupců posuzovaných právních profesí existuje již ze zákona nutnost splnění určitých osobnostních předpokladů a dosažení zákonem určené věkové hranice (za jakých okolností jsou tyto předpoklady zkoumány a zda jsou správně definovány, ponechávám v této rigorózní práci stranou).

Předpoklady pro jmenování a výkon činnosti:				
	Advokát	Notář	Exekutor	Soudce
VŠ právnické vzdělání	✓	✓	✓	✓
Odborná zkouška	✓	✓	✓	✓
Plná způsobilost k PÚ	✓	✓	✓	✓
Bezúhonnost	✓	✓	✓	✓
Občanství ČR		✓	✓	✓
Délka právní praxe v letech	3	5	3	3
Složení slibu	✓	✓	✓	✓
Uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu	✓	✓	✓	
Zaplacení poplatku Komoře	✓			
Souhlas s ustanovením a přidělením				✓
Dosažení věku				30 let
Zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku řádného zastávání funkce				✓
Způsob ustanovení (ZS – zápis do seznamu, JM – jmenován ministrem spravedlnosti, JP – jmenován prezidentem republiky)	ZS	JM	JM	JP
Numerus clausus (faktický)		✓	✓	✓
Předpoklady dle zákona č. 451/1991 Sb.		✓		✓
Další předpoklady	✓ ¹⁸	✓ ¹⁹		

Tabulka č. 1: Srovnání předpokladů pro jmenování a výkon činnosti vybraných právních profesí.

¹⁸ Absence vyškrtnutí ze seznamu advokátů dle zákona, absence pracovního či obdobného poměru s přihlédnutím k zákonným výjimkám, absence výkonu jiné činnosti neslučitelné s výkonem advokacie, viz zákon č. 85/1996 Sb. o advokacii.

¹⁹ Pořízení úředního razítka (viz zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád).

2.1 Exekutorská samospráva

Exekuční řád zároveň s definováním činnosti soudního exekutora vytvořil podmínky pro vznik exekutorské samosprávy (ust. § 109 a násl. ex. řádu). Tak jako příslušníci jiných svobodných právních profesí, jsou i soudní exekutoři organizováni v profesní komoře. Jedná se o Exekutorskou komoru České republiky (dále také jako „Komora“) se sídlem v Brně, přičemž tato Komora je založena na principu povinného členství. Členství soudního exekutora v Komoře vzniká okamžikem jmenování soudním exekutorem a zaniká tehdy, když z jakýchkoliv důvodů zaniká výkon exekutorského úřadu – např. smrtí soudního exekutora, odvoláním soudního exekutora, v případě, kdy soudní exekutor pozbyde státní občanství České republiky apod. (ust. § 109 odst. 2 ex. řádu, ust. § 15 odst. 1 ex. řádu).

Komora má postavení právnické osoby, z čehož plyne, že má právní subjektivitu i způsobilost k právním úkonům. Ze zákona je Komora tvořena těmito orgány:

1. Sněm
2. Prezidium
3. Prezident
4. Revizní komise
5. Zkušební komise
6. Kárná komise
7. Kontrolní komise

Sama Komora ještě v rámci své vlastní činnosti zřídila na základě ust. § 109 odst. 5 ex. řádu, své poradní orgány, a to:

- a) Právní a legislativní komisi,
- b) Vzdělávací komisi,
- c) Smírčí komisi (zřizována ad hoc),
- d) Mediální komisi,

- e) IT komisi,
- f) Mezinárodní komisi.

Ad 1. Sněm je nejvyšším orgánem Komory. Sněm zejména volí a odvolává členy prezidia Komory a členy dalších orgánů, pokud jde o členy z řad soudních exekutorů, dále přijímá zásadní akty Komory (organizační, volební, zkušební, kárný a kancelářský řád), schvaluje stavovské předpisy apod. (viz ust. § 110 ex. řádu).

Ad 2. Prezidium Komory je řídicím a výkonným orgánem Komory. Jedná se o pětičlenný orgán, přičemž je zároveň ustanoveno pět náhradníků. Tento orgán zejména zastupuje, chrání a prosazuje zájmy exekutorů, dohlíží na činnost exekutorů a jejich zástupců, hospodaří s majetkem Komory, svolává sněm, je připomínkovým místem ohledně návrhů právních předpisů, jež se týkají exekutorů, přijímá stavovské předpisy apod. (ust. § 111 ex. řádu).

Ad 3. Prezident je de facto statutárním orgánem Komory, neboť jedná jménem Komory a zastupuje ji navenek, dále řídí jednání sněmu a svolává prezidium. Obdobná oprávnění má za určitých okolností také viceprezident Komory.

Ad 4. Pětičlenná revizní komise se zabývá přezkoumáváním hospodaření Komory. O výsledku hospodaření Komory podává právě revizní komise zprávy sněmu a dále se vyjadřuje k návrhu rozpočtu Komory a schvaluje roční závěrečný účet Komory. Shodně jako předsedovi kontrolní komise, náleží i předsedovi komise revizní oprávnění podat kárnou žalobu vůči kterémukoliv soudnímu exekutorovi, pokud se jedná o věci, které jsou v působnosti dané komise (ust. § 117 odst. 1 písm. b/ ex. řádu).

Ad 5. Úlohou patnáctičlenné zkušební komise je vytvořit tříčlenné zkušební senáty, které v souladu se zkušebním řádem provádějí vlastní odbornou exekutorskou zkoušku. Zkušební senáty sestávají ze dvou členů z řad soudních exekutorů a jednoho člena z řad soudců.

Ad 6. Kárná komise je devítičlenným orgánem, z něhož šest členů je z řad soudců a tři členové jsou z řad soudních exekutorů. Kárná komise ze svého středu volí předsedu a místopředsedu, přičemž předseda kárné komise

jmenuje tříčlenné kárné senáty, před nimiž se pak odehrává vlastní kárné řízení. Kárný senát je v současnosti složen vždy ze dvou členů z řad soudců a z jednoho člena z řad soudních exekutorů.²⁰

Ad 7. Kontrolní komise je složena ze sedmi členů a tří náhradníků. Hlavní náplní činnosti této komise je zpracovávání podkladů a vyřizování stížností na soudní exekutory, kandidáty, koncipienty a další zaměstnance soudního exekutora. Mezi další oprávnění patří provádění kontroly a dohledu nad činností soudních exekutorů, včetně dohledu nad vedením exekutorských úřadů.

Ustanovení dalších poradních orgánů, jak byly označeny výše, je jedním z projevů samosprávné činnosti Komory. Dále uvádím stručnou charakteristiku nejvýznamnějších z těchto orgánů.

Právní a legislativní komise se zejména vyjadřuje k legislativním návrhům, které se dotýkají činnosti soudních exekutorů, a také tyto návrhy sama připravuje. Dále vypracovává návrhy stavovských předpisů, má kompetence ve vztahu ke sjednocování exekučního práva s právem evropským a dává podněty prezidiu Komory pro přijímání mezinárodních smluv.

Úkolem vzdělávací komise je pak příprava a realizace vzdělávací činnosti soudních exekutorů, kandidátů a koncipientů, jakož i dalších zaměstnanců. Mezi stěžejní činnosti patří příprava a zabezpečení povinného vzdělávání koncipientů soudního exekutora.

Smírčí komise je komisí, která bývá zřizována ad hoc pro řešení sporů, které vyvstanou mezi soudními exekutory navzájem. Komise má tříčlenné složení, přičemž každá ze stran sporu volí jednoho člena této komise a třetí člen je určen z řad členů prezidia Komory.

Činnost IT komise spočívá zejména v oblasti elektronizace činnosti soudních exekutorů. Jedná se např. o přípravu elektronických dražeb, oblast elektronické komunikace s velkými subjekty typu bankovních ústavů v rámci poskytování součinnosti, elektronizaci žádostí o pověření soudního exekutora apod.

²⁰ Viz kapitola 3.3.2. Kárná odpovědnost.

Komora soudních exekutorů také vede tzv. Centrální evidenci exekucí, která je veřejným seznamem evidujícím zákonem stanovená rozhodnutí (viz ust. § 125 ex. řádu).

2.2 Exekuční a další činnost soudního exekutora

Exekuční činnost

Exekuční činností je nutno rozumět veškerou činnost soudního exekutora, která bezprostředně směřuje k nucenému výkonu exekučních titulů. Jedná se tedy o procesní činnost soudního exekutora, která probíhá v rámci exekučního řízení. Exekuční řízení podle exekučního řádu je tak dalším, byť zcela specifickým, druhem soudního řízení a dnes již tvoří nedílnou součást civilního procesu.

Svou povahou je exekuční řízení řízením sporným, jehož předmětem není na rozdíl od řízení nalézacího přiznání hmotného práva, ale naopak realizace nároku z tohoto práva plynoucího.

Exekuční tituly jsou definovány v ust. § 40 odst. 1 ex. řádu. Patří mezi ně:

- a) vykonatelná rozhodnutí soudu pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek,
- b) vykonatelná rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení pokud přiznává právo nebo postihuje majetek,
- c) vykonatelné rozhodčí nálezy,
- d) notářský nebo exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti,
- e) vykonatelná rozhodnutí orgánů veřejné správy (včetně platebních výměrů, výkazů nedoplatků ve věcech daní a poplatků, vykonatelný smír),
- f) vykonatelná rozhodnutí ve věcech nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení (včetně výkazu nedoplatků),
- g) jiná vykonatelná rozhodnutí, schválené smíry a listiny, pokud výkon připouští zvláštní zákon.

Mohu konstatovat, že ve srovnání s výčtem exekučních titulů, jak jsou uvedeny v ust. § 274 o.s.ř., se v podstatě jedná o obsahově shodnou úpravu.

Základní vlastností, kterou musí exekuční titul disponovat, má-li být v rámci exekučního řízení vymožen, je jeho vykonatelnost. Vykonatelnost je vlastnost rozhodnutí, která spočívá v možnosti jeho nuceného výkonu i proti vůli povinného. Předpoklady vykonatelnosti rozhodnutí můžeme dále rozlišovat po stránce materiální a formální (viz ust. § 261a o.s.ř.). Z hlediska materiálního je rozhodnutí vykonatelné tehdy, jestliže obsahuje označení oprávněného a povinného, vymezení vzájemných práv a povinností účastníků, rozsah a obsah plnění a lhůtu k plnění. Z formálního hlediska je rozhodnutí vykonatelné tehdy, jestliže lhůta k plnění (tzv. pariční lhůta) marně uplyne.²¹

Další činnost soudního exekutora

Další činností soudního exekutora je činnost prováděná podle exekučního řádu, která však nespočívá v nuceném výkonu exekučních titulů. Podle pozitivní právní úpravy, jak je obsažena v Hlavě V. ex. řádu (ust. § 74 – 86 ex. řádu), je možné mezi další činnost soudního exekutora řadit:

- a) poskytování právní pomoci oprávněnému či povinnému v souvislosti s exekuční i další činností soudního exekutora,
- b) provádění autorizované konverze dokumentů,
- c) sepisování listin (zejména exekutorských zápisů),
- d) oprávnění provádět v souvislosti s exekučním, soudním či jiným typem řízení úschovy peněz, listin a jiných movitých věcí,
- e) výkon dalších činností podle zákona (např. doručování písemností soudu, provádění dražeb movitých i nemovitých věcí, zjištění a správa majetku podléhajícímu zajištění podle rozhodnutí vydaného v rámci trestního řízení aj.).

Podmínkou pro výkon další činnosti soudního exekutora podle exekučního řádu, je-li žadatelem soukromá osoba, je sepsání písemné smlouvy o další činnosti

²¹ Výjimkou jsou předběžně vykonatelná rozhodnutí.

(ust. § 74 odst. 3 ex. řádu). Povinnost písemné formy pak neplatí pouze pro další činnost dle ust. § 74 odst. 1 ex. řádu, ale podle systematického výkladu se tato povinnost vztahuje i na ostatní formy poskytování další činnosti, za předpokladu, že žadatelem je soukromá osoba.²²

Jak plyne z Tabulky č. 2 a č. 3²³, došlo za dobu od účinnosti exekučního řádu k výraznému nárůstu výkonu exekuční i další činnosti soudních exekutorů. Lze konstatovat, že za dobu účinnosti exekučního řádu skutečně došlo ke zlepšení vymahatelnosti práva. Nicméně nemohu opominout ani tu skutečnost, že v souvislosti se značným nárůstem počtu nařizovaných exekucí také dochází k dalšímu zatěžování soudů.

Vzhledem k počtu nařizovaných exekucí mám za to, že není opodstatněný faktický numerus clausus exekutorských úřadů. Jsem toho názoru, že by bylo vhodné, aby počet soudních exekutorů nebyl, obdobně jako počty advokátů, regulován vůbec. Domnívám se, že by mělo dojít k otevření této profese všem uchazečům, kteří splňují zákonné předpoklady. Od toho si slibuji další zrychlení provádění exekucí a v důsledku toho i další zlepšení tolik potřebné vymahatelnosti práva.

²² KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 74.

²³ Exekutorská komora ČR. *Statistika exekucí za jednotlivé roky 2001 – 2008*. [on-line]. [cit. 2010-04-17]. <http://www.ekcr.cz/statistiky/87-statistiky?w=>.

počty prováděných exekucí v jednotlivých letech							
rok	exekuce nařízené v daném roce a skončené ke dni 30. 04. 2009		exekuce dosud neskončené (převedené vždy do následujícího roku)		nařízené exekuce celkem		100%
	vymožením	zastavením	počet	%	počet	%	
2001	1902	44,21%	890	20,69%	1510	35,10%	4302
2002	27329	47,16%	10650	18,38%	19975	34,47%	57954
2003	59818	45,16%	21045	15,89%	51606	38,96%	132469
2004	76247	43,06%	21607	12,20%	79206	44,73%	177060
2005	113872	42,10%	24154	8,93%	132454	48,97%	270480
2006	112581	36,38%	21352	6,90%	175524	56,72%	309457
2007	115165	26,92%	14673	3,43%	297962	69,65%	427800
2008	75528	13,63%	6095	1,10%	472505	85,27%	554128
celkem	582442	37,33%	120466	10,94%	1230742	51,73%	1933650

Tabulka č. 2: Statistika exekucí za jednotlivé roky 2001 - 2008

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem
Počet	121	1342	3396	3994	6088	8429	8409	8202	39981

Tabulka č. 3: Počet sepsaných exekutorských zápisů v jednotlivých letech

3 Vybrané aspekty exekučního řízení

Tak jako snad všechna procesní odvětví, provází i exekuční řízení vykonávané podle exekučního řádu celá řada problematických aspektů. Tyto problematické aspekty bývají často vyvolány změnou společenských a jiných poměrů, neboť zákonodárce při své činnosti nemohl dopředu zvážit a přiměřeně reagovat na všechny důsledky zamýšlené zákonné úpravy. Jiným případem však je, když byl zákonodárce dopředu upozorněn na nevhodnost či nedostatečnost zamýšlené právní úpravy, a přesto se těmito doporučeními neřídil. Tato druhá možnost je dle mého názoru pro úpravu exekučního řízení podle exekučního řádu mnohem příznavnější. O tom ostatně nejlépe svědčí 25 novelizací exekučního řádu za dobu pouhých 9 let jeho účinnosti, čímž se exekuční řád v tomto směru řadí k nejvíce novelizovaným předpisům. Navíc nelze pominout ani tu skutečnost, že se v rámci novelizací exekučního řádu nejedná jen o „technické“ novely, ale naopak jde často o novely zásadního charakteru, jimiž se zcela mění charakter a způsob provádění exekucí. Ani do budoucna zřejmě nelze očekávat změnu tohoto nastoleného trendu. Další změny lze pravděpodobně očekávat v dohledné době z toho důvodu, že náš právní řád čeká změna podstatné části hmotného práva v souvislosti s rekonstrukcí občanského zákoníku a s tím bezprostředně související změna předpisů práva procesního.

V dalším textu se budu dále detailněji zabývat vybranými problematickými aspekty, jež exekuční řízení přináší. Dlužno dodat, že exekučním řízením rozumím v této souvislosti nejenom vlastní provádění exekuce, ale i celý proces spojený s uplatňováním exekučního řádu.

Konkrétně se budu zabývat otázkami přiměřenosti exekuce, problematikou postižení účtu manžela povinného vedeného u peněžního ústavu, a to včetně související problematiky zrušení takového účtu v průběhu exekuce. Za velmi důležitý také považuji okruh otázek související s odpovědností soudního exekutora za škodu a aspekty jeho kárné a trestněprávní odpovědnosti. Dále se budu věnovat problematice zastavení exekuce a konečně neopominu ani v praxi velmi frekventovanou otázku nákladů exekučního řízení. V souvislosti s tímto

okruhem vybraných otázek se mnohdy dotknu i otázek dalších, které by rovněž vyžadovaly samostatné zpracování, nicméně vzhledem k rozsahu a povaze této práce se jimi již zabývat nemohu.

3.1 Přiměřenost exekuce

Přiměřenost exekuce je hned po základní zásadě maximálního uspokojení práv oprávněného nejdůležitější zásadou exekučního řízení. Dalo by se říci, že zásada uspokojení práv oprávněného je zásadou přiměřenosti exekuce do jisté míry omezena, neboť stanoví mantinely, v jejichž rámci může být právo oprávněného vymáháno. Jinými slovy můžeme zásadu přiměřenosti definovat jako omezení exekučního řízení jejím účelem, tedy uspokojením oprávněného, respektive budu-li hovořit o prostředcích exekuce, které jsou v rámci exekučního řízení uplatňovány, pak tyto prostředky musí odpovídat právě a jedině tomuto cíli.

Zásada přiměřenosti je, oproti dřívějším úpravám, v současnosti účinném znění exekučního řádu, obsažena hned na několika místech. Podle ustanovení, která v sobě mají zásadu přiměřenosti obsaženu, lze rozlišovat dvě hlavní skupiny. Podstatou první z nich je omezení zákazů plynoucích z generálního inhibitoria. Druhá skupina je potom již přímo spjata se samotným prováděním exekuce. Součástí této druhé skupiny jsou i omezení konkrétních způsobů provádění exekuce, jak jsou obsažena v občanském soudním řádu.

V souvislosti s první uvedenou skupinou lze uvést např. ust. § 44a odst. 3 ex. řádu. Podle tohoto ustanovení může soudní exekutor rozhodnout, že se generální inhibitorium nevztahuje na majetek, který ve svém návrhu uvede povinný, pokud má za prokázané, že zbývající majetek bude k uspokojení oprávněného dostačující.

Podle ust. § 44a odst. 5 ex. řádu je dnes zásadou přiměřenosti chráněn také stát, je-li v postavení povinného. Je tomu tak z toho důvodu, neboť dříve v řadě případů docházelo k zákazu dispozice s majetkem státu v řádu stovek miliard korun, který ze své podstaty sloužil pro plnění základních funkcí státu. Účelem

takto vedeného exekučního řízení však bylo uspokojení práva v řádu nepoměrně nižším.²⁴

Dále je možné promítnutí zásady přiměřenosti (proporcionality) nalézt v ust. § 46 odst. 1 ex. řádu, podle něhož musí soudní exekutor při provádění exekuce postupovat zásadně tak, aby chránil práva všech osob dotčených jeho postupem.

Zásada proporcionality ve vztahu ke druhé skupině je obsažena v ust. § 47 odst. 1, věta třetí ex. řádu, podle níž je soudní exekutor povinen zvolit takový způsob provádění exekuce, který není zřejmě nevhodný, a to ve vztahu k poměru výše závazku oprávněného a zároveň ceny předmětu sloužícího ke splnění závazku povinného.

Také ust. § 58 odst. 1 ex. řádu omezuje zajištění majetku povinného, který má sloužit k uspokojení jeho závazků, a to výší, která bezpečně postačuje k uhrazení závazků, včetně jejich příslušenství a nákladů exekučního řízení.

Konečně našla zásada proporcionality své uplatnění i ve stanovení samotného pořadí způsobů provedení exekuce. Je totiž dána přednost takovým způsobům provedení exekuce, které pokud možno co nejméně zatěžují povinného, jako je provedení exekuce srážkami ze mzdy povinného, před značným zásahem obvykle spočívajícím např. v prodeji nemovitosti, v níž povinný bydlí. Toto pořadí je samozřejmě určující pouze v těch případech, kdy to nebrání samotnému účelu exekuce – tedy uspokojení oprávněného (viz ust. § 58 odst. 2 ex. řádu). V dalším výkladu se blíže zaměřím na některé z výše uvedených konkrétních projevů této zásady, byť jsem si vědom, že jejich výčet není zcela vyčerpávající.

Podle ust. § 44a odst. 3 ex. řádu dochází k omezení generálního inhibitoria v důsledku prokázání dostatečného majetku, který slovy zákona „...zjevně a nepochybně postačuje k uhrazení vymáhané pohledávky včetně nákladů oprávněného a nákladů exekuce.“ Tento případ povinnému umožňuje, namísto složení peněžité částky podle odst. 2 téhož ustanovení, prokázat svou likviditu vycházející přímo z majetkové podstaty. Povinnému je tak jinými slovy dána možnost, aby na základě vlastního návrhu vyhradil část svého majetku za účelem

²⁴ Např. BAUDYŠ, P. Aplikace exekučního řádu z pohledu mého. *Právní rozhledy*, 2002, č. 9, s. 437.

exekuce, aniž by byl zároveň dotčen i majetek zbývajících. Soudní exekutor však takový návrh povinného, na rozdíl od možnosti dané v odst. 2, přijmout nemusí. Zákon však již nestanoví, jakým způsobem a podle jakých kritérií má soudní exekutor při svém rozhodování postupovat. Domnívám se, že v případě sporu o dostatečnosti majetkového ekvivalentu by mělo být na povinném, aby např. znaleckým posudkem prokázal skutečnou hodnotu takto vyčleněného majetku, neboť je to přímo v zájmu povinného. Toto znalecké zkoumání jistě nebude třeba v případech, kdy nebude důvodu pochybovat o hodnotě vyčleněného majetku. Co do formy rozhodnutí o tomto návrhu povinného jsem toho názoru, že soudní exekutor musí v souladu s ust. § 55b odst. 2 ex. řádu rozhodnout usnesením, proti němuž je podání odvolání přípustné.

Samotná skutečnost, že se účinky generálního inhibitoria již nevztahují na stát, pokud je v postavení povinného, je odůvodněna jedinečným postavením a funkcí státu. To však nevylučuje účinek speciálního inhibitoria, které vzniká na základě vydání exekučního příkazu ohledně majetku, který má být exekucí konkrétně postižen (ust. § 47 odst. 4 ex. řádu). Zde však zůstává otázkou, zda lze nadále i podle současného znění exekučního řádu, sankci neplatnosti právního úkonu podle ust. § 47 odst. 4 ex. řádu podřazovat pod režim neplatnosti absolutní, nebo zda je třeba jej nově podřazovat pod režim neplatnosti relativní. Vzhledem k tomu, že i podle dřívější právní úpravy byl režim speciálního inhibitoria vykládán v přímé návaznosti na režim generálního inhibitoria²⁵, jsem toho názoru, že tak tomu má být i podle nově přijaté právní úpravy, a má tedy být nově uplatňován režim neplatnosti relativní. Ostatně k takovému výkladu pak docházím i za podpurného použití argumentace a maiori ad minus.

Zajímavým způsobem nachází zásada přiměřenosti exekuce své uplatnění v ust. § 46 odst. 1 ex. řádu. Tímto ustanovením je soudnímu exekutorovi uloženo, aby při provádění exekuce postupoval rychle a účelně – toto ustanovení je tedy zejména vyjádřením zásady procesní ekonomie. Nicméně také zásada procesní ekonomie je dále limitována zásadou přiměřenosti použitých prostředků, neboť rychlost postupu nesmí být na újmu práv účastníků.

²⁵ KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 175.

Pravděpodobně nejvýrazněji je zásada přiměřenosti vyjádřena v ust. § 47 odst. 1, věta třetí ex. řádu. Zde je soudnímu exekutorovi uložena povinnost zvolit takový způsob provedení exekuce, který je přiměřený vymáhané pohledávce oprávněného, a to i s přihlédnutím k výši nákladů oprávněného a nákladům exekuce. Přiměřenost je dána ve vztahu k ceně předmětu, který má zajistit splnění závazků povinného. Dané ustanovení bylo do exekučního řádu zakotveno až po 5 letech od jeho účinnosti novelou provedenou zák. č. 133/2006 Sb., přestože v souvislosti s touto problematikou velmi často docházelo ve vztahu k povinným k bezmála „likvidačním“ postupům soudních exekutorů. V důsledku neexistence oprávněného prostředku vůči exekučnímu příkazu byla, pro případ porušení této povinnosti soudním exekutorem, možná obrana pouze prostřednictvím podání návrhu na částečné zastavení exekuce (§ 268 odst. 4 o.s.ř.), což platí i v současnosti. V případě, že by v důsledku takového nepřiměřeného postupu soudního exekutora došlo ke škodě, může ze strany poškozeného dojít k uplatnění nároku na náhradu škodu (§ 32 ex. řádu). Určitou možnost obrany, v závislosti na okolnostech daného případu, také umožňuje institut odkladu exekuce dle ust. § 266 odst. 2 o.s.ř.²⁶

V této souvislosti nemohu nezmínit, že i v době před zmíněnou novelizací tohoto ustanovení exekučního řádu se vyskytovaly pokusy využít institut návrhu povinného na určení provedení exekuce jiným vhodným způsobem podle ust. § 264 odst. 1 o.s.ř. Této, spíše teoretické, konstrukci obrany před nepřiměřeným rozsahem exekuce však bránily dvě okolnosti. Jednak tato možnost obrany je občanským soudním řádem podřazena pod stádium nařízení výkonu rozhodnutí, přičemž exekuční řád nařízení exekuce upravuje speciálně. Jednak tím, že v rámci provádění exekuce je způsob provedení exekuce soudním exekutorem zvolen exekučním příkazem až po jejím nařízení - z toho důvodu je pak tato teoretická možnost obrany povinného již pojmově vyloučena. K tomuto závěru dospěl také ve svém usnesení ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 20 Cdo 166/2003 Nejvyšší soud ČR, když v právní větě uvedl následující:

²⁶ Viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 03. 2003, sp. zn. 14 Co 98/2003 Sb.r.civ. 77/2003: „Vydá-li soudní exekutor více exekučních příkazů, je způsobilou obranou proti nepřiměřenému rozsahu exekuce návrh na částečné zastavení exekuce dle § 268 odst. 4, druhá část věty, o.s.ř., případně na odklad exekuce dle § 266 odst. 2 o.s.ř.“

„V odvolání proti usnesení o nařízení exekuce nelze úspěšně uplatnit námitku nevhodnosti způsobu provedení exekuce, který exekutor mezitím zvolil v exekučním příkazu.“

Na rozdíl od obecnějšího vymezení zásady přiměřenosti podle ust. § 47 odst. 1 ex. řádu, které pracuje s pojmem vhodnost volby způsobu provedení exekuce, je v rámci ust. § 58 odst. 1 ex. řádu řešena přiměřenost exekuce ve vztahu k samotnému rozsahu zajištění majetku povinného. Předně je třeba uvést, že do generálním inhibitoriem postiženého majetku povinného spadá také majetek, který povinný nabyl po nařízení exekuce. K tomuto závěru došel také Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 11. 01. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1813/2006, kde konkrétně stanovil, že:

„Zákaz nakládání s majetkem povinného uložený podle § 44 odst. 7 EŘ se vztahuje i na majetek, který povinný nabyl po doručení usnesení o nařízení exekuce.“

Dále je rozsah zajištění majetku vázán na zjištění skutečnosti spočívající v tom, zda zajištěný majetek „bezpečně postačuje“ k uhrazení vymáhané pohledávky. Toto zjištění je zřejmě ponecháno pouze na úvaze soudního exekutora, neboť podle odst. 3 předmětného ustanovení je to právě soudní exekutor, který je oprávněn volit způsob provedení exekuce. Povinný se může bránit, jak jsem uvedl již výše v souvislosti s ust. § 47 odst. 1 ex. řádu, pouze návrhem na částečné zastavení exekuce. Následně i v tomto případě, za předpokladu splnění zákonných podmínek, přichází v úvahu režim odpovědnosti za škodu.

Otázkou však zůstává řešení situace, kdy je exekuční řízení vyvoláno pro uspokojení poměrně nízké pohledávky v řádu několika tisíců či desítek tisíc korun a zároveň se nepodaří zjistit žádný jiný exekučně postižitelný majetek, než je nemovitost ve vlastnictví, spoluvlastnictví či ve společném jmění manželů povinného. Mají snad soudy, popř. sám soudní exekutor, zastavovat exekuci pro

nepřiměřený rozsah exekuce? Jsem toho názoru, že tak tomu být rozhodně nemůže. Určité řešení této situace může spočívat v provedení exekuce zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitostech. Tento způsob provedení exekuce, pokud povinný nevyužije získaný čas k získání dostatečných prostředků, však může pouze oddálit samotné plnění oprávněnému. Také nelze pominout tu skutečnost, že se v případě exekutorského zástavního práva jedná hlavně o zajišťovací institut. Jak dlouho má tedy oprávněný čekat na vymožení své pohledávky? Vždyť oprávněný nejprve musel vyvinout často nemalé úsilí, aby získal exekuční titul, dále vede exekuční řízení pro jeho vymožení. Vezmu-li v úvahu situaci, kdy je nalézací řízení vedeno pro získání exekučního titulu, neboť dluh povinného je nepochybný, měl povinný hned několik možností, jak dluh splnit. Tuto možnost měl nejprve po dobu lhůty k plnění podle hmotného práva, dále po celou dobu nalézacího řízení a v procesním právem určené lhůtě k plnění, konečně i po celou dobu do zahájení exekučního řízení, a poté i v jeho samotném průběhu. Pokud by majetkové poměry povinného ospravedlňovaly závěr o možnosti splátkového kalendáře, měl často ještě příležitost využít této možnosti k oddálení nepříznivých následků exekuce. Z těchto důvodů se domnívám, že soudům a ani soudním exekutorům ochrana práv oprávněného nedovoluje, aby zastavili exekuci pro její nepřiměřenost pouze z toho důvodu, že je vymáhána nízká pohledávka a postižen jediný dohledaný majetek povinného, jakým je nemovitost. Jsem toho závěru, že v případě, kdy existuje jediná možnost vymožení plnění povinného, není možné, aby se uplatnila zásada přiměřenosti ve výše uvedeném smyslu. Konečně i samotné ust. § 58 odst. 2 ex. řádu, podle mého názoru, jiné řešení nepřipouští. Jsem si plně vědom toho, že tento závěr může být v praxi někdy závěrem s poměrně tvrdým dopadem na zúčastněné osoby, nicméně domnívám se, že je závěrem odůvodněným. Opačný závěr by snad bylo možné připustit pouze za takové situace, pokud by z okolností daného případu bylo zcela jasně patrné, že došlo ke zneužití výkonu práva silnější stranou (soudním exekutorem či oprávněným). Tomu by však musely svědčit i jiné závažné okolnosti, než pouze ta, že zde existuje velký nepoměr mezi výší vymáhané pohledávky a cenou exekucí postižené nemovitosti.

Priorita pořadí způsobů provedení exekuce, jak je dána ust. § 58 odst. 2 ex. řádu podle mého názoru vhodným způsobem usměrňuje možnost volby způsobu provedení exekuce, která je v kompetenci soudního exekutora. Samotné pořadí, které je určeno v případě exekuce na peněžité plnění nejprve příkázáním pohledávky a dále srážkami ze mzdy či zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitostech před prodejem movitých věcí a nemovitostí nebo prodejem podniku, pokládám za velmi přínosné. Takto zákonem stanovené pořadí volby jednotlivých způsobů provedení exekuce vychází z účelu exekuce. Jsem toho názoru, že nastavením tohoto postupu došlo také k omezení jedné z nejčastěji zneužívaných pravomocí soudního exekutora. Zároveň ale musím připustit, že může docházet k určitému pozdržení vymožení plnění pro povinného, neboť hrozba ztráty nemovitosti často sama o sobě vedla k uhrazení vymáhané pohledávky povinným, aniž by již došlo k samotné realizaci prodeje nemovitosti.

3.2 Problematika postižení účtu manžela

Manžel povinného, přestože často není tím subjektem, proti němuž směřuje exekuční titul a tím, kdo není uveden v usnesení o nařízení exekuce jako osoba povinná, je mnohdy osobou exekucí přímo dotčenou. Účast manžela povinného je v exekučním řízení upravena v ust. § 36 odst. 2 ex. řádu, potažmo v ust. § 255 odst. 2 o.s.ř. Manžel povinného se tak stává účastníkem exekučního řízení za předpokladu, že exekuční příkaz postihuje věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které svou povahou patří do společného jmění manželů. Účast manžela povinného na exekučním řízení je tak dána pouze v tom rozsahu, jakým exekuce postihuje SJM. Možností vymožení plnění z majetku spadajícího do SJM umožnil zákonodárce uspokojení oprávněného i v případech, kdy např. neexistuje žádný výlučný majetek povinného, ale pouze majetek spadající do SJM.

Přestože by se na první pohled mohlo zdát, že se jedná o bezproblémovou část exekučního řízení, bohužel tomu tak není. Povinnému je totiž zejména současnou soudní praxí umožněno, aby určité části majetku, které by za určitých okolností mohly sloužit k uspokojení oprávněného, byly z exekučního postihu v podstatě vyloučeny. Jedná se o takové situace, kdy manžel povinného deponuje na svém vlastním bankovním účtu peněžní prostředky, které jsou za jiných

okolností součástí SJM nebo dokonce pocházejí z výlučných prostředků povinného. Proč tomu tak je? Je tomu tak jednak proto, že v současnosti převládá názor o možnosti oddělitelnosti pohledávky od nároku s ní spojeného, a jednak proto, že pohledávka z účtu u peněžního ústavu je pouze pohledávkou majitele účtu a nikoliv třetích osob. Jinými slovy, zatímco pohledávky jsou součástí SJM, veškeré nároky z těchto pohledávek součástí SJM být nemusí. Uvedený závěr zastává např. Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 14. 04. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/99 Sb.r.civ. č. 4/2001:

„Výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu podle ustanovení § 303 a násl. o.s.ř. může být nařízen a proveden jen u pohledávky z účtu, jehož majitelem je povinný. Jiná pohledávka z účtu není způsobilým předmětem tohoto výkonu rozhodnutí, i kdyby na účet byly vloženy peněžní prostředky povinného, případně peněžní prostředky patřící do společného jmění manželů (povinného a majitele účtu). Manžel majitele účtu není účastníkem řízení o výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z tohoto účtu.“²⁷

S obdobnými závěry pracuje také např. JUDr. Jirmanová, když uvádí následující: *„...protože předmětem exekuce srážkami ze mzdy je nárok na mzdu a exekuce přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu nárok na tuto pohledávku a protože tyto nároky nejsou ani po nové úpravě předmětem společného jmění manželů, nelze vést exekuci srážkami ze mzdy manžela povinného ani přikázáním z účtu, jehož majitelem je manžel povinného, směřuje-li exekuce jen proti povinnému.“^{28, 29}*

S těmito závěry však v odborné veřejnosti nepanuje jednoznačný konsenzus.³⁰ Oponentní názory, které reprezentují např. JUDr. Dvořákem

²⁷ Obdobně usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 07. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1284/2002.

²⁸ KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 138.

²⁹ Obdobně TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 313, popř. BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1434.

³⁰ Např. DVOŘÁK, J., POLEDNA, Z. Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2002, č. 10, s. 484 – 492.

a JUDr. Polednem vycházejí z teze, že jak hmotněprávní, tak i procesněprávní úprava podle současně platné úpravy, na rozdíl od úpravy předcházející, již postižení pohledávek manžela povinného umožňuje.

Hmotněprávní předpoklady jsou vyvozovány z nové úpravy SJM, která nabyla účinnosti 01. 08. 1998 a nahradila tak dříve platnou koncepci bezpodílového spoluvlastnictví manželů. SJM je oproti BSM pojmem širším, neboť jeho předmětem nejsou pouze věci, ale také pohledávky, jiná práva a závazky. Pokud do SJM patří pohledávky, které některý z manželů nabyl za dobu trvání manželství, jsou jeho součástí také nároky, které z těchto pohledávek vyplývají. Je tomu tak proto, že nárok nelze oddělit od subjektivního práva, neboť je součástí tohoto subjektivního práva za předpokladu, že jím je vybavený, a to již od jeho počátku (přestože v přísném slova smyslu vzniká až splatností pohledávky). Jinými slovy - nárok je integrální vlastností pohledávky, která se projeví právě v okamžiku její splatnosti. Z toho důvodu by měla do SJM spadat i pohledávka nabytá jedním z manželů za trvání manželství, jež vznikla v důsledku uzavření závazkového vztahu založeného smlouvou o účtu mezi majitelem účtu jako věřitelem a peněžním ústavem jako dlužníkem. V okamžiku splatnosti této pohledávky vzniká i nárok na výplatu peněžních prostředků z účtu. Splatnost nastává v důsledku dispozičního úkonu majitele účtu, pokud nebylo domluveno jinak. Vzhledem k tomu, že výše uvedený judikatorní závěr Nejvyššího soudu ČR vychází z judikatury upravující BSM³¹, nelze tyto závěry již použít v nové úpravě SJM, když jsou součástí SJM, za současně platné a účinné právní úpravy, také pohledávky. Tento závěr dále výše uvedení autoři rozvíjejí o úvahu, že pokud by měl být závěr Nejvyššího soudu ČR uplatňován, „...nebylo by možné zahrnovat do SJM pohledávky i z jiných právních důvodů, ale do SJM by patřily vždy pouze v případě peněžitých pohledávek, nabytých jedním z manželů za trvání manželství, jen vyplacené peněžní prostředky jako plnění ze závazkového vztahu, požadované věřitelem. Např. z titulu kupní smlouvy, uzavřené jedním z manželů za trvání SJM jako prodávajícím, by pohledávka

³¹ Zejména z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Sb.r.civ. č. 8/66. V právní větě tohoto rozhodnutí je uvedeno: „Pro peněžitou pohledávku vůči povinnému nelze nařídit výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy jeho manželky. Právo na vyplacení mzdy není věcí a nemůže tedy tvořit část bezpodílového spoluvlastnictví manželů.“

*na zaplacení kupní ceny vzniklá tomuto manželovi do SJM nepatřila, ale patřila by tam pouze vyplacená kupní cena.*³²

Tito autoři vzhledem k platné úpravě smlouvy o běžném účtu dále docházejí k závěru, že pojem „majitel účtu“ je pouze jiným označením oprávněného věřitele závazkového vztahu mezi ním a peněžním ústavem, neboť majitel účtu není, a ani nemůže být, vlastníkem účtu, protože pohledávka v naší právní úpravě není věcí v právním slova smyslu a nemůže tak být předmětem vlastnického práva.

Hlavním závěrem z hmotněprávního pohledu pak má být ta skutečnost, že předmětem exekuce je pohledávka jako celek, nikoliv nárok na ni sám o sobě.

Při posuzování procesněprávních předpokladů autoři vycházejí z ust. § 255 odst. 2 o.s.ř. a z ust. § 262a o.s.ř., ve znění účinném od 01. 01. 2001. Dovozejí, že oproti předcházející právní úpravě je dnes umožněno exekucí postihnout nejenom věci v SJM / BSM, ale také majetkové hodnoty a práva. Výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Sb.r.civ. č. 4/2001 bylo vydáno ještě před nabytím účinnosti novely, která zásadně upravila, popř. nově zakotvila, také obě zmíněná ustanovení. Vzhledem k tomu, že právě až od účinnosti novely bylo možné postihnout také pohledávku patřící do SJM, není již tato judikatura aktuální a nelze ji tedy na nové vztahy uplatnit. Zákon totiž nově zavádí možnost postižení majetku manžela povinného, který sám není povinným z exekučního titulu a proti němuž není exekuce nařízena.

Další závažnou otázkou je v této souvislosti okolnost spočívající v tom, že manžel povinného jako účastník exekučního řízení ohledně postihu SJM není uveden v návrhu na nařízení exekuce, ani není označen v jednotlivých ustanoveních týkajících se konkrétních způsobů výkonu rozhodnutí / exekuce. Autoři v této souvislosti vycházejí z toho, že ust. § 255 odst. 1 o.s.ř. vymezuje účastníky řízení toliko jako osoby procesně legitimované pro podání návrhu na nařízení exekuce, otázku věcné legitimaci účastníků pak soud zkoumá až při samotném rozhodování o nařízení exekuce, avšak pouze ve vztahu k exekučnímu titulu. V případě, kdy dojde k postihu SJM, se vedle oprávněného a povinného

³² DVOŘÁK, J., POLEDNA, Z. Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2002, č. 10, s. 484 – 492.

konstituuje postavení manžela povinného jako účastníka řízení, který z důvodu postavení nerozlučného společníka vystupuje na straně povinného. V tomto okamžiku také dochází ke konstituování postavení manžela povinného jako procesně povinného (pozn. obdobně viz ust. § 36 odst. 2 ex. řádu). Pokud by tomu tak nebylo, nebylo by vůbec možné nařídit exekuci podle ust. § 262a o.s.ř., a to nejenom příkázáním pohledávky, ale ani jiným způsobem, např. prodejem nemovitosti, protože i v ostatních případech občanský soudní řád hovoří pouze toliko o povinném.

Konkrétní řešení postihu peněžního účtu manžela povinného je pak shledáváno v dodržení postupu podle ust. § 303 a násl. o.s.ř. Oprávněný by tak měl již v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky označit sebe, povinného, manžela povinného, označení peněžního ústavu a číslo účtu manžela povinného. V případě provádění exekuce podle exekučního řádu by však toto označení měl provést až soudní exekutor v exekučním příkazu.

Za vhodný považují tito autoři takový procesní postup, kdy oprávněný, jak v návrhu na výkon rozhodnutí, tak v návrhu na nařízení exekuce, uvede na straně povinného jako účastníka řízení zároveň jeho manžela. Procesní postavení účastníka řízení manžel povinného ovšem v pravém slova smyslu získává až po splnění předpokladů podle ust. § 36 odst. 2 ex. řádu (§ 255 odst. 2. o.s.ř.).

Závěrem z procesněprávního hlediska je pak s ohledem na výše uvedené ta skutečnost, že označením povinného podle ust. § 303 a násl. o.s.ř. je označení procesně legitimované osoby, tedy nikoliv jen povinného v užším slova smyslu, ale také jejího manžela.

I já se domnívám, že výše uvedený judikaturou prosazovaný závěr nemusí být nutně závěrem správným. Nejprve je nutné nalézt odpověď na otázku, co tvoří majetek náležejícího do SJM. Majetkem spadajícím do SJM se podle předpisů práva hmotného rozumí veškerý majetek a závazky, které některý z manželů nabyt či které vznikly za dobu trvání manželství s výjimkami upravenými v ust. § 143 odst. 1 ObčZ. Majetkem je třeba rozumět „...*souhrn majetkových*

*hodnot (věcí, pohledávek, jiných práv a hodnot ocenitelných penězi) příslušících určitému subjektu. Společně se závazky tvoří jmění.*³³

Majetkem ve společném jmění manželů pak jsou „...majetkové hodnoty, to jsou věci, k nimž mají manželé vlastnické právo (movité i nemovité), dále pohledávky, tj. práva na plnění ze závazkového právního vztahu, v němž jsou manželé (nebo některý z nich) věřiteli, i jiná práva a jiné penězi ocenitelné hodnoty. Do pasiv patří dluhy (závazky).“³⁴

Z této definice majetku a SJM plyne, že do SJM patří také pohledávky, které přísluší být i jen jednomu z manželů, a to za předpokladu, že je manžel nabyt za trvání manželství. Pokud se nebude jednat o případy výjimek, jak jsou obsaženy v ust. § 143 odst. 1 písm. b) ObčZ, ve smyslu vynětí určitých typů pohledávek nabytých manželi za trvání manželství ze SJM, jsou součástí SJM bezpochyby všechny pohledávky, které platně vznikly.³⁵ S pohledávkou se pak pojí, za předpokladu, že se nejedná o promlčené právo, i nárok na její plnění (být třeba až následně v důsledku splatnosti pohledávky). Uvedený závěr, že pohledávka a nárok z ní plynoucí jsou spolu zcela spjatý, podporuje i ta skutečnost, že v případě postoupení pohledávky s postoupenou pohledávkou přecházejí vždy i všechna práva s ní spojená (viz ust. § 524 ObčZ). Pokud nelze oddělit nárok od pohledávky při jejím postoupení, nelze si představit ani situaci, že by tomu v rámci provedení exekuce mohlo být jinak. Z těchto důvodů jednoznačně nemůže docházet k oddělení pohledávky od nároku, který se s ní pojí.

Jak je tomu v případech, kdy se jedná o pohledávku svědčící manželův povinného jako majiteli bankovního účtu z titulu věřitele? V této souvislosti je možné uvažovat dva možné případy. Jednak situaci, kdy dojde k založení bankovního účtu manželem povinného za trvání manželství, a jednak otázky možného postihu účtu manžela, který byl založen ještě před uzavřením manželství, na nějž jsou ovšem připisovány peněžní prostředky, které byly získány za dobu trvání manželství.

³³ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, s. 353.

³⁴ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, s. 956.

³⁵ Něco jiného je případ pohledávek, které nepodléhají výkonu rozhodnutí dle ust. § 317 a násl. o.s.ř.

Vztah mezi bankovním ústavem a majitelem účtu, jak plyne z ust. § 708 ObchZ, je vztahem mezi dlužníkem a věřitelem, kdy majitel účtu má vůči bance postavení věřitele. Jsem přesvědčen, že pokud manžel povinného za trvání manželství založí bankovní účet, jsou součástí SJM i pohledávky a s nimi svázané nároky, které se k tomuto účtu váží (zejména nárok na výplatu peněžních prostředků). Jedná se totiž o nárok vzniklý za trvání manželství a jako takový, v případě, kdy hmotné právo nestanoví jinak, musí být nutně podřízen pod režim SJM. V případě, že se takové pohledávky stanou splatnými, je možné uplatnit nárok na jejich výplatu. Je-li tedy součástí SJM pohledávka a s ní spojený nárok, je také možné takovou pohledávku exekučně postihnout (§ 42 ex. řádu).

Ve druhém případě, kdy dojde ke zřízení bankovního účtu jedním z budoucích manželů, tedy ještě před uzavřením manželství, není situace od právě uvedeného natolik odlišná. Pokud totiž dojde na takovém účtu k deponování prostředků spadajících do SJM, jsou opět součástí SJM pohledávky a s nimi spojené nároky na výplatu těchto prostředků, a to ze stejných důvodů, které byly uvedeny výše.

V obou těchto případech dochází pouze k postižení pohledávek, jež ze své podstaty spadají do SJM, přičemž tím z podstaty věci nemohou být dotčena samotná dispoziční práva a další nároky majitele účtu (vyjma omezení plynoucích z podstaty tohoto způsobu provedení exekuce).

Jak již bylo výše zmíněno, účastenství manžela povinného v exekučním řízení vzniká až po nařízení exekuce za předpokladu, že je exekucí postižen majetek spadající do SJM. Provedení exekuce, která se týká majetku patřícího do SJM, nebrání ani ta okolnost, že dojde k vymáhání závazku, který vznikl za dobu trvání manželství jen jednomu z manželů (ust. § 42 odst. 1 ex. řádu, shodně též ust. § 262a odst. 1 o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že fáze nařízení exekučního řízení není vhodná pro provádění rozsáhlého dokazování o tom, který konkrétní majetek je či není součástí SJM, není pro tuto fázi exekučního řízení podstatné, zda za trvání manželství došlo k zúžení tohoto majetku, či zda byl smlouvou jeho vznik vymezen ke dni zániku manželství (ust. § 42 odst. 1 ex. řádu). Pro předcházení účelových případů zužování majetku patřícího jinak do SJM se za účelem již samotného provádění exekuce nepřihlíží ke smlouvám, jimiž

by došlo k zúžení majetku, který patřil do SJM v době vzniku pohledávky. Stejně tak není možné přihlídnout ke smlouvám, jimiž naopak došlo k rozšíření SJM o majetek povinného, který do SJM nenáležel v době vzniku pohledávky (ust. § 42 odst. 2 ex. řádu).

Pro případ, že by již došlo k vypořádání SJM³⁶, se může manžel povinného bránit žalobou podle ust. § 267 odst. 1 o.s.ř. Jinak je možná obrana prostřednictvím podání excindační žaloby podle ust. § 267 odst. 2 o.s.ř.³⁷, popř. jak dovodil Nejvyšší soud ČR je také:

*„...manžel povinného osobou oprávněnou podat odvolání proti usnesení o nařízení exekuce, přichází-li v úvahu, že konkrétním exekučním příkazem může být postižen majetek v jeho společném jmění s povinným.“*³⁸

Jakými způsoby je však možné provést exekuci majetku patřícího do SJM? V případech, kdy se bude jednat o movité či nemovité věci, pravděpodobně vážnější komplikace nenastanou, jak ale postihnout pohledávky, které, jak jsem uvedl výše, v současné době podle mého názoru pod pojem SJM také spadají? V případech, kdy bude docházet přímo k postižení účtu povinného, na kterém budou deponovány peněžní prostředky, jež jsou, resp. pohledávka spojená s nárokem na jejich výplatu je, součástí SJM, nebude takové postižení účtu spojeno s mnoha komplikacemi, neboť jak exekuční titul, tak i usnesení o nařízení exekuce bude směřovat přímo vůči povinnému.

Obtíže však nastávají v situaci, kdy sice exekuční titul i usnesení o nařízení exekuce uvádějí toliko povinného, ale je postihován majetek tvořící SJM, který však má charakter pohledávky vůči peněžnímu ústavu ve vztahu k účtu manžela povinného. Z ust. § 303 o.s.ř. vyplývá, že postihnout lze pouze účet povinného. Je oprávněným požadavek, aby peněžní ústav plnil z účtu manžela povinného, aniž by měl alespoň za formálně prokázané, že prostředky, které na účtu leží, jsou součástí majetku v SJM? Na tuto otázku odpovídám

³⁶ V případě, kdy k vypořádání nedošlo, lze nařídit výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého SJM, viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003.

³⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 08. 2008, sp.zn. 20 Cdo 3463/2006.

³⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 200/2005, bod IX.

negativně. Jsem toho názoru, že přestože možnost postižení SJM plyne přímo ze zákona, musí být případná povinnost k výplatě pohledávky ukládaná třetímu subjektu (peněžnímu ústavu) odražena již v usnesení o nařízení exekuce tím, že bude jako povinný uváděn i manžel povinného (resp. nejpozději v exekučním příkazu k provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu). Domnívám se, že takový postup není v rozporu s účastenstvím manžela povinného, které je vázáno až na okamžik, kdy dochází k postižení majetku v SJM. Peněžní ústav pak nemá žádný, ani formální důvod, jak takové exekuci bránit.

Takový způsob provedení je dle mého názoru plně v souladu s účelem exekučního řízení – tedy s vymožením uložené povinnosti. Pokud by snad bylo namítáno, že v případě připuštění takového způsobu provedení exekuce, by často docházelo k příliš tvrdému postihu osob³⁹, které exekuční řízení nevyvolaly, považuji za nutné upozornit na skutečnost, že náš právní řád zná způsoby, jak takové dopady omezit, a je pouze otázkou, zda jsou dostatečně efektivní. Mezi tyto způsoby patří např. nepostižitelnost určitého typu pohledávek (ust. § 317 a násl. o.s.ř.)⁴⁰, stanovení základní částky, kterou nelze srazit v rámci srážek ze mzdy (ust. § 278 o.s.ř.), ale i preventivní možnosti plynoucí z hmotného práva, jako např. zúžení či vyhrazení vzniku SJM (ust. § 143a ObčZ) či vázání převzetí závazků jedním z manželů, jež rozsahem přesahují míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, na souhlas druhého manžela (ust. § 143 odst. 1 písm. b/ ObčZ), aj.

Přestože se domnívám, že v současnosti platná právní úprava již umožňuje i vymožení takové pohledávky prostřednictvím postižení účtu manžela, pokládám za vhodné, aby tuto skutečnost zákonodárce vymezil přesněji. Vzhledem k výše uvedené judikatuře Nejvyššího soudu ČR jsem totiž poněkud skeptický k možnosti efektivního prolomení této otázky cestou soudních sporů. Taková úprava by tedy mohla spočívat např. v tom, že by ust. § 303 os.ř. bylo doplněno

³⁹ Např. VALENTA, J. Manžel povinného v exekučním řízení. *Právní rádce* [on-line]. 2008, č. 8 [cit. 2010-04-12]. http://pravniciradce.ihned.cz/c4-10077440-26786440-F00000_d-manzel-povinneho-v-exekucnim-rizeni.

⁴⁰ Exekučnímu postihu nepodléhá ani pohledávka manžela z nároku na výplatu rodičovského příspěvku podle zák. č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 03. 2007, sp. zn. 20 Cdo 779/2006.

o větu ve významu: tímto způsobem lze postihnout účet povinného a dále účet jeho manžela v případě, že povinnému svědčí pohledávka vyplývající ze SJM. Další možností může být také inspirace úpravou obsaženou v ust. § 134 tr. zák., který pro účely tohoto zákona podřazuje pojem „peněžní prostředky na peněžním účtu“ pod režim pojmu „věc“. Pokud jde o návod, který v dané věci ve výše uvedeném rozhodnutí R 4/2001 podává Nejvyšší soud ČR, v tom smyslu, že oprávněný má možnost využití jiných způsobů exekuce, konkrétně příkázání jiné peněžité pohledávky povinného (§ 312 a násl. o.s.ř.), popř. postižení jiného majetkového práva povinného (§ 320 o.s.ř.), pak toto řešení mi v případě příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu nepřipadá vhodné, neboť tento postup bez dalšího připouští vyloučení aplikace ust. § 42 odst. 1 ex. řádu, potažmo i ust. § 262a o.s.ř., což jak jsem uvedl dříve, možné není⁴¹. Tyto alternativní možnosti jsou navíc zcela závislé na právním titulu z jakého byly peněžní prostředky na účtu uloženy. Ani s uvedenými postupy spjaté případné podlužnické žaloby nejsou žádoucí, neboť by v jejich důsledku nutně docházelo k dalším průtahům v řízení. Kromě toho nemohu opominout ani otázku procesní ekonomie, vždyť uvedené postupy by nutně vyvolávaly potřebu vydání nových rozhodnutí, a to jak nařízení výkonu rozhodnutí pro tyto způsoby v rámci výkonu rozhodnutí, tak i vydání dalších exekučních příkazů v případě exekuce soukromé, což vede k vynaložení nákladů a exekuci tak dále prodražuje. Alternativní způsoby provedení exekuce, které uvedl Nejvyšší soud ČR, tak samozřejmě půjde uplatnit za situace, kdy bude postihován účet třetí osoby odlišné od povinného či jeho manžela. V případě manžela povinného by tomu tak však být nemělo. Z těchto důvodů mi Nejvyšším soudem ČR předestřený postup nepřipadá efektivní.

Konečně se domnívám, že není v zásadě rozhodné ani to, zda jsou na exekuci postiženém účtu deponovány peněžní prostředky pocházející z různých zdrojů a na základě různých titulů. Je pouze na povinném popř. na jeho manželu, aby v případě, že pohledávka ze SJM je odražena pouze v určité části peněžních prostředků na účtu, podal návrh na částečné zastavení exekuce. To platí i pro

⁴¹ Dále srov. DVORÁK, J., POLEDNA, Z. Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2002, č. 10, s. 484 – 492, (zejména pozn. pod čarou č. 27).

případy, kdy na účet přicházejí jiné prostředky z jiných zdrojů, např. rodičovský příspěvek apod. Soud sám v důsledku smísení těchto peněžních prostředků na účtu nemůže, a ani by neměl, provádět šetření o původu těchto prostředků. Postihuje se totiž v podstatě pouze vkladová pohledávka, přičemž v souladu se zásadou *vigilantibus iura* musí být vždy na účastnících řízení, aby podali příslušné návrhy. V tomto případě je podání návrhu na osobě, jejíž účet byl dle jejího názoru exekucí neoprávněně postižen. Jedině tak může být efektivně uplatňována zásada přiměřenosti exekuce a jediné tak nemůže docházet k obcházení institutů, jež chrání povinného. Tato obrana je podle mého názoru vhodná (a jediná možná) např. i v případě, kdy na účet manžela dochází jeho mzda. Jsem toho názoru, že i mzda manžela dnes pod pojem SJM spadá, nicméně postižení mzdy je upraveno speciálně, a proto by taková případná obrana měla být úspěšná.

3.2.1 Zrušení účtu v průběhu exekuce

Je otázkou, do jaké míry může být úspěšná a zda je vůbec možná obstrukce osob, jejichž účet u peněžního ústavu je exekučně postižen, spočívající ve zrušení takto postiženého účtu, což se dotýká také manžela povinného. Nikde v právním řádu není přímo upraven samotný zákaz zrušení účtu u peněžního ústavu, proti němuž směřuje některý ze způsobů provedení exekuce jeho majitelem. Zbývá tedy posoudit, zda lze takový zákaz zrušení účtu v průběhu exekučního řízení dovést nepřímo. Z hlediska názorů odborné veřejnosti existují jak závěry svědčící tomu, že účet v průběhu exekučního řízení zrušit lze⁴², tak i závěry opačné⁴³.

Exekuční řád v rámci úpravy exekuce příkázáním pohledávky upravuje detailně v podstatě pouze případy postižení průmyslových a licenčních práv. Proto i v tomto případě najde své uplatnění přiměřené užití ustanovení občanského soudního řádu upravující příkázání pohledávky, jak je obsažena v Hlavě třetí (§ 303 a násl. o.s.ř.).

⁴² BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1544.

⁴³ ČECH, O., NEDBALOVÁ, V. K otázce přípustnosti zrušení účtu v průběhu exekuce prováděné příkázáním pohledávky z účtu. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 6, s. 33 – 35.

V rámci úpravy přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu lze postihnout pohledávky povinného z běžného, vkladového nebo jiného účtu vedeného v jakékoliv měně. Mechanismus postižení účtu povinného spočívá v tom, že soudní exekutor ve svém exekučním příkazu přikáže peněžnímu ústavu, aby od okamžiku doručení tohoto exekučního příkazu nevyplácel z účtu povinného peněžní prostředky, neprováděl na ně započtení a ani jinak s nimi nenakládal. Maximální rozsah tohoto příkazu je dán výší vymáhané pohledávky a jejího příslušenství, resp. částky, jež je uvedena v exekučním příkazu. Tento příkaz, respektive zákaz, směřující vůči peněžnímu ústavu z titulu dlužníka povinného je též nazýván arrestatoriem. Druhým zákazem, který najde své uplatnění, je zákaz, který směřuje přímo vůči povinnému. Povinnému se tímto zákazem od okamžiku doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu zakazuje, aby jakkoliv nakládal s peněžními prostředky, které má deponované na svém účtu, zejména nemůže vybírat peněžní prostředky z účtu a použít je k platbám (ust. § 304 odst. 3 o.s.ř.). Tento druhý zákaz je nazýván inhibitorium a stejně jako v případě arrestatoria je rozsahem omezen výší vymáhané pohledávky a jejího příslušenství. Uvedené zákazy trvají až do doby, kdy dojde k provedení exekuce, resp. nejpozději do doby šesti měsíců ode dne doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu (v případě výkonu rozhodnutí ode dne doručení vyrozumění o nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí peněžnímu ústavu, viz ust. § 305 a ust. § 306 o.s.ř.). Tato šestiměsíční lhůta směřuje do budoucna, přičemž její význam spočívá v postižení peněžních prostředků, které na účet teprve směřují. Jejím smyslem je tedy zvýšení možnosti uspokojení oprávněného. Proč však právě šestiměsíční lhůta? Proč ne lhůta pětiměsíční či sedmiměsíční? Proč by měla exekuce zanikat ex lege po uplynutí určité lhůty, aniž by bylo zřejmé, zda se jedná o marné vedení exekuce? Domnívám se, že jakékoliv stanovení lhůty pro provádění exekuce v této souvislosti není vhodné. Měl by to být exekuční soud, popř. soudní exekutor, který by svým procesním úkonem činěným ex offo peněžní účet odblokoval za splnění předpokladu, že exekuce skončila.

Dále je nutné nalézt odpověď na otázku, jak tyto zákazy působí na dispoziční úkony, jako je zrušení účtu. Předně je nutné v této souvislosti vzít

v úvahu hmotněprávní úpravu. Podle ust. § 715 ObchZ upravujícího výpověď z běžného účtu, může být smlouva o běžném účtu kdykoliv vypovězena. V případě, že výpověď podal majitel účtu, dochází k zániku smlouvy doručením výpovědi peněžnímu ústavu. Pokud vypovídá smlouvu o účtu peněžní ústav sám, dochází k zániku smlouvy buď ke konci kalendářního měsíce následujícího po měsíci, kdy byla výpověď majiteli účtu doručena, nebo když majitel účtu poruší své povinnosti vyplývající ze smlouvy o účtu podstatným způsobem, již samotným dnem doručení této výpovědi. Další postup peněžního ústavu je dále v obou případech identický. Peněžní ústav je po zániku smlouvy povinen bez zbytečného odkladu vypořádat všechny závazky a pohledávky, které ze zaniklé smlouvy vyplývají, tedy i pohledávky, které svědčí přímo peněžnímu ústavu (ust. § 715 odst. 4 ObchZ). Samotné fyzické zrušení účtu je možné až v přímé návaznosti po skončení tohoto vypořádání (ust. § 715 odst. 5 ObchZ).

Exekuční řád dále zakazuje povinnému, pod sankcí relativní neplatnosti právního úkonu,⁴⁴ po doručení usnesení o nařízení exekuce nakládat se svým majetkem, a to v celém rozsahu, vyjma běžné obchodní a provozní činnosti, uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má povinný vyživovací povinnost, a dále vyjma udržování a správy majetku (ust. § 44a ex. řádu). Smyslem tohoto zákazu nazývaného též „generálním inhibitoriem“ je znemožnit povinnému, aby účelově snižoval hodnotu svého majetku, čímž by mohl mařit účel exekuce, tedy uspokojení oprávněného. Vyjdu-li z pojmu majetek tak, jak byl definován v předchozí kapitole, je do něj nutné započítat také vkladovou pohledávku z účtu povinného. Toto generální inhibitorium trvá až do ukončení exekuce, nicméně je modifikováno speciálním inhibitorem, jak plyne ze způsobu provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu povinného, které zákazy rozsahem omezuje výší pohledávky a jejího příslušenství.

Podle výše uvedeného je tedy nutné posuzovat dvě základní situace, které mohou nastat. První z nich je případ, kdy vymáhaná pohledávka oprávněného je svým rozsahem menší než výše peněžních prostředků na postiženém účtu. Druhý

⁴⁴ Před novelizací provedené zákonem č. 286/2009 Sb. byl tento zákaz sankcionován absolutní neplatností právních úkonů.

případ je opačný, tedy takový, kdy výše pohledávky oprávněného převyšuje výši peněžních prostředků, jež jsou na účtu v daný moment k dispozici.

1) Z hlediska prvé situace, podle mého názoru, výpovědi smlouvy o účtu a dalšímu postupu, který směřuje ke zrušení tohoto účtu, nic nebrání. Je tomu tak proto, že samotné zrušení účtu je možné až poté, kdy dojde k vypořádání všech závazků, které v souvislosti se smlouvou vznikly. Mezi tyto závazky bezesporu patří i povinnosti vyplývající ze závazků vzniklých na základě takových právních skutečností, jako je např. soudní rozhodnutí. K uspokojení oprávněného tak dojde v rámci tohoto vypořádání. Uvedené zákazy pak mají pouze vliv na pořadí, v němž jsou závazky vypořádány, neboť způsobují, že ani banka samotná do jejich trvání nemůže provádět zápočty svých pohledávek. Nejprve tedy dojde k plnění oprávněnému a až následně k odblokování účtu a tím i k možnosti vypořádání dalších závazků. Provedením exekuce zákazy zanikají a peněžní ústav může v rámci dalšího postupu účet zrušit.

2) Domnívám se, že ani z hlediska druhé situace výpovědi smlouvy o účtu nic nebrání. Situace, kdy na účtu u peněžního ústavu není dostatek peněžních prostředků, má pouze za následek posunutí doby vypořádání závazků, které na základě smlouvy o účtu vznikly, na okamžik uplynutí sledovací šestiměsíční doby. To je v tomto případě nejdůležitější důsledek uplatněných zákazů. Samotná výpověď smlouvy o účtu jako dispoziční úkon povinného tedy nemůže být stížen ani relativní neplatností, neboť v jejím přímém důsledku nemůže dojít k poškození oprávněného.

V právě uvedeném smyslu tedy nemohu souhlasit se závěry, jejichž podstatou je argumentace tím, že v důsledku zrušení účtu by došlo ke snížení možnosti uspokojení oprávněného. Je totiž nutné rozlišovat okamžik zániku smlouvy o účtu od okamžiku samotného zrušení účtu, což někteří autoři nečiní.⁴⁵ Nemůže být pravdou ani ta skutečnost, že peněžní ústav má povinnost vyplatit peněžní prostředky ihned po zániku smlouvy, neboť ten tak může učinit až po jejich vypořádání, kde je dána výše uvedená priorita pohledávky oprávněného. Lhůta k vypořádání závazků, která je dána peněžnímu ústavu a je vyjádřena slovy

⁴⁵ ČECH, O., NEDBALOVÁ, V. K otázce přípustnosti zrušení účtu v průběhu exekuce prováděné příkázáním pohledávky z účtu. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 6, s. 35.

„bez zbytečného odkladu“, se tedy posune až na okamžik provedení / zániku⁴⁶ tohoto způsobu exekuce. Z těchto důvodů již vůbec nemůže přicházet v úvahu argumentace v tom smyslu, že zánikem smlouvy dojde ke zrušení účtu, v důsledku čehož by exekuce musela být zastavena, neboť by zde chyběl účet, proti němuž je exekuce vedena.⁴⁷ K takové situaci, jak již bylo výše uvedeno, vědomě dojít nemůže. Pokud by snad tato situace, byť pouze teoreticky, nastala, přicházel by v úvahu režim odpovědnosti peněžního ústavu podle ust. § 311 o.s.ř.

Podle mého názoru je tedy nutné učinit takový závěr, že dispozičnímu úkonu povinného spočívajícím ve výpovědi smlouvy o účtu uvedené zákazy nebrání, neboť výpověď jako taková není schopna vyvolat následky, které by v samotném důsledku vedly k omezení možností oprávněného na uspokojení jeho pohledávky. Uvedené zákazy totiž brání tomu, aby peněžní ústav provedl vypořádání, aniž by předtím nevypořádal vymáhanou pohledávku oprávněného, byla-li zákonným způsobem uplatněna.

3.3 Odpovědnost soudního exekutora

Výkon činnosti soudního exekutora významným způsobem zasahuje do mnohých ústavně zaručených základních práv a svobod, např. do práva vlastnit majetek, nedotknutelnosti obydlí, práva na lidskou důstojnost a čest, práva na soukromí, na svobodný výkon podnikatelské činnosti, ale také do práva na soudní a jinou právní ochranu aj. Bez těchto zásahů by však výkon zejména exekuční činnosti nebyl možný. Soudní exekutoři proto, stejně tak jako představitelé ostatních významných právních profesí, musí nést odpovědnost za výkon své činnosti a stejně tak musí nést důsledky za případné porušení svých povinností.

Samotný exekuční řád upravuje kárnou odpovědnost soudních exekutorů, státní dohled Ministerstva spravedlnosti a nově i výkon státního dohledu vykonávaný prostřednictvím předsedů okresních / obvodních soudů. Obecně vymezuje exekuční řád také základ speciální odpovědnosti za škodu způsobenou soudním exekutorem při výkonu své činnosti. V případech trestněprávních

⁴⁶ Považuji za vhodné upozornit, že tento způsob exekuce nezaniká pouze jejím provedením podle ust. § 306 odst. 2 o.s.ř., ale také v případě zastavení exekuce.

⁴⁷ ČECH, O., NEDBALOVÁ, V. K otázce přípustnosti zrušení účtu v průběhu exekuce prováděné příkázáním pohledávky z účtu. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 6, s. 34.

aspektů a odpovědnosti za škodu způsobenou v rámci výkonu přenesené státní moci pak naleznou své uplatnění zejména právní předpisy veřejného práva jako je trestní zákoník⁴⁸ či zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem⁴⁹.

Odpovědnost soudního exekutora je v obecné rovině mimořádně zajímavá pro dvojakost postavení soudního exekutora, jednak jako soukromého podnikatele a jednak jako úřední osoby (dříve užíváno pojmu „veřejný činitel“), na kterého byla zákonem přenesena pravomoc výkonu určité části státní moci. Z hlediska případné odpovědnosti soudního exekutora je nutné tyto dvě role důsledně rozlišovat, např. i proto, že jedna odpovědnost ještě nutně nemusí vylučovat odpovědnost druhou (tedy soukromoprávní x veřejnoprávní odpovědnost)⁵⁰. Domnívám se, že v souvislosti s neustálým nárůstem počtu nově nařizovaných exekucí bude také docházet ke zpřesnění hranic odpovědnosti soudních exekutorů.

3.3.1 Odpovědnost za škodu

Odpovědnost soudního exekutora za škodu vyplývá jednak z ust. § 32 ex. řádu a dále je dána zákonem č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Soudní exekutor odpovídá za škodu, kterou způsobil v souvislosti s činností podle exekučního řádu (viz ust. § 32 odst. 1 ex. řádu), jedná se tedy jak o odpovědnost v souvislosti s exekuční činností, ale také s další činností soudního exekutora. Takto pojatá odpovědnost soudního exekutora se vztahuje i na odpovědnost za škodu, kterou způsobil zaměstnanec soudního exekutora při výkonu exekuční nebo další činnosti (viz ust. § 32 odst. 1, věta druhá ex. řádu).

Úprava odpovědnosti soudního exekutora za škodu podle exekučního řádu je založena na principu odpovědnosti objektivní. Je tomu tak zejména proto, že soudní exekutor nemá možnost vyvinění se prokázáním toho, že škodu

⁴⁸ Zákon č. 40/2009 Sb.

⁴⁹ Zákon č. 82/1998 Sb.

⁵⁰ Pojmy „soukromoprávní“ či „veřejnoprávní“ odpovědnost užívám pro účel této práce pro snadnější odlišení odpovědnosti dle ex. řádu a odpovědnosti státu. Z toho nelze usuzovat na přísně soukromoprávní či veřejnoprávní charakter těchto odpovědností.

nezavinil ani úmyslně, ani z nedbalosti.⁵¹ Soudnímu exekutorovi slouží pouze liberační důvod obsažený v ust. § 32 odst. 2 ex. řádu, na jehož základě je možné se zprostit odpovědnosti pouze tehdy, pokud soudní exekutor prokáže, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého možného úsilí, které bylo možné na něm požadovat. Ke vzniku této odpovědnosti soudního exekutora za škodu je nutné, tak jako v jiných případech odpovědnosti za škodu, splnění několika podmínek. Jedná se o:

- 1) porušení právní povinnosti,
- 2) vznik škody a
- 3) kausální nexus mezi porušením právní povinnosti a vzniklou škodou.

Na rozdíl od výše uvedené „soukromoprávní“ odpovědnosti soudního exekutora za škodu, existuje ještě „veřejnoprávní“ odpovědnost za škodu, čímž je myšlena odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Určitou definici veřejné moci poskytuje např. Ústavní soud ČR ve svém usnesení ze dne 25. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93, kde stanovil, že:

„Veřejnou mocí se rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu.“

Ust. § 32 odst. 3 ex. řádu výslovně stanoví, že odpovědnost soudního exekutora založená exekučním řádem nevyklučuje odpovědnost státu podle zvláštních právních předpisů, tj. odpovědnost, která pro stát plyne ze zákona č. 82/1998 Sb. Nejprve se budu věnovat odpovědnosti podle tohoto speciálního

⁵¹ KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 74.

zákona a dále se pak vrátím k otázce možnosti „souběhu“ této odpovědnosti státu s odpovědností soudního exekutora podle exekučního řádu.

Odpovědnost státu za škodu způsobenou soudním exekutorem

Podle ust. § 3 písm. b) zákona č. 82/1998 Sb. stát odpovídá za škodu, kterou způsobily tzv. „úřední osoby“, tj. právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona. Výkonem státní správy je pak podle ust. § 4 odst. 1 OdpŠ také činnost soudního exekutora při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech, které soudní exekutor vykonává z pověření soudu. Podle odst. 2 téhož ustanovení je výkon této činnosti nutno považovat za úřední postup podle tohoto zákona. Z toho vyplývá, že na rozhodnutí, která soudní exekutor při své činnosti vydává, nelze aplikovat odpovědnost státu za nezákonné rozhodnutí, jak má na mysli ust. § 7 a § 8 OdpŠ. Tato tedy spadají pouze pod režim odpovědnosti za nesprávný úřední postup.

Ke vzniku odpovědnosti podle tohoto zákona je nutné splnění tří následujících podmínek:

- 1) nesprávný úřední postup,
- 2) vznik škody a
- 3) kausální nexus mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody.

Vzhledem k mnohoznačnosti pojmu nesprávný úřední postup není možná jeho úplná definice v rámci zákonné úpravy. Proto je při výkladu tohoto pojmu nutné vyjít z teorie a dále z judikatury soudů. Vhodné shrnutí závěrů teorie i aplikační praxe předkládá JUDr. Vojtek, který pod pojmem nesprávný úřední postup rozumí zejména „...porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti, a to i při takových úkonech, které jsou prováděny v rámci činnosti rozhodovací, avšak neodrazí se bezprostředně v obsahu vydaného rozhodnutí.“⁵²

⁵² VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, Praha, 2007, s. 93.

Soudní judikatura již vymezila některé případy nesprávného úředního postupu soudního exekutora. Tak např. usnesením Městského soudu v Praze ze dne 22. 04. 2008, sp. zn. 14 Co 104/2008 bylo stanoveno, že:

„Pokud soudní exekutor nevydá na výzvu správce konkurzní podstaty věc, která je součástí konkurzní podstaty a kterou má soudní exekutor v úschově dle § 66 odst. 1 ex.ř., jedná v rozporu s ustanovením § 18 odst. 4 zákona č. 382/1991 Sb., jím prováděný výkon exekuční činnosti je nesprávný a jedná se o nesprávný úřední postup. Je pak dána i odpovědnost státu dle § 32 odst. 3 ex. ř. a § 4 odst. 1, 2 a § 5 písm. b) zákona č. 82/1998 Sb.“

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 25 Cdo 970/2006 shledal následující:

„Ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze v souvislosti s vykonávanou exekuční činností požadovat, nemůže exekutor předvídat finanční problémy banky, v níž má vedený účet, na něž ukládá prostředky, které je povinen spravovat v souvislosti se svou činností. To však platí jen v situaci, kdy jde o řádné nakládání exekutora se svěřenými prostředky v rámci postupů, které lze při zacházení s cizí věcí považovat za obvyklé.“

Na postup soudního exekutora je také nutno analogicky aplikovat totožná pravidla jako v situacích, kdy dochází k nesprávnému úřednímu postupu v souvislosti s výkonem rozhodnutí. Např. podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1802/2002:

„Poškození věci povinného při realizaci výkonu rozhodnutí vyklizením bytu je nesprávným úředním postupem.“

Další takový příklad je uveden v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 02. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2813/2006:

„Omyl v osobě povinného při soupisu movitých věcí je nesprávným úředním postupem soudního vykonavatele.“

Výše uvedené příklady nesprávného úředního postupu nejsou, a ni být nemohou, vyčerpávajícím výčtem. Lze uvést i další příklady jako např. nesprávné vyznačení doložky právní moci či případy průtahů v řízení aj.

Souběh odpovědnosti za škodu státu a soudního exekutora

Soudy se již také zabývaly otázkou, zda je možné odpovědnost soudního exekutora za škodu dle ex. řádu a odpovědnost za škodu státu dle OdpŠ posuzovat ve vzájemném vztahu, tedy zda jedna odpovědnost vylučuje odpovědnost druhou, či zda je možné, aby obě tyto odpovědnosti stály vedle sebe. Argumenty pro oba závěry jsou uvedeny v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 25 Cdo 970/2006 Sb.r.civ. č. 44/2009.⁵³ Tímto prozatím posledním rozhodnutím v této otázce Nejvyšší soud ČR stanovil, že:

„Za škodu způsobenou exekutorem při výkonu veřejné moci přenesené na něj zákonem (jako úřední osoba ve smyslu ustanovení § 3 písm. b/ zákona č. 82/1998 Sb.) odpovídá vedle státu též exekutor sám za podmínek § 32 zákona č. 120/2001 Sb.“

Vycházejí z odůvodnění tohoto rozsudku a ze spolu s ním uveřejněného odlišného stanoviska JUDr. Vojtky, je možné vybrat hlavní argumenty svědčící pro správnost či nesprávnost tohoto rozhodnutí. Přestože Nejvyšší soud ČR dal tímto rozhodnutím jasný signál soudní praxi, domnívám se, že je minimálně vhodné tyto argumenty uvést, neboť s daným rozhodnutím je možné polemizovat.

Předně argumenty svědčící o správnosti tohoto rozhodnutí jsou spatřovány zejména v tom, že:

- a) *na rozdíl od ust. § 57 zákona č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti (dále jen „notářský řád“), který ve srovnatelném případě (jde rovněž o tzv.*

⁵³ Obdobně též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 09. 2008, sp. zn. 20 Cdo 57/2007.

úřední osobu) stanoví, že odpovědnost notáře přichází v úvahu, jen pokud nestanoví zvláštní právní předpis jinak (tímto předpisem je právě zákon č. 82/1998 Sb.), exekuční řád nedává jednoznačnou prioritu (či dokonce výlučnost) odpovědnosti státu před odpovědností exekutora za činnost uvedenou v § 4 zákona⁵⁴,

- b) *tento závěr je v souladu s požadavkem na zvýšenou ochranu poškozeného, který tak má možnost dosažení náhrady škody jak přímo vůči exekutorovi, tak vůči státu.*

Naopak argumenty svědčící o nesprávnosti vycházejí z těchto premis:

- a) *tímto rozhodnutím je pomíjen smysl právní úpravy odpovědnosti státu za škodu při výkonu veřejné moci a zcela vybočuje z logiky a celkového systému této odpovědnosti, v němž stát odpovídá za veškerou činnost státních orgánů i tzv. úředních osob [§ 3 písm. b)], na něž je výkon pravomocí státu přenesen,*
- b) *odpovědné subjekty samy nikdy odpovědnost za výkon veřejné moci nenesou, postihuje je však regresivní nárok státu,*
- c) *z praktického hlediska se sice poškozenému rozšiřují možnosti uplatnění nároku, avšak zakládá se tím i pro něj nejasná právní úprava, neboť je zpochybněn dlouhodobě judikatorně prosazovaný přehledný princip výlučné odpovědnosti státu.*

Osobně souhlasím s argumenty, které jsou uváděny v neprospěch předmětného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. Jsem toho názoru, že režim odpovědnosti státu by měl být ve vztahu ke všem úředním osobám stejný a není tedy možné, aby v případě, kdy stát přenesl část svých pravomocí na soudního exekutora, tento odpovídal za škodu v odlišném režimu než jiné subjekty. Domnívám se, že v případech výkonu činnosti exekutora na základě přenesené pravomoci státu, musí primárně odpovídat sám stát. Stát má vždy možnost

⁵⁴ zákona č. 82/1998 Sb.

domoci se svého nároku vůči soudnímu exekutorovi následně za pomoci regresu. Také srovnání s úpravou, která plyne pro případné nároky poškozených vůči státu, jak plynou z notářského řádu, dle mého názoru svědčí spíše tomu, že má být v rámci odpovědnosti postupováno v případě soudních exekutorů a notářů obdobně. Ust. § 57 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) oproti úpravě obsažené v exekučním řádu stanoví navíc pouze tolik, že notář odpovídá za škodu, kterou způsobil v souvislosti s výkonem své činnosti, jen pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Nicméně tímto jiným zákonem je právě zákon č. 82/1998 Sb. Z toho se jistě dá vyvozovat určitá prioritizace odpovědnosti státu, ale jen za předpokladu, že jsou splněny podmínky této odpovědnosti, jinak je samozřejmě dána osobní odpovědnost notáře. Zrovna tak odpovídá stát za škodu způsobenou soudním exekutorem pouze za předpokladu, že byly splněny zákonné podmínky této odpovědnosti. Odpovědnost státu tedy nemůže být chápána jako přísně prioritní či sekundární, neboť za předpokladu, že jsou splněny stanovené podmínky, nastává tato odpovědnost vždy přímo ze zákona.⁵⁵ Tyto odpovědnosti tak leží vedle sebe a je jen na okolnostech konkrétního případu, zda a která z nich najde své uplatnění. Z absence slovního obratu „*nestanoví-li zvláštní zákon jinak*“ v exekučním řádu nemohu dojít k žádnému zásadnímu závěru, neboť podstatným pro uplatnění odpovědnosti státu za škodu je právě jen znění ustanovení § 32 odst. 3 ex. řádu a zcela shodné znění ust. § 57 odst. 3 notářského řádu. Domnívám se, že názor Nejvyššího soudu ČR byl zřejmě formulován v důsledku určitých rozpaků a emocí nad mnohdy nepříliš vhodným způsobem výkonu exekuční činnosti soudními exekutory, než na základě skutečných právních argumentů. Nevidím důvod pro štěpení úpravy odpovědnosti v prakticky totožných případech.

Konečně se domnívám, že nad rámec uvedených argumentů, lze podpůrně argumentovat i úpravou odpovědnosti státu za škodu způsobenou územními samosprávnými celky při výkonu státní správy, tj. v rámci své přenesené působnosti. I územní samosprávné celky odpovídají za škodu přímo (tedy v rámci obecných právních předpisů) pouze tehdy, pokud škoda vznikla, aniž by byly

⁵⁵ Nejedná se tedy o odpovědnost další osoby, která nastává v důsledku neplnění primárního subjektu (typicky ručení).

naplněny důvody odpovědnosti státu. V opačném případě je odpovědným subjektem vždy stát, který však má právo na regresní úhradu od osob, které škodu způsobily. Územní samosprávné celky v rámci své přenesené pravomoci vykonávají část státní moci, která na ně byla státem přenesena, obdobně jako byla část státní moci přenesena na soudního exekutora. I z toho důvodu by se režim odpovědnosti v daných případech neměl lišit.

Pro případ předcházení škodám způsobených v souvislosti s výkonem exekuční činnosti stanovil zákonodárce soudnímu exekutorovi povinnost uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu (ust. § 11 ex. řádu). Uzavření této smlouvy je jednou z podmínek výkonu exekuční činnosti, přičemž pro případ, kdy soudní exekutor zaměstnává zaměstnance, je povinen uzavřít tuto smlouvu tak, aby se vztahovala i na škodu způsobenou těmito zaměstnanci v souvislosti s činností podle exekučního řádu.

Případá mi však poněkud nekoncepční, že se povinnost pojištění za škodu vztahuje pouze na škodu způsobenou při výkonu exekuční činnosti a nikoliv již na případně vzniklou škodu v souvislosti s výkonem další činnosti soudního exekutora, jako je např. poskytování právní pomoci. Je-li důvodem povinného pojištění minimalizace případných ztrát, nevidím důvod, proč by toto pojištění nemělo kryt i případné škody z další činnosti soudního exekutora. V této souvislosti lze poukázat na povinné pojištění advokátů, které obdobné činnosti pokrývá. Z těchto důvodů se domnívám, že by bylo vhodné úpravu sjednotit tak, aby povinné pojištění odpovědnosti za škodu krylo veškerou činnost soudního exekutora.

Vzhledem k tomu, že v případě exekučního řádu není možné navrácení v předešlý stav (ust. § 57 ex. řádu), vnímám zavedení povinnosti pojištění odpovědnosti za škodu jako velmi žádoucí. Tímto ustanovením je totiž de facto stanoveno, že se lze domoci pouze finančního odškodnění. Skutečnou realizaci finančního odškodnění pak zaručuje právě pojistná smlouva.

3.3.2 Kárná odpovědnost

Úprava kárné odpovědnosti soudního exekutora, kandidáta a koncipienta je obsažena v hlavě X exekučního řádu, která v nedávné době prošla velmi výraznou novelizací⁵⁶.

Kárná odpovědnost soudního exekutora je vymezena jako odpovědnost za kárné provinění. Oproti předchozímu stavu doznalo změn i samotné vymezení kárného provinění, když v současně platném znění ust. § 116 ex. řádu je za kárné provinění považováno nikoliv jen závažné či opětovné porušení povinností stanovených exekučním řádem nebo případy závažného či opětovného narušení důstojnosti exekutorského povolání, jako tomu bylo dříve, ale nově též porušení povinností exekutora stanovené mu jakýmkoliv právním či stavovským předpisem nebo usnesením komory. Tak jako i v jiných případech porušení povinností, je nutné závažnost porušení posuzovat s přihlédnutím k významu chráněného zájmu, způsobu provedení, následkům, okolnostem, míře zavinění a pohnutce.⁵⁷

Kárně odpovědnou osobou je soudní exekutor, exekutorský kandidát a exekutorský koncipient. Sankce, která může být za kárné provinění uložena, spočívá v napomenutí, písemném napomenutí a pokutě, jejíž výše je odstupňována ve výši sto, deseti a dvojnásobku stanoveného základu⁵⁸ v závislosti na profesním postavení. V případě soudního exekutora je sankcí také odvolání z exekutorského úřadu. Sankce odvolání z exekutorského úřadu brání po dobu pěti let k opětovnému přístupu k výkonu funkce soudního exekutora.

Mimo sankce odvolání z exekutorského úřadu, na němž se do jisté míry v rámci kárného řízení podílí samotná Exekutorská komora, existuje ještě jedna možnost odvolání soudního exekutora, a to přímo rozhodnutím ministra spravedlnosti dle novelizovaného ust. § 8 ex. řádu. Tím, že má ministr spravedlnosti nově pravomoc odvolávat soudní exekutory bez dalšího, došlo

⁵⁶ Zejména v důsledku tzv. „sankční“ novely ex. řádu provedené zák. č. 183/2009 Sb. a dále v důsledku tzv. „střední“ novely provedené zák. č. 286/2008 Sb.

⁵⁷ Srov. KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 368.

⁵⁸ Dle ust. § 116 odst. 6 ex. řádu je základem všeobecný vyměřovací základ stanovený podle zákona o důchodovém pojištění. Podle výpočtu, který byl uveden v odborné literatuře je maximální výše pokuty pro soudního exekutora 2.152.700,- Kč, což je, oproti stavu předcházejícímu „sankční“ novele ve výši 800.000,- Kč, značný nárůst. Viz Korbel, F., Prudíková, D. Nad změnami v exekučním řádu. *Právní rozhledy*, 2009, č. 22, s. 791.

k výraznému posílení postavení ministra spravedlnosti. Přestože exekuční řád přímo nespecifikuje okolnosti, za nichž může ministr spravedlnosti sám odvolat soudního exekutora, není ani v tomto případě možná libovůle. V takovém případě se domnívám, že ministr spravedlnosti musí být vázán svými zákonnými pravomocemi, které jsou ve vztahu k exekučnímu řádu v této souvislosti dány výkonem státního dohledu dle ust. § 7 ex. řádu.⁵⁹ Jsem toho názoru, že i toto velmi silné oprávnění ministra spravedlnosti limituje postavení soudního exekutora ve vztahu k nezávislosti soudní moci a je tak dalším argumentem pro odpověď na otázky ohledně postavení soudního exekutora z hlediska systému dělby moci.

Poměrně zajímavým způsobem je řešeno kárné řízení, na jehož základě jsou sankce ukládány. Samotný průběh kárného řízení je podrobně upraven v ust. § 117-121 ex. řádu a zákonem č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců. Z toho je patrné, že v rámci kárné odpovědnosti dle exekučního řádu existuje dvojkolejnost kárného řízení. Tato dvojkolejnost spočívá v tom, že kárné řízení je upraveno zvlášť pro exekutorské kandidáty a koncipienty a zvlášť pro soudní exekutory. Zatímco kárné žaloby podané na exekutorské kandidáty a koncipienty jsou projednávány před kárným senátem, který je jmenován kárnou komisí jakožto orgánem komory (viz ust. § 114 ex. řádu), projednání kárného provinění soudního exekutora bylo svěřeno kárnému senátu Nejvyššího správního soudu ČR. Na soudního exekutora je tak uplatňován stejný režim jako v případě soudců a státních zástupců (ust. § 121 ex. řádu). Z toho však nelze usuzovat na změnu postavení soudního exekutora ve smyslu postavení na roveň soudcům a státním zástupcům, ale pouze jako na sankční opatření, když kárný senát Exekutorské komory byl při uplatňování své dřívější pravomoci projednávat kárné návrhy vůči soudním exekutorům zcela nefunkční. Jak uvádějí ve svém článku autoři, kteří se podíleli na novelizacích exekučního řádu, původní a dokonce již

⁵⁹ V poslední době došlo např. k odvolání soudní exekutorky Mgr. Zuzany Bartošové, která byla uznána vinnou trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele. Tohoto trestného činu se měla dle pravomocného rozhodnutí soudu dopustit tím, že finanční prostředky získané vydražením nemovitosti převedla na jiný účet a použila pro svoji potřebu, viz sdělení Exekutorské komory ČR: Exekutorská komora České republiky. *Odvolání soudní exekutorky Mgr. Zuzany Bartošové*. [on-line]. [cit. 2010-04-12]. [http://www.ekcr.cz/aktuality-pro-verejnost/273-odvolani-soudni-exekutorky-mgr-zuzany-bartosove?w=.](http://www.ekcr.cz/aktuality-pro-verejnost/273-odvolani-soudni-exekutorky-mgr-zuzany-bartosove?w=)

přijatý návrh počítal s úplným odejmutím pravomoci projednávání kárných provinění před Exekutorskou komorou.⁶⁰ Nicméně po obavách Nejvyššího správního soudu ČR z možného zahlcení kárných senátů ve věcech exekutorských kandidátů a koncipentů bylo přistoupeno ke zmírnění uvedeného návrhu a došlo k částečnému navrácení pravomoci projednávat kárné provinění zpět Exekutorské komoře alespoň ve věcech exekutorských kandidátů a koncipentů. Navíc v souvislosti s tím byla posílena role soudců v kárném řízení, když oproti předchozímu stavu mají jak v kárné komisi, tak v kárném senátu většinové zastoupení.

Na tomto místě bych se rád pozastavil. Připadá mi poněkud zvláštní a velmi nesystematické, aby, má-li Exekutorská komora status samosprávné organizace s povinným členstvím, obdobně jako např. Notářská komora, bylo v jejím případě postupováno odlišně. Chápu, že zákonodárce musel řešit situaci, kdy se Exekutorská komora pod vedením bývalého prezidenta komory JUDr. Podkonického, stala spíše „uzavřeným klubem“ sloužícím pro ochranu individuálních zájmů, než organizací dbající o rovné podmínky všech svých členů. Ani to však podle mne nemůže odůvodnit odlišné zacházení s jednotlivými profesními komorami. Je zřejmé, že profesní komora, která nemá ani 200 členů, musí být nutně provázána osobními vazbami, které mohou (či mohly) diskvalifikovat pokusy o kárné postihy.

Dle mého názoru zde proti sobě stojí dva principy. Jedním z těchto principů je svoboda autonomie samosprávné stavovské organizace a druhým pak účinnost státního dohledu při výkonu činnosti soudního exekutora, zejména s ohledem na výkon přenesené části státní moci. Vezmu-li v této souvislosti v úvahu pojem justice v jeho širším smyslu⁶¹, tedy nikoliv jen soudy a jejich soustavu, ale také státní zastupitelství, advokacii, notářství, soudní exekutory a další organizované právnické profese, nevidím důvod, aby přes určitá specifika jednotlivých profesí nebylo v zásadě ke všem přistupováno stejně. Česká republika, jako stát střední velikosti v rámci Evropské unie, má tomuto

⁶⁰ KORBEL, F., PRUDÍKOVÁ, D. Nad změnami v exekučním řádu. *Právní rozhledy*, 2009, č. 22, s. 791.

⁶¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Linde Praha, 2006. s. 16.

odpovídající počet právníků, kteří nacházejí uplatnění v rámci právních profesí. Tato základna není tak rozsáhlá, aby spolehlivě vyloučila osobní vazby, které mnohdy vznikají již na právnických fakultách a prolínají se celým profesním životem. V takové situaci je samozřejmě velmi složité zaručit, aby v rámci úzce specializované profese, kde se „všichni znají“, nevznikaly pochybnosti o transparentnosti zejména sankčních mechanismů. Je tedy otázkou, zda v našich poměrech není vhodnější, aby při řešení kárných provinění ve vztahu ke všem právnickým profesím (nikoliv jen soudců, státních zástupců a soudních exekutorů) nebyl raději příslušným centralizovaný orgán sestavený průřezově ze zástupců většiny právnických profesí, včetně zástupců z řad akademické obce a Ministerstva spravedlnosti ČR.

Poměrně velkým nedostatkem kárného řízení před kárnými senáty při Nejvyšším správním soudu je jeho jednoinstančnost. S určitou mírou nadsázky, pokud dojde ke krádeži peněženky, existuje možnost odvolání, pokud však dojde k závažným pochybením v rámci výkonu profesní činnosti, možnost přezkumného řízení umožněna není. Samozřejmě si lze představit situaci, že jakousi druhou instancí bude řízení o ústavní stížnosti, k tomuto účelu ale primárně institut ústavní stížnosti neslouží a ani v žádném případě sloužit nemá. Jsem toho názoru, že pokud nemá být zcela popřen smysl profesní samosprávy, bylo by vhodné, aby v prvním stupni věc projednávaly nejprve kárné senáty příslušných komor a aby měl kárný žalobce i kárně obviněný možnost vždy zažádat o přezkum (ve prospěch i neprospěch) právě před specializovaným kárným senátem Nejvyššího správního soudu, a to shodně ve vztahu ke všem obdobně organizovaným právnickým profesím. Tím by došlo k šetření zásahů do profesní samosprávy a zároveň by zde existovala možnost projednání kárných provinění před kárným senátem, který by nebyl tak úzce propojen s konkrétní právní profesí.

Exekuční řád ani v rámci úpravy kárného řízení vůči exekutorským kandidátům a exekutorským koncipientům neumožňuje podání odvolání proti rozhodnutí kárného senátu (ust. § 120a odst. 4 ex. řádu). Pouze kárnému žalobci umožňuje podání žaloby podle zvláštního právního předpisu, a to za podmínky, že tento k jejímu podání shledá závažný veřejný zájem. Tímto právním předpisem je zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní. Domnívám se, že určitou možnost

využití druhé instance⁶², jak jsem již výše naznačil, by měl mít i kárně obviněný, aby zůstala zachována rovnost zbraní.

Jako určitou sankci lze ve faktickém smyslu do jisté míry chápat také oprávnění ministra spravedlnosti pozastavit výkonu exekutorského úřadu, a to až na dobu do právní moci rozhodnutí, jímž bylo zahájeno trestní řízení za úmyslný trestný čin, popř. za trestný čin související s exekuční činností, viz ust. § 122 ex. řádu. Tyto případy jsou však spíše vyjádřením prevence, než samotným důsledkem protiprávního jednání.

3.3.3 Trestněprávní odpovědnost

Jak již bylo v obecném úvodu této kapitoly řečeno, činnost soudního exekutora je specifická pro množství zásahů do chráněných práv osob. Tyto zásahy jsou zcela nezbytné pro fungování právního státu a patří jako zásahy oprávněné ze své povahy mezi okolnosti vylučující protiprávnost. V rámci trestní odpovědnosti v souvislosti s činností soudního exekutora je nezbytné rozlišovat případy, kdy soudní exekutor vykonává svou činnost jako fyzická osoba, a případy, kdy vykonává svou, zejména exekuční, činnost jako součást přenesené pravomoci státu. Vzhledem k zásadě subsidiarity trestní represe má trestněprávní odpovědnost nastupovat až ve chvíli, kdy konkrétní situaci již není možné řešit jinými formami. V rámci trestní odpovědnosti tak mají být postiženy excesy, a to jak soudních exekutorů a jejich zaměstnanců, tak i povinných a dalších osob, které byly exekucí postiženy. V této souvislosti se vzhledem k civilistickému pojetí této práce budu dále stručně zabývat pouze nejdůležitějšími trestněprávními aspekty spojenými s výkonem funkce soudního exekutora, a to zejména:

- 1) postavením soudního exekutora jako úřední osoby a jeho postavením jako soukromého podnikatele (fyzické osoby),
- 2) okolnostmi vylučujícími protiprávnost,
- 3) povinností součinnosti soudních exekutorů v trestním řízení a povinností mlčenlivosti soudních exekutorů.

⁶² Je zřejmé, že podání speciální správní žaloby není opravným prostředkem svědčícím kárnému žalobci, ale jde v podstatě o mimořádný institut.

Ad 1) Soudnímu exekutorovi přiznal zákonodárce již od počátku postavení veřejného činitele (§ 4 ex. řádu, později zrušen zák. č. 41/2009 Sb.). V současně platném znění exekučního řádu již tato úprava absentuje, neboť v rámci legislativních prací na novém trestním zákoníku, který nabyl účinnosti dne 01. 01. 2010, došlo k úpravě, kdy pojem „veřejný činitel“ byl nahrazen pojmem „úřední osoba“⁶³, jejíž status se na soudního exekutora také vztahuje (viz § 127 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dále jen „tr. zák.“). Toto postavení soudního exekutora je vzhledem k charakteru jeho činnosti logickým krokem, neboť provádění exekuce se ne vždy setkává s pochopením povinných a dalších exekucí postižených osob. Postavení soudního exekutora jako úřední osoby je spojeno s výkonem vlastní exekuční činnosti a dále se vztahuje na činnosti vykonávané z pověření soudu nebo státního zástupce – tedy jde o činnosti vykonávané ve veřejném zájmu. Ochrana soudního exekutora jako úřední osoby se již nevztahuje, oproti dříve platné úpravě, na činnost soudního exekutora spočívající v sepisování exekutorských zápisů. Zvýšená ochrana soudního exekutora jako úřední osoby je na druhé straně vyvážena zvýšenou odpovědností.

Postavení úřední osoby bude mít pravděpodobně i podle v současnosti platné právní úpravy exekutorský kandidát, ale jen v případě, kdy bude vystupovat jako zástupce exekutora ve smyslu ust. § 16 a násl. ex. řádu.⁶⁴ Je tomu tak zejména proto, že na exekutorského kandidáta při výkonu funkce zástupce soudního exekutora se na základě ust. § 17 odst. 3 ex. řádu vztahují všechna ustanovení exekučního řádu, které se týkají soudního exekutora. Vzhledem k absenci přímého zakotvení postavení soudního exekutora jako úřední osoby přímo v exekučním řádu považuji za nutné vyjít z ust. § 1 odst. 1 ex. řádu, kde je stanoveno, že soudním exekutorem je fyzická osoba splňující předpoklady pro výkon funkce, která byla státem pověřena exekutorským úřadem. Ust. § 17 odst. 3 ex. řádu dále hovoří o tom, že zástupce soudního exekutora vykonává úřad exekutora, tedy veškerá oprávnění, které stát soudnímu exekutorovi v rámci

⁶³ Z důvodové zprávy k ust. § 127 tr. zák.: „Pojem veřejného činitele, jenž pochází ještě z období komunistického státu, je nahrazen pojmem úřední osoba, který používají mezinárodní dokumenty a je obvyklý v zahraničních právních úpravách. Jinak z hlediska vymezení trestní odpovědnosti úřední osoby a její ochrany se v podstatě zachovávají znaky obsažené v platné úpravě, pouze s důležitými úpravami vyplývajícími z návaznosti na ostatní ustanovení osnovy.“

⁶⁴ Srov. PIPEK, J. Trestněprávní limity výkonu úřadu exekutora. *Právní rádce*, 2006, č. 10, s. 44.

přenesené pravomoci svěřuje. Tím podle mého názoru dochází k rozšíření postavení úřední osoby i na zástupce soudního exekutora, ačkoliv jej nový trestní zákoník přímo nezmiňuje. V ostatních případech není exekutorskému kandidátovi, exekutorskému koncipientovi ani ostatním zaměstnancům soudního exekutora postavení úřední osoby přiznáno. To plyne především z toho, že tyto osoby jinak nevykonávají úřad soudního exekutora, ale mají pouze postavení fyzických osob v zaměstnaneckém poměru. To lze dovodit i z rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 02. 11. 2004, ve věci sp. zn. IV. ÚS 630/03, byť toliko v rámci odlišného stanoviska, které však v tomto ohledu se samotným rozhodnutím v protikladu nestojí:

„Oddělení státních a privátních agend vykonávaných fyzickou osobou má fundamentální význam pro posouzení jejich právního postavení, jež je charakterizováno divergencí mezi vykonávanou státní mocí a jejím soukromým statusem fyzické osoby. Jinými slovy – vykonává-li exekutor funkce, které by jinak byl povinen vykonávat stát, není a nemůže být při jejich výkonu chráněn základními právy jako fyzická osoba, nýbrž požívá ochrany jako veřejný činitel. Naopak je však exekutor při výkonu svěřené státní moci povinen dbát a respektovat základní práva těch osob, ve vztahu k nimž přenesenou státní moc vykonává.“

Domnívám se, že právě pro takto definované postavení soudního exekutora vázané na výkon jeho úřadu, je nutné výše uvedené vztáhnout na postavení zástupce soudního exekutora i v současnosti, neboť postavení soudního exekutora ani jeho zástupce se fakticky v důsledku novelizací nezměnilo.

Škála skutkových podstat, které mohou být při výkonu činnosti soudního exekutora naplněny, je velmi široká, nicméně pravděpodobně nejčastěji se ze strany soudního exekutora bude jednat o naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby ve smyslu ust. § 329 tr. zák., v případě povinných a dalších osob pak o naplnění skutkové podstaty trestného činu maření

výkonu úředního rozhodnutí a vykazání⁶⁵ dle ust. § 337 tr. zák., popř. trestného činu poškození věřitele dle ust. § 222 tr. zák. či zvýhodnění věřitele dle ust. § 223 tr. zák.

Ad 2) Mezi okolnosti vylučujícími protiprávnost náleží podle Hlavy III. nového trestního zákoníku: krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Teorie tento výčet dále rozšiřuje o výkon dovolené či přikázané činnosti. Právě dovolenost jednání soudního exekutora je zásadní otázkou pro případné posouzení jeho trestněprávní odpovědnosti. Ostatní okolnosti vylučující protiprávnost najdou při výkonu exekuční i další činnosti soudního exekutora a jeho zaměstnanců své uplatnění jistě také, nicméně překročení oprávnění soudního exekutora k jednání, jež je právním řádem dovolené, bude dle mého názoru dominantní. Doc. Pipek mezi předpoklady oprávněnosti určitého zásahu, které je nutné posuzovat, řadí:

- a) věcnou příslušnost,
- b) místní příslušnost,
- c) respektování formálních předpisů (ve smyslu dodržení podstatných formálních a obsahových záležitostí tj. princip legality),
- d) respektování principu subsidiarity a přiměřenosti.⁶⁶

Hlediska věcné a místní příslušnosti jsou obsažena jak v exekučním řádu samotném, tak i subsidiárně v občanském soudním řádu. Z hlediska respektování formálních předpisů je důležitou otázkou vázanost soudního exekutora a jeho zaměstnanců rozhodnutími soudu, na jehož základě je exekuce vykonávána.

⁶⁵ Situaci, kdy již nedochází k tomuto trestnému činu, specifikuje např. Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 29. 03. 2006, sp. zn. 4 Tz 32/2006: „Provádění soupisu movitých věcí povinného nelze pokládat za jednoduchý úkon související s exekuční činností, proto tzv. další zaměstnanec exekutora není oprávněn provádět takový soupis a exekutor jej nemůže pověřit tímto úkonem (§ 27odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů). Jestliže v rozporu s tím další zaměstnanec exekutora provede v rámci exekučního řízení soupis movitých věcí povinného, pak jednání povinného spočívající např. v odstranění věcí náležející do tohoto soupisu nenaplnuje zákonné znaky trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 2 písm. a) TrZ, neboť se nejedná o výkon úředního rozhodnutí učiněného v souladu se zákonem.“

⁶⁶ Viz PIPEK, J. Trestněprávní limity výkonu úřadu exekutora. *Právní rádce*, 2006, č. 10, s. 45-46.

V případě, kdy by soudní exekutor věděl, že rozhodnutí, jež je podkladem pro jeho činnost, přesahuje zákonné meze, a on takové rozhodnutí přesto vykonal, nemůže u něj dojít k zániku trestní odpovědnosti z důvodu vázanosti rozhodnutím soudu či jiného orgánu, který takové rozhodnutí vydal. Soudní exekutor totiž na základě ust. § 30 písm. a) ex. řádu má možnost odmítnout provedení požadovaného úkonu i v případě, kdy tento odporuje zákonu nebo právním předpisům, a nejenom tím může účinně předcházet obdobným situacím. Dokonce i v situaci, kdy by soudní exekutor byl v dobré víře, že dané rozhodnutí splňuje všechny předpoklady (aniž by tomu tak skutečně bylo), mohl by za určité situace existovat důvod pro odpovědnost soudního exekutora z důvodu nedbalosti (za předpokladu, že by daný trestný čin bylo možné spáchat z nedbalosti). Jinými slovy ani v takovém případě, kdy zde není zjevný úmysl soudního exekutora ke spáchání trestného činu, nezbavuje se soudní exekutor trestní odpovědnosti automaticky jen s odkazem na oprávněnost výkonu. I v těchto případech však nelze vyloučit, že konkrétní osoby mohly jednat ve skutkovém či právním omylu, jak má na mysli ust. § 18 a § 19 tr. zák. Soudní exekutor by byl nutně trestně odpovědným ve všech případech, kdy by vykonání takového rozhodnutí ve výše uvedeném smyslu fakticky znamenalo naplnění skutkové podstaty trestného činu.

Otázka nutné obrany a krajní nouze najde své uplatnění především přímo při samotném faktickém provedení exekuce. Tyto instituty jsou důkladně popsány trestněprávní teorií, a proto na ni pro stručnost pouze odkáží. Pro upřesnění dodávám, že uvedené dvě okolnosti vylučující protiprávnost si lze představit nejen pro jednání soudního exekutora, ale také pro jednání povinného a dalších osob, pokud by byl výkon činnosti soudního exekutora, popř. jeho zaměstnanců, ve smyslu trestního zákoníku, protiprávním.

Výkon exekuce musí být také vždy přiměřený konkrétním okolnostem. V opačném případě by bylo možné uvažovat o naplnění skutkové podstaty trestného činu zneužitím pravomoci úřední osoby ve smyslu ust. § 329 tr. zák. To se týká jak volby způsobu, jímž bude exekuce provedena, tak i jejího samotného provedení.

Ad 3)⁶⁷ Povinnost součinnosti soudního exekutora s orgány činnými v trestním řízení plyne z ust. § 8 odst. 1 tr. řádu. Orgány činné v trestním řízení mohou součinnost vyžadovat pouze v rozsahu a za účelem nezbytným pro plnění jejich úkolů v rámci trestního řízení. Tuto povinnost součinnosti může soudní exekutor jakožto fyzická osoba, popř. Exekutorská komora ČR jakožto osoba právnická, odmítnout pouze tehdy, kdy jim zákon ukládá povinnost mlčenlivosti, viz ust. § 8 odst. 4 tr. řádu. Vzhledem k tomu, že ani soudní exekutor, ani Exekutorská komora nejsou státními orgány, nemají povinnost poskytovat bez dalšího součinnost neprodleně i bez toho, aby o to byli požádáni. Na tyto osoby se tak nevztahuje tzv. zvláštní součinnost, ale pouze součinnost prostá (to plyne z ust. § 8 odst. 1, věty druhé, tr. řádu). Zvláštní součinnost se však již vztahuje na Ministerstvo spravedlnosti a soudy, pokud se o skutečnostech nasvědčujícím tomu, že byl spáchán trestný čin, dozvědí při výkonu státního dohledu nad činností soudního exekutora. Exekuční řád vymezuje povinnost mlčenlivosti v ust. § 31. Podle tohoto ustanovení je povinnost mlčenlivosti uložena nejenom soudním exekutorům, ale také jejich zaměstnancům, členům orgánů Exekutorské komory, zaměstnancům Komory a také osobám, které se účastní kárného řízení podle ex. řádu. Soudního exekutora může mlčenlivosti zprostit orgán Komory, takové zproštění je však omezeno rámcem konkrétního případu, a to ještě pouze v nezbytně nutné míře. Dále může soudního exekutora zprostit této povinnosti účastník řízení, jehož oprávněného zájmu se určitá skutečnost týká, tím je také určen rozsah zproštění, neboť ten je dán pouze ve vztahu k tomuto účastníkovi. Soudní exekutor je dále ze zákona zproštěn povinné mlčenlivosti vůči svým zaměstnancům, kteří konají úkony podle ex. řádu za předpokladu, že sami povinnosti mlčenlivosti podléhají. Jak plyne z ust. § 31 odst. 9 ex. řádu, této povinnosti podléhají všichni zaměstnanci soudního exekutora bez výjimky. Soudní exekutor se konečně nemůže dovolávat povinnosti mlčenlivosti ani před soudem, a to ve všech řízeních, kde se ukáže potřeba zjištění skutečností podléhající jinak režimu mlčenlivosti a dále pro řízení, které je vedeno před jiným orgánem (např. rozhodcem), mezi soudním exekutorem a některým z účastníků

⁶⁷ K tomu srov. PIPEK, J. Trestněprávní limity výkonu úřadu exekutora. *Právní rádce*, 2006, č. 10, s. 47-48 a dále KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 70-73.

exekučního řízení, popř. jejich právními nástupci. Uvedené se vztahuje i pro výkon státního dohledu. Konečně se povinnosti mlčenlivosti nemůže soudní exekutor domáhat v rámci kárného řízení. Pro režim zbavení mlčenlivosti je vždy určující princip přiměřenosti – tj. mlčenlivosti lze zbavit pouze v rozsahu nezbytně nutném pro provedení těchto řízení. Povinnost mlčenlivosti je také prolomena tehdy, kdy zákon ukládá povinnost překažení trestného činu ve smyslu ust. § 367 tr. zák., popř. dalších zákonů viz ust. § 31 odst. 7 ex. řádu. Povinnosti mlčenlivosti se soudní exekutor nemůže dovolávat a odmítnout tak součinnost ani v případě, kdy by jinak došlo k naplnění skutkové podstaty neoznámení trestného činu dle ust. § 368 tr. zák. (což plyne z ust. § 8 odst. 4 písm. a/ tr. řádu).

Samotná forma zproštění mlčenlivosti dána není, ve vlastním zájmu by však měl soudní exekutor vést osoby oprávněné ke zproštění mlčenlivosti, aby tak učinily buď písemnou formou či ústně do protokolu. Důsledkem případného neunesení důkazního břemene v tomto smyslu by mohla být jak kárná odpovědnost, tak i případná odpovědnost soudního exekutora za způsobenou škodu, pokud by škoda vznikla v souvislosti s porušením povinnosti mlčenlivosti. Doba trvání povinnosti mlčenlivosti není pro osoby, které jí podléhají, nijak omezena a trvá tak i po skončení výkonu jejich funkce či zaměstnání.

Problematika povinné mlčenlivosti a jejího prolomení se dle mého názoru v rámci trestního řízení pravděpodobně nejčastěji uplatní v souvislosti se zákazem výslechu svědka dle ust. § 99 odst. 2 tr. řádu, který se na soudního exekutora jako na nositele zákonem uložené povinnosti mlčenlivosti také vztahuje.

3.4 Zastavení exekuce

Zastavení exekuce je jedním ze způsobů ukončení exekuce aniž by došlo k samotnému přímému vymožení povinnosti stanovené exekučním titulem⁶⁸.

V souvislosti s problematikou zastavení exekuce považuji za vhodné nejprve upozornit na skutečnost, že pojem zastavení exekuce není zcela totožný s pojmem zastavení exekučního řízení. Exekučním řízením je myšleno jednak řízení do pravomocného rozhodnutí soudu o nařízení exekuce (exekuční řízení

⁶⁸ Dalším takovým způsobem je institut upuštění od provedení exekuce dle ust § 46 odst. 5 ex. řádu.

v užším slova smyslu) a dále pak ve smyslu ust. § 35 ex. řádu řízení až do zániku exekuce (exekuční řízení v širším slova smyslu). I toto řízení v užším slova smyslu totiž může být zastaveno, a to např. z důvodu neodstraněných vad návrhu na nařízení exekuce, popř. nejsou-li splněny obecné podmínky řízení, nicméně se zastavením exekuce pojmově nesouvisí, v čemž je často chybováno (zastavení exekučního řízení je možné např. na základě ust. § 96 odst. 2 o.s.ř., § 104 odst.1 o.s.ř., § 39 odst. 2 ex. řádu).

Až do novely ust. § 55 ex. řádu, která byla provedena zákonem č. 286/2009 Sb., nemohl soudní exekutor o zastavení exekuce z důvodů podle ust. § 268 a § 290 o.s.ř. sám rozhodovat, mohl v těchto případech toliko postoupit soudu návrh na zastavení exekuce, případně mohl zastavení exekuce sám navrhnout, v ostatních případech, ve kterých zastavení exekuce umožňuje občanský soudní řád, však v rozhodování omezen nebyl.

Podle novelizovaného znění ust. § 55 ex. řádu se návrh na zastavení exekuce podává u pověřeného soudního exekutora (odst. 1). Soudní exekutor doručí tento návrh ostatním účastníkům a v případě jejich souhlasu exekuci sám zastaví. Pokud však některý z účastníků s návrhem na zastavení exekuce nesouhlasí, postoupí soudní exekutor návrh společně s exekučním spisem exekučnímu soudu, a to ve lhůtě 30 dní od marného uplynutí patnáctidenní lhůty stanovené k vyjádření účastníků k souhlasu s návrhem na zastavení exekuce (odst. 2).

Z výše uvedeného plyne, že soudní exekutor může o zastavení exekuce sám rozhodnout pouze v případě, kdy všichni účastníci s tímto návrhem souhlasí. Jsem toho názoru, že uvedená novelizace vhodným způsobem reagovala na případy, kdy např. povinný subjekt zanikl, popř. došlo k zániku pohledávky apod. Tím zřejmě dojde k odstranění průtahů v řízení způsobených předložením věci exekučnímu soudu a čekáním na soudní rozhodnutí o zastavení exekuce v případech, které ani sporné nebyly.

Dále odst. 3 umožňuje rozhodnutí o zastavení exekuce i bez návrhu účastníků. I v tomto případě je však dána zvýšená ochrana oprávněného, když soudní exekutor o zastavení exekuce nesmí rozhodnout, pokud s tím oprávněný nesouhlasí. Odst. 4 uvedeného ustanovení hovoří o tom, že o zastavení exekuce

rozhoduje exekuční soud i bez návrhu. V tomto případě se však jedná pouze o duplicitní (a svou povahou nadbytečné) zakotvení této zásady, která je již obsažena v ust. § 269 odst. 1 o.s.ř.

Pozornost jistě zaslouží i novelizované znění ust. § 51 písm. b) ex. řádu. Z doslovného výkladu tohoto ustanovení by bylo možné dojít k závěru, že v případě, kdy byla exekuce zastavena, zaniká pověření soudního exekutora k provedení exekuce jako takové. To však nemůže platit vždy. Můžeme vzít v úvahu hypotetický případ, kdy soudní exekutor vydá více exekučních příkazů pro provedení exekuce více způsoby. Jedním ze způsobů bude prodej movité věci a další prodej nemovitosti. Vzhledem k okolnostem konkrétního případu soudní exekutor sám zastaví exekuci prodejem movitých věcí v důsledku zjištění okolností předpokládaných ust. § 321 o.s.ř. a bude dále pokračovat pouze prodejem nemovitosti. K tomu by však již při extenzivnímu výkladu dojít nemělo, neboť soudní exekutor ztratil oprávnění k provedení exekuce jako takové. To by zcela zásadním způsobem narušilo provádění exekucí podle ex. řádu a zatížilo by soudy opětovným pověřováním soudního exekutora provedením exekuce, a to i přesto, že soud nařizuje exekuci aniž by stanovil, jakým způsobem má být exekuce provedena. Vzhledem k účelu zákona je tedy jistě správnějším takový závěr, že zastavení exekuce v rámci provádění jednoho způsobu exekuce se musí vztahovat vždy pouze na tento jeden konkrétní způsob, přičemž pověření k provedení exekuce v takovém případě zaniká pouze dílčím způsobem. Pak je ovšem otázkou, zda by bylo možné, aby soudní exekutor v případě, že po takovém „částečném“ zastavení exekuce dojde např. ke zjištění movitých věcí povinného, vydal bez dalšího nový exekuční příkaz, který by tyto movité věci postihoval, aniž by soud soudního exekutora znovu pověřil. Takové úvahy se v praxi občas vyskytují, nicméně odpověď na ně musí být negativní. Jedním z principů exekučního řízení totiž je, že pokud byl soudní exekutor pověřen provedením exekuce a není-li zde důvod pro jeho změnu (např. v důsledku vyloučení soudního exekutora soudem), je soudní exekutor pověřen provedením exekuce až do jejího skončení jako celku. Proto se domnívám, že pověření k provedení exekuce v dané souvislosti může zaniknout pouze v případě zastavení exekuce v plném rozsahu. Dnes však v praxi již taková situace pravděpodobně vůbec nenastane, či nastane

pouze ojediněle. Soudní exekutor by totiž pravděpodobně pouze zrušil vydaný exekuční příkaz, nebo by provedl exekuci jiným způsobem, čímž by automaticky došlo k zániku všech vydaných exekučních příkazů⁶⁹ a k dílčímu zastavení exekuce by se již neuchyloval. Tato otázka by snad mohla být aktuální pouze v souvislosti s návrhem na částečné zastavení exekuce z výše uvedených důvodů, který by jako jediný možný „opravný prostředek“ podal povinný (proti exekučnímu příkazu je totiž možná pouze jediná obrana, a to návrh na částečné či úplné zastavení exekuce).

Konečně v souvislosti s otázkou zastavení exekuce (ale i se skončením exekuce jiným způsobem) souvisí také otázka, jakým způsobem má docházet k vyrozumění např. nejrůznějších správců veřejných registrů (katastr nemovitostí aj.) o tom, že exekuce již skončila (zanikla)⁷⁰. Teorie bez větších problémů již dříve dovodila, že skončením exekuce také zanikají účinky vydaných exekučních příkazů a k okamžiku skončení exekuce dochází ex lege, aniž by tedy bylo zapotřebí o této skutečnosti vydávat zvláštní rozhodnutí. Pro odstranění výkladových potíží nakonec zákonodárce tuto zásadu již také přímo zakotvil do textu zákona, když do ust. § 47 ex. řádu vtělil odst. 5 v tomto znění: „*Provedením exekuce a zastavením exekuce zanikají účinky všech vydaných exekučních příkazů.*“ V praxi však absence formálního způsobu skončení exekuce činila nemalé potíže. Právě tato skutečnost byla zřejmě důvodem, proč zákonodárce nově zakotvil v ust. § 46 odst. 7 ex. řádu povinnost soudního exekutora, aby po skončení exekuce zaslal oznámení o skončení exekuce dotčeným subjektům. Toto zakotvení vítám, nicméně v zákoně postrádám stanovení lhůty, do které tak má soudní exekutor učinit. Dnes je již právní notorií, že pokud zákon nestanoví lhůtu, musí tak být učiněno bez zbytečného odkladu, nicméně praxe toto ne vždy plně respektuje. Přestože soudní exekutor by za určitých okolností mohl

⁶⁹ V době, kdy soudní exekutor neměl oprávnění zrušit jím vydaný exekuční příkaz, bylo možné takové situace řešit pouze za pomoci zastavení exekuce dle ust. § 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř. K tomuto závěru dospěl např. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 12. 04. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3516/2006, kde stanovil, že: „*Vydal-li exekutor v rámci jedné exekuce několik exekučních příkazů, na jejichž základě provádí exekuci více způsoby, zaniká sice pověření exekutora k provedení exekuce, nikoliv však exekuce jako taková; ve vztahu k ostatním způsobům je dán důvod k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ.*“

⁷⁰ Vzhledem k zákonnému termínu „skončení“ exekuce se držím tohoto termínu, ačkoliv je dle mého názoru slovo „zánik“ exekuce terminologicky příhodnější.

odpovídat za škodu, kterou by svým liknavým přístupem v dané věci způsobil, jsem pro stanovení lhůty pro zaslání tohoto oznámení. Domnívám se, že stanovení lhůty by pomohlo urychlit odstraňování blokáci majetku povinného.

3.4.1 Důvody pro zastavení exekuce

Důvody pro zastavení exekuce exekuční řád již až na výjimky⁷¹ výslovně nespécifikuje, je ale zřejmé, že tyto důvody jsou totožné s důvody zastavení, jak jsou obsaženy v občanském soudním řádu. V původním znění ex. řádu⁷² byla tato otázka upravena tak, že soudní exekutor nemohl rozhodovat o zastavení exekuce podle ustanovení o zastavení výkonu rozhodnutí, a to konkrétně podle důvodů obsažených v ust. § 268 a ust. § 290 o.s.ř. V ostatních případech, ve kterých občanský soudní řád zastavení výkonu rozhodnutí umožňuje, však již rozhodování soudního exekutora o zastavení exekuce omezeno nebylo. Jak jsem již uvedl výše, v současnosti není soudní exekutor ve svém rozhodování o zastavení exekuce z hlediska důvodů pro zastavení exekuce v podstatě omezen.

Oproti exekučnímu řádu obsahuje občanský soudní řád celou řadu dalších důvodů pro zastavení výkonu rozhodnutí, na něž ex. řád přímo neodkazoval. Jako příklad lze uvést ust. § 326a o.s.ř. reagující na situaci, kdy se v případě výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí soudu nepodaří na označeném místě zařadit do soupisu žádné věci a oprávněný ani po výzvě k označení místa, kde se věci povinného nacházejí, takové místo nesdělí, nebo se opakuje stejná situace. Poměrně komplexní seznam případů zastavení exekuce mimo případů uvedených v dříve platném znění exekučního řádu je již v dostatečné míře popsán odbornou literaturou, proto postačí, když na ni zde stručně odkážu.⁷³ Lze však říci, že tyto důvody jsou především spjaty se zastavením výkonu rozhodnutí (zastavením exekuce) v souvislosti s prováděním konkrétního způsobu výkonu rozhodnutí (exekuce).

⁷¹Nesložení zálohy viz ust. § 55 odst. 5 ex. řádu.

⁷²Ve znění účinném do novely ex. řádu provedené zákonem č. 286/2009 Sb.

⁷³KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 205.

Důvody pro zastavení exekuce na základě ust. § 268 o.s.ř.

Vzhledem k tomu, že nejčastěji dojde k zastavení exekuce z důvodů předpokládaných ust. § 268 písm. g) – h) o.s.ř., zaměřím se v dalším textu právě na tuto oblast. V rámci úpravy zastavení exekuce lze poměrně bez obtíží uplatňovat judikaturu soudů týkající se zastavení výkonu rozhodnutí. Zastavit exekuci lze z následujících důvodů:

a) exekuční titul nesplňuje všechny požadavky formální a materiální vykonatelnosti. Z hlediska materiálního je rozhodnutí vykonatelné tehdy, jestliže obsahuje přesné označení oprávněného a povinného, přesné vymezení vzájemných práv a povinností účastníků, přesně stanovený rozsah a obsah plnění a lhůtu k plnění. Z formálního hlediska je rozhodnutí vykonatelné tehdy, jestliže lhůta k plnění marně uplyne. Podmínky formální a materiální vykonatelnosti nejsou jenom důvodem pro zastavení exekuce, ale jsou také jednou ze skutečností rozhodných pro nařízení exekuce. V tomto smyslu jsou tyto důvody způsobilé být důvody odvolacími, právě proti rozhodnutí o nařízení exekuce, jak má na mysli ust. § 44 odst. 7 ex. řádu.

I v případě, kdy dojde k pochybení v přesné identifikaci účastníka řízení, nemusí být vždy dán důvod pro zastavení exekuce, a to zejména tehdy, pokud je z ostatních údajů zřejmé, o jakou osobu se jedná. V této souvislosti lze poukázat např. na rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. 10 Co 840/2005⁷⁴, který judikoval následující:

„Pro posouzení, zda rozhodnutí s nesprávným identifikačním údajem (povinného) představuje tzv. exekuční titul, je rozhodující, zda lze spolehlivě dalšími (zbývajícími) údaji daný subjekt ztotožnit či nikoliv. Proto sama okolnost, že v rozhodnutí je uvedeno např. nesprávné rodné číslo účastníka řízení (povinného), nebo jeho nesprávné datum narození, anebo je v rozhodnutí uvedena jeho neúplná či nepřesná adresa, jde na vrub vykonatelnosti tohoto rozhodnutí jen tehdy, nelze-li spolehlivě učinit závěr o identitě dotčeného účastníka řízení

⁷⁴ Publikováno in: *Soudní rozhledy*, 2006, č. 6, s. 231.

(povinného). Pokud jde o označení oprávněného či povinného, není nutné dodržet vždy úplně přesně označení.“

Pokud by snad došlo k exekuci na základě nevykonatelného exekučního titulu a právě v důsledku tohoto zjištění by byla exekuce dle písm. a) zastavena, prozatím jedinou vhodnou obranou na vrácení již vymoženého plnění, je řízení o vydání bezdůvodného obohacení. Takové řízení je však poměrně zdlouhavé a také finančně nákladné, proto se domnívám, že by bylo možné do budoucna analogicky užít ust. § 271 o.s.ř. upravující možnost soudu rozhodnout o vrácení nákladů výkonu rozhodnutí, které již byly povinným ještě před zastavením výkonu rozhodnutí zaplacený a z této úpravy *de lege ferenda* vycházet. To by znamenalo svěřit exekučním soudům, případně soudnímu exekutorovi, právo rozhodnout o vrácení takto vymoženého plnění v přímé návaznosti na rozhodnutí o zastavení exekuce (tedy v jeho rámci). Tímto návrhem by sice došlo k dílčímu prolomení zákazu *restitutio in integrum* (zákaz uvedení v předešlý stav), jak je stanoven v ust. § 57 ex. řádu, nicméně jsem toho názoru, že by se jednalo o podstatně pružnější nástroj, než jak je tomu v případě žalob na vydání bezdůvodného obohacení či žalob na náhradu škody. Zásadu *restitutio in integrum* bych z důvodu ochrany nabytých práv a právní jistoty nadále zachoval pro případy, kdy k výše uvedeným zjištěním dojde až po zastavení exekuce.

b) exekuční titul byl po nařízení exekuce zrušen, popř. se stal neúčinným. Tato situace nastane v praxi nejčastěji v souvislosti s uplatněním mimořádných opravných prostředků po nařízení exekuce (zrušení rozhodnutí v rámci dovolání, v řízení o ústavní stížnosti apod.). Ke ztrátě právní účinnosti může dojít zpravidla ze zákona (např. předběžná opatření), na základě rozhodnutí (např. zrušení vyživovací povinnosti), popř. na základě dalších právních skutečností, s nimiž je spojen vznik, změna či zánik hmotněprávního vztahu, ze kterého exekuční titul vychází (např. rozhodnutí o výživném rozvedeného manžela ztrácí účinnost uzavřením nového manželství). Na rozdíl od zrušeného exekučního titulu, neúčinný exekuční titul i nadále existuje, jen ztrácí schopnost být vynucen –

plnění na takový exekuční titul však nezakládá právo na vydání bezdůvodného obohacení.

c) zastavení exekuce navrhl ten, kdo navrhl její nařízení. Toto ustanovení je vyjádřením dispoziční zásady, která je pro exekuční řízení typická. Díky novelizovanému ust. § 55 odst. 3 ex. řádu došlo k zakotvení této zásady i do speciálního zákona, čímž je do budoucna aplikace tohoto ustanovení občanského soudního řádu soudy v rámci soukromé exekuce v podstatě vyloučena. Díky tomu jistě dojde k důležitějšímu poklesu soudního nápadu, což považuji za žádoucí.

d) exekucí jsou postíženy věci vyloučené na základě ust. § 321 a § 322 o.s.ř. V tomto případě se jedná o postížení věcí, které byly zahrnuty do soupisu movitých věcí popř. jsou předmětem exekuce prodejem nemovitosti, ačkoliv to zákon přímo vylučuje (např. zdravotnické potřeby povinného, věci sloužící nezbytně k výkonu podnikatelské činnosti aj.).

e) průběh exekuce ukazuje, že výtěžek nebude stačit ani na pokrytí nákladů exekuce. Toto ustanovení je vyjádřením principu ochrany povinného, když exekuce má sloužit pouze k tomu účelu, aby bylo právo oprávněného vymoženo – exekuce přitom nemá sloužit žádnému jinému účelu. Pokud se jedná o samotnou praktickou stránku tohoto rozhodnutí, uplatní se zejména v souvislosti s prodejem movitých věcí. Jen obtížně si lze představit situaci, kdy by prostředky získané např. prodejem nemovitosti nestačily ani na pokrytí nákladů exekuce. Tím, kdo se nejčastěji nejdříve dozví o této skutečnosti, bude logicky soudní exekutor, který exekuci provádí. Měl by to být tedy právě soudní exekutor, který po zjištění této skutečnosti podá exekučnímu soudu podnět k zastavení exekuce (pokud tak po souhlasu oprávněného případně soudní exekutor neučiní sám). Takový podnět by dle mého názoru měl vždy obsahovat skutečnosti, které zastavení exekuce ospravedlňují, tj. zejména uvedení úkonů, které soudní exekutor za účelem zjištění majetku provedl a z čeho dovedl, že hodnota zjištěného majetku nebude dostačující.

f) bylo pravomocně rozhodnuto, že exekuce postihuje majetek, k němuž má právo nepřipouštět jí exekuci třetí osoba. Až do novelizace ex. řádu provedené zákonem č. 286/2009 Sb. bylo jedinou možností obrany třetích osob, jejichž věci byly postiženy, podání tzv. excindační žaloby na základě ust. § 267 o.s.ř. Tato možnost zůstává zachována i nadále pro případ, kdy oprávněný nesouhlasí s vyškrtnutím věci ze soupisu, což je nově zavedený institut upravený ust. § 68 ex. řádu.

V souvislosti s vyškrtnutím věci ze soupisu vnímám jako velmi vhodné zakotvení třicetidenní lhůty pro podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu, které je pružně vázáno na okamžik, kdy se navrhovatel dozvěděl o zahrnutí své věci do soupisu. Za žádoucí považuji také omezení možnosti podání excindační žaloby ve lhůtě třiceti dnů od okamžiku, kdy bylo navrhovateli doručeno rozhodnutí soudního exekutora, jímž návrhu na vyškrtnutí věci byl jen částečně nevyhověl (ust. § 68 odst. 1, odst. 4 ex. řádu). Třicetidenní lhůta pro podání excindační žaloby je jistě dobou dostatečnou pro případnou obranu vlastníka exekucí postižených věcí a je tak v zájmu rychlého provedení exekuce. Jako skutečně zásadní otázku vnímám stanovení zákazu prodeje věcí zahrnutých do soupisu po dobu od podání návrhu na vyškrtnutí věcí ze soupisu. Tím se dle mého názoru vracíme ke stavu uplatňování právní kultury a nikoliv zvláště jedinců, kteří hledí pouze na svůj zisk. Zůstává snad jen otázkou, jestli by neměla být stanovena určitá spodní ochranná lhůta pro vydání dražební vyhlášky ve smyslu minimální ochranné lhůty potřebné k určité reakci třetích osob, jejichž věci byly neoprávněně zahrnuty do soupisu. Stihne-li totiž soudní exekutor zabavené věci prodat obratem (což může být v praxi i účelem) za situace, kdy může být známo, že se třetí osoba např. momentálně nezdržuje na území ČR, nemá již takto postižená osoba možnost relevantní obrany. Jsem toho názoru, že dostačující lhůtou by bylo stanovení lhůty 30 dní od sepsání soupisu, po kterou by nebylo možné dražbu provést. Výjimku by však nutně musely představovat věci podléhající rychlé zkáze.

Takové případné zakotvení lhůty pro stanovení dražebního roku (dražební vyhláškou) od zahrnutí věcí do soupisu by mohlo být konstruováno např. v tomto

duchu: „dražební vyhlášku vydá soud (soudní exekutor) nejdříve po uplynutí lhůty ... dní od zahrnutí movitých věcí do soupisu.“ Pro případ, kdy by situace na trhu nebyla pro prodej zajištěných věcí příhodná, mohlo by také být oprávněnému umožněno, aby pouze na jeho návrh mohlo dojít k případnému oddálení dražby (a to pouze jednou). I tato doba by však měla být s ohledem na právo povinného na jistotu svého právního osudu omezena určitou horní hranicí, neboť povinný má např. nárok na vyplacení částky, která přesahuje hranici jeho závazků (viz ust. § 331 odst. 3 o.s.ř.), přičemž by mu mělo být umožněno s takovou částkou disponovat v co nejkratší době. V případě, že by ani takto k prodeji věcí nedošlo, byla by tu i nadále možnost opakované dražby a následně i využití dalšího postupu upraveného občanským soudním řádem (převzetí věci oprávněným, vyškrtnutí věci ze soupisu).

Žádným právním předpisem také není stanoveno, do jaké doby a na jakém místě mají být v důsledku úspěšné excindační žaloby vydány věci vyloučené z exekuce. Řešení této právní mezery nabízí Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 16. 07. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2234/2008:

„Lhůtu ke splnění povinnosti vydat vlastníkovi věc neoprávněně zadržovanou zákon nestanoví, neboť z povahy této povinnosti je zřejmé, že držitel (detentor) je povinen vydat vlastníkovi věc ihned, jakmile zjistí, že věc drží neoprávněně. Také místo splnění povinnosti věc vydat zákon neupravuje. Analogicky podle § 853 ObčZ je třeba použít ustanovení o místě plnění závazku, tj. § 567 odst. 1 ObčZ. Ani uložením povinnosti neoprávněnému držiteli, aby věc vydal vlastníku, se nic nemění na tom, že místem splnění takové povinnosti je bydlíště nebo sídlo držitele.“

g) tehdy, pokud došlo k zániku práva přiznaného exekučním titulem v důsledku hmotněprávních skutečností. Tento zastavovací důvod patří mezi nejčastěji aplikované a v podstatě vyjadřuje zásadu, že exekucí lze vymáhat jen právo, které po nařízení exekuce stále existuje. Důvodů pro zánik práva je mnoho a jsou stanoveny předpisy hmotného práva, přičemž nejvíce aplikovanými předpisy jsou občanský zákoník, zákoník práce, obchodní zákoník a další

předpisy. Nejčastěji se jedná o splnění dluhu (§ 559 ObčZ), dohodu (§ 570 ObčZ), smrt dlužníka či věřitele (§ 579 ObčZ), nemožnost plnění (§ 575 ObčZ), započtení (§ 580 ObčZ, popř. § 358 ObchZ)⁷⁵, narovnání (§ 585 ObčZ), zánik závazku (§ 324 ObchZ) aj. Důvod pro zastavení exekuce na základě písm. g) nemůže být aplikován v souvislosti s uplatněním námitky promlčení, neboť promlčením právo nezaniká. V případě, kdy by k uplatnění námitky promlčení došlo ještě před samotným nařízením exekuce, připadá v úvahu nikoliv okamžité zastavení exekuce po jejím nařízení, ale spíše zamítnutí návrhu na její nařízení.⁷⁶

V případě splnění dluhu může přicházet v úvahu pouze splnění dluhu mimo vlastní provedení exekuce. V opačném případě by se totiž jednalo o vymožení plnění v přímém důsledku exekuce, přičemž k zániku exekuce by pak pravděpodobně došlo na základě upuštění od provedení exekuce. K takovému relevantnímu splnění může dojít např. po vydání exekučního titulu před nařízením exekuce, popř. i po nařízení exekuce, pokud za povinného plnila třetí osoba.⁷⁷

K zániku práva, k němuž došlo dříve než před vydáním exekučního titulu, nelze v rámci exekučního řízení přihlížet, neboť takové důvody měly a mohly být uplatněny pouze v řízení nalézacím (dle ust. § 154 odst. 1 o.s.ř. je pro posouzení skutečností rozhodující stav v době vydání rozhodnutí). Exekuční soud v zásadě nemá pravomoc být soudem přezkumným / odvolacím. Výjimku v daném ohledu představuje pouze případ rozsudku pro zmeškání. V tomto jediném případě zákon zohlednění zániku práva, ke kterému došlo před vydáním rozhodnutí, umožňuje.

Zastavení exekuce z důvodu podle písm. g) se uplatní i v případě, kdy dojde např. k souběhu dvou exekucí, které byly nařízeny pro tutéž pohledávku na

⁷⁵ Započtení vzájemných pohledávek je možné pouze v případě, kdy jsou pohledávky způsobilé k započtení. K tomu Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 3020/2005 uvádí, že: „Uplatňuje-li povinný návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí vůči oprávněnému započtení vzájemné pohledávky, jejíž splatnost nastává žádostí o plnění (§ 563 ObčZ), a nepožádal-li oprávněného o plnění již dříve, je dnem splatnosti započtené pohledávky den následující po doručení návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí oprávněnému.“

⁷⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 07. 2008, sp. zn. 20 Cdo 3087/2007: „V těch výjimečných případech, kdy by povinný k tomu měl příležitost a námitku promlčení vznesl ještě před nařízením exekuce, lze připustit, aby soud návrh na nařízení exekuce zamítl s odůvodněním, že rozhodnutí, obdobně jako při prekluzi práva, pozbylo způsobilosti být titulem (uplatnil by se zde argument, že nařízení výkonu, který by bylo třeba ihned zastavit /byť i bez návrhu/, „neodpovídá zákonu“).“

⁷⁷ Srov. TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 172, popř. BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 1466.

základě dvou různých exekučních titulů a zároveň již došlo k vymožení (částečnému) plnění v jedné z nich. Důvody pro tento závěr shrnuje právní větou Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 26.04.2006, sp. zn. 20 Cdo 2214/2005, v níž je uvedeno:

„Při rozhodování o návrhu na nařízení exekuce soud z hlediska jeho věcného posouzení nezkoumá, zda vymáhané právo není přiznáno i jiným exekučním titulem. Zjistí-li se po nařízení exekuce, že jsou pro tutéž pohledávku vedeny dvě exekuce na podkladě dvou různých exekučních titulů, je (částečné) vymožení pohledávky v jedné exekuci důvodem (částečného) zastavení druhé exekuce podle § 55 odst. 1 EŘ a § 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř.“

Ústavní soud ČR v daném kontextu již také rozhodoval o otázce, zda má soud v exekučním řízení zkoumat vznik a splnění dohody, jejímž obsahem je zánik závazku zaplacením dluhu povinného, který je předmětem exekuce, do určité doby – tj. do doby, kdy již exekuce běží a jakékoliv plnění by mělo být považováno za plnění vymožené v důsledku exekuce. Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 15. 04. 2004, sp. zn. III. ÚS 231/03 konstatoval následující:

„Navrhne-li povinný, aby soud zastavil výkon rozhodnutí ve smyslu § 268 občanského soudního řádu s tím, že uzavřel s oprávněným dohodu o tom, že zaplatí-li do určité doby určitou částku, pak dluh povinného, jenž je předmětem výkonu rozhodnutí, zanikne, je příslušný soud povinen se otázkou vzniku a splnění takové dohody zabývat; jiný postup může vést k porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“

Z hlediska procesního dojde k zastavení exekuce podle písm. g) i tehdy, pokud došlo k vymožení plnění na základě jednoho způsobu provedení exekuce, ačkoliv bylo ve věci vydáno více exekučních příkazů postihujících různé majetkové hodnoty. V tomto smyslu rozhodl Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 12. 04. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3516/2006 Sb.r.civ. č. 95/2007 takto:

„Vymožení pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce má za následek - kromě zániku pověření k provedení exekuce (§ 51 písm. c/ zákona č. 120/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů) – zánik exekuce (jako celku) jen tehdy, byla-li prováděna na základě exekučního příkazu jen jedním způsobem. Vydal-li exekutor více exekučních příkazů postihujících různé majetkové hodnoty, tj. prováděl exekuci více způsoby, pak v části odpovídající způsobům, v jejichž rámci k vymožení pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce nedošlo, je třeba exekuci zastavit (§ 268 odst. 1 písm. g) o.s.ř.).“

h) důvodem pro zastavení exekuce je nepřipustnost výkonu rozhodnutí z jiných důvodů než z uvedených v písm. a) – g). Takových důvodů je celá řada a mohou spočívat v nejrůznějších okolnostech. Jedná se o takové okolnosti, které se staly relevantními, respektive vyšly najevo až po nařízení exekuce. Mezi tyto okolnosti patří např. následné zjištění nedostatku pravomoci soudu, nedostatek příslušnosti, otázky právní způsobilosti účastníků řízení, či případy, kdy exekuce postihuje vyloučené pohledávky např. podle ust. § 310 o.s.ř. Jde tedy o případy, které jsou vyjádřeny jako podmínky řízení a vyplývají z procesněprávních norem.

Další takové okolnosti mohou naopak vyplývat z oblasti upravené právem hmotným, jako jsou např. otázky promlčení práva⁷⁸ za předpokladu, že námitka promlčení byla účastníkem řízení účinně vznesena, či je-li zjištěno, že oprávněný z exekutorského⁷⁹ či notářského zápisu⁸⁰ nemá na plnění z tohoto titulu nárok. Také pro případ, kdy dojde po nařízení exekuce k uzavření dohody oprávněného s povinným v tom smyslu, že oprávněný nebude po určitou dobu či s konečnou platností své právo vymáhat, je na místě aplikovat tento důvod zastavení exekuce. To však neplatí v situaci, kdy k takové dohodě došlo ještě před rozhodnutím

⁷⁸ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 05. 03. 2009, sp.zn. 20 Cdo 2770/2008: „Při nařízení výkonu rozhodnutí se soud promlčením vymáhané pohledávky nezabývá; námitka promlčení je relevantní a přísluší o ní rozhodovat pouze v řízení o návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.“

⁷⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 02. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2618/2004: „Nařídí-li soud podle exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti výkon rozhodnutí, ačkoliv oprávněný nemá na vymáhané plnění podle hmotného práva nárok, je to důvodem k zastavení výkonu rozhodnutí, postupem podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.“

⁸⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 04. 2009, sp. zn. 20 Cdo 1353/2007: „Nařídí-li soud podle notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti exekuci, ačkoliv oprávněný nemá na vymáhané plnění podle hmotného práva nárok, je to důvodem pro zastavení exekuce podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.“

soudu o nařízení exekuce, v takovém případě by mělo dojít, jak jsem již dříve uvedl, k zastavení exekuce podle písm. g).

Kdy se může exekuční soud stát soudem nalézacím?

Považuji za nezbytné se ještě krátce zastavit u otázky, kdy se může exekuční soud stát soudem nalézacím, jak plyne z předchozího příkladu týkajícího se exekutorských či notářských zápisů. Není rolí exekučního soudu právo nalézat, nicméně v některých případech by tento závěr mohl vést k neoprávněnému přiznání a vymáhání práva, což účelem exekučního řízení jistě není. Uvedenou problematikou se ve svém článku zabýval JUDr. Svoboda.⁸¹ Tento autor vychází ze závěru, že exekutorský či notářský zápis v podstatě nemá formu rozhodnutí tak jako rozsudek nalézacího soudu, ale i přes tento „hendikep“ mu zákon přiznává postavení exekučního titulu. Exekutorský či notářský zápis je vlastně jen pouhým výkazem práv a povinností, které si účastníci vztahu dohodli. Vykonatelnost takového výkazu pak vyplývá hlavně z váhy postavení, které stát přiznává notářům či soudním exekutorům, jakožto úředním osobám se zvláštním statutem. Důvody, pro které není možné postavit zcela na roveň rozhodnutí nalézacího soudu a notářské a exekutorské zápisy, spatřuje autor zejména ve dvou okolnostech. Jednak takový zápis není zcela schopen zajistit nestranné zjištění a zachycení objektivní skutečnosti a jednak nedochází k hmotněprávnímu prověření těchto skutečností soudem v řízení o vydání exekučního titulu.⁸² Vzhledem k tomu, že notářský nebo exekutorský zápis v podstatě nahrazuje rozhodnutí nalézacího soudu tím, že vytváří exekuční titul, nemůže to být nalézací soud, který by následně takový exekuční titul rušil, neboť tím by došlo k zásahu do kompetence soudu exekučního. Proto pouze exekuční soud může být tím soudem, který v rámci exekučního řízení v podstatě ponese také roli soudu nalézacího. Opačný výklad by podle autora vedl k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny, na jehož základě má každý právo na přezkum své záležitosti před nestranným a nezávislým orgánem – tedy soudem.

⁸¹ Svoboda, K. Kdy a jak přezkoumat notářský nebo exekuční zápis. *Ad Notam*, 2009, č. 5, s. 161.

⁸² Např. tvrzení povinného, že smluvní pokuta, která je obsahem dohody uzavřené ve formě notářského či exekutorského zápisu je v rozporu s dobrými mravy.

Určité úskalí autor spatřuje v možnosti povinného uplatňovat všechny rozhodné skutečnosti i v rámci odvolacího řízení, neboť v exekučním řízení lze uvádět nové skutečnosti v podstatě bez omezení viz ust. § 254 odst. 4 o.s.ř. To však může vést k zbytečným průtahům v řízení. Proto autor navrhuje, aby možnost uplatnění nových skutečností ve výše uvedeném smyslu, tedy ve spojitosti s požadavkem na uplatnění prvků nalézacího řízení v řízení exekučním, byla umožněna jen do určitého okamžiku (v podstatě by se mělo jednat o období koncentrace řízení jak je známa v řízení nalézacím).

S výše uvedenými závěry autora v zásadě souhlasím, a to přesto, že jsem si vědom omezení plynoucích z úpravy výkonu rozhodnutí, respektive exekuce, na které ostatně i autor sám poukazuje. Nejenom že, jak bylo několikrát zmíněno, není rolí exekučního soudu právo nalézat, ale zároveň nelze opomenout ani tu skutečnost, že jednotlivé exekuční tituly jsou zákonodárcem postaveny na roveň, aniž by však byla výslovně zakotvena pravomoc soudu prověřovat hmotněprávní skutečnosti, jež jsou kauzou exekučního titulu. Konečně lze poukázat také na úpravu nařízení exekuce, kde mezi skutečnostmi rozhodnými pro nařízení exekuce přezkoumávání kauzy exekučního titulu není. V tomto případě v podstatě dochází ke střetu několika základních principů, a to zejména práva na spravedlivý proces a na druhé straně stojícím principem ochrany jednou nabytých práv apod. V tomto střetu, při vědomí poměrně snadného zneužití notářských a exekutorských zápisů silnější stranou, jsem za současného stavu právní úpravy spíše pro aplikaci principu omezeného přezkumu, tedy pro aplikaci práva na spravedlivý proces, jak bylo výše uvedeno. Uvědomuji si tu skutečnost, že zákonodárce přiznal notářským a exekutorským zápisům postavení exekučního titulu právě proto, aby zde byla možnost velmi rychlého vymožení práva, aniž by bylo nutné nejprve podstoupit nalézací řízení. Jsem však také toho názoru, že úmyslem zákonodárce nebylo, aby byla přiznávána soudní ochrana ve zjevně protiprávních případech. Pokud jde o otázku, zda má být takové „simulované“ nalézací řízení v rámci řízení exekučního podrobena koncentraci, domnívám se shodně s autorem, že by tomu tak být mělo.

Důvodem pro zastavení exekuce podle písm. h) není ani případ, kdy povinný namítá nedostatek součinnosti k přijetí plnění ze strany oprávněného, která spočívá v tom, že oprávněný odmítne označit, popř. i zřídit bankovní účet. Vyloučení prodlení dlužníka z důvodu neposkytnutí součinnosti ve smyslu ust. § 520 obč. zák. by v rámci provádění exekuce bylo možné pouze tehdy, pokud by oprávněnému procesní předpis takovou povinnost výslovně ukládal. Navíc povinný má pro případ odmítnutí převzetí plnění vždy možnost využití institutu soudní úschovy. Tato otázka by se však v rámci provádění exekuce dle ex. řádu dle mého názoru neměla vyskytovat příliš často.⁸³

Jedině na základě řízení o zastavení exekuce z důvodu dle písm. h) lze také řešit situace, kdy po nařízení exekuce vyvstane potřeba vyjasnění sporných skutkových okolností konkrétního případu - tedy vyvstane-li potřeba dokazování určitých skutečností. V rámci nařízení exekuce se totiž těmito otázkami nemůže zabývat exekuční soud (ani soudní exekutor, pokud by v budoucnu exekuci nařizoval). Jednak proto, že se nejedná o skutečnosti rozhodné pro nařízení exekuce dle ust. § 44 odst. 7 ex. řádu a jednak proto, že pro takové otázky nalézání práva nejsou exekuční soudy, potažmo exekuční řízení jako takové, určeny. Takovou situací se již zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 27. 05. 2005, sp. zn. 20 Cdo 245/2004, když řešil otázku, kdy lze v exekučním řízení zkoumat rozsah odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele, proti němuž byl vydán exekuční titul:

„Rozsah, v jakém odpovídají dědici za dluhy zůstavitele, proti němuž byl vydán exekuční titul, lze zkoumat pouze v řízení o zastavení exekuce: soud přitom není vázán zjištěními, která o ceně majetku zůstavitele učinil soud v dědickém řízení.“

3.4.2 Omezení zastavení exekuce podle ust. § 55a ex. řádu

Jeden z výkladových problémů objevujících se v praxi je aplikace ex. řádu v rámci zastavení exekuce podle ust. § 55a ex. řádu. Na základě tohoto ustanovení

⁸³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 03. 2004, sp. zn. 20 Cdo 689/2003.

je soudu umožněno zastavení exekuce na návrh účastníků pouze tehdy, jsou-li již zaplacený náklady exekuce.

I touto problematikou se již zabývala odborná literatura. Např. JUDr. Klapka ve svém článku poukazuje na skutečnost, že aplikace tohoto ustanovení ve skutečnosti vůbec není možná.⁸⁴ Je tomu tak proto, že soud zastaví exekuci buď na návrh, popř. i bez návrhu, tehdy, kdy se o důvodu k zastavení exekuce dozví (ust. § 269 odst. 1 o.s.ř.). Soud tak o zastavení exekuce rozhoduje ex offo. Pokud jde o návrh účastníků na zastavení exekuce, soud se návrhem povinného musí zabývat vždy z hlediska jeho důvodů. Pokud však jde o návrh oprávněného, tento soudní přezkum odpadá, neboť v takovém případě nachází své uplatnění ust. § 268 odst. 1 písm. c) o.s.ř. (zastavení exekuce na návrh toho, kdo navrhl její nařízení). Z výše uvedeného autor vyvozuje závěr, že pokud soud zjistí důvod zastavení exekuce, který je zákonem předpokládán, musí tak vždy přímo na základě zákona učinit, aniž by dále byl povinován přihlížet k tomu, zda se o důvodech směřujících k zastavení exekuce dozvěděl z návrhu účastníků či nikoliv. Důvodem pro zastavení exekuce totiž není samotný návrh účastníků, ale pouze zákonem předpokládaná objektivní skutečnost. Také v případě zastavení exekuce z důvodu návrhu oprávněného, který nařízení exekuce navrhl, není podle autora možné uvedené ustanovení aplikovat. Je tomu tak proto, že v případě zastavení exekuce se uplatní nákladový režim dle ust. § 89 ex. řádu, přičemž samotná povinnost spočívající v náhradě nákladů exekuce je založena až soudním rozhodnutím o zastavení exekuce. To však vyvolává absurdní situaci, kdy rozhodnutí o zastavení exekuce, jímž je mimo jiné zjištěno případné zavinění účastníků a v přímé souvislosti na toto zjištění též ukládána povinnost hradit náklady exekuce, je vázáno na předchozí zaplacení nákladů exekuce. Kdo a na základě jakého rozhodnutí by však měl tyto náklady zaplatit? Zákon v tomto případě vytváří nesplnitelnou podmínku. Jediným řešením je tak dle autora za pomoci ústavně konformního výkladu⁸⁵ ust. § 55a ex. řádu vůbec neaplikovat.

⁸⁴ KLAPKA, Š. Vybrané problémy rozhodování o náhradě nákladů exekuce. *Právní rozhledy*, 2009, č. 4, s. 124 – 129.

⁸⁵ Vytvoření nesplnitelné podmínky je v rozporu s principem právního státu. Autor odkazuje na nález Ústavního soudu ČR ze dne 04. 02. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96 z kterého plyne, že: „*Soud přitom není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku,*

Této problematice se také ve svém článku věnuje Mgr. Filípek.⁸⁶ Tento autor oproti výše uvedenému uvádí, že toto ustanovení mohou účastníci řízení za pomoci vhodně formulovaného podání obcházet tak, že soudu pouze podají informaci o existenci důvodů pro zastavení exekuce, aniž by toto podání formulovali jako návrh. Pak ovšem musí soud konat ex offio a exekuci zastavit, aniž by mohlo dojít k uplatnění ust. § 55a ex. řádu. Jediným, kdo má ze zákona povinnost nahradit náklady exekuce je povinný (ust. § 87 odst. 3 ex. řádu). Přesto pokud by to byl oprávněný, který zavinil zastavení exekuce, byl by to povinný, který by musel náklady exekuce zaplatit, pokud by chtěl dosáhnout zastavení exekuce na základě vlastního návrhu. Teprve poté by mohl soud rozhodnout v rámci zastavení exekuce o povinnosti oprávněného nahradit povinnému náklady exekuce, které již byly zaplacený. Autor si dále klade otázku jak v těchto souvislostech rozhodovat v takovém případě, kdy oprávněný na základě oznámení soudního exekutora o nemajetnosti povinného sám navrhne zastavení exekuce. Měl by soud čekat, až nemajetný povinný zaplatí náklady exekuce, nebo návrh zamítnout pro nesplnění podmínky dané zákonem? Domnívám se, že určitým řešením této otázky by mohl být závěr Městského soudu v Praze, který svým usnesením ze dne 06. 09. 2008, sp. zn. 11 Co 150/2008 dovedl:

„Podle § 55a ex. ř. ve znění zák. č. 347/2007 Sb. účinném od 1. ledna 2008 soud exekuci na návrh účastníků nezastaví, nejsou-li zaplacený náklady exekuce. Toto ustanovení však nedopadá na případy, kdy je exekuce zastavena (byť na návrh oprávněného) podle ust. § 268 odst. 1 písm. e) o.s.ř.“

Městský soud v Praze v tomto rozhodnutí vychází z argumentace založené především na systematickém výkladu zákona, kdy je-li otázka hrazení nákladů exekuce pro případ nemajetnosti povinného samostatně upravena ust. § 89 ex. řádu, jedná se v obdobných případech o ustanovení speciální, tedy mající přednost před úpravou obecnou obsaženou v ust. § 55a ex. řádu. Snad jen pro

systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku.“

⁸⁶ FILÍPEK, M. (Zatím) poslední novela exekučního řádu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 9, s. 322 – 326.

upřesnění považuji za potřebné upozornit na skutečnost, že pokud by zastavení exekuce navrhl z výše uvedeného důvodu oprávněný, jak je uvedeno v závorce právní věty, přicházel by v úvahu jako důvod pro zastavení exekuce spíše důvod podle ust. § 268 odst. 1 písm. c) o.s.ř. a nikoliv dle písm. e). V takovém případě jako jediným oprávněným důvodem pro neaplikaci ust. § 55a ex. řádu shledávám možnost zastavení exekuce z obou důvodů, tedy jak z důvodu dle písm. c), tak i z důvodu dle písm. e), které by bylo v takovém případě nutné aplikovat ve vzájemném vztahu.

Osobně jsem toho názoru, že se v případě ust. § 55a ex. řádu jedná o v podstatě nefunkční a nadbytečné ustanovení, které mělo sloužit pouze tomu účelu, aby pod tlakem časově neomezeného trvání obecného inhibitoria došlo k zaplacení (nikoliv náhradě) nákladů exekuce, a to zejména ve vztahu k nárokům soudních exekutorů. Souhlasím se závěry obou uvedených autorů spočívajících v kritice vytváření nesplnitelných podmínek pro zastavení exekuce („pohybu v kruhu“). V takovém případě se i já domnívám, že řešení je možné pouze za pomoci ústavně konformního výkladu a uvedené ustanovení ex. řádu neaplikovat s tím, že by bylo do budoucna vhodné, aby došlo k úplnému vypuštění tohoto ustanovení ze zákona. Další možností je, aby soud, který je před řešením této otázky postaven, věc předložil Ústavnímu soudu ČR podle čl. 95 odst. 2 Ústavy. Konečně považuji v této souvislosti za vhodné upozornit, že soudní exekutor má možnost požadovat složení zálohy na náklady exekuce a tím dostatečným způsobem předcházet případným rizikům.

3.5 Náklady exekučního řízení

Tak jako v nalézacím řízení, také v exekučním řízení vznikají účastníkům náklady, které musí být placeny a hrazeny. O tom, že se nejedná o vedlejší téma, jak by se snad mohlo zdát, svědčí zejména ta skutečnost, že v rámci judikatury, která se zabývá oblastí soukromé exekuce, patří tato problematika mezi jednu z nejčastěji řešených.

Mezi základní zásady určující průběh exekučního řízení patří zásada vyjádřená v ust. § 87 odst. 2, odst. 3 ex. řádu, vyjadřující princip, že vzniklé náklady hradí v první řadě povinný. Tato zásada vychází z principu, že je to

povinný, který vznik nákladů zavínil tím, že nesplnil dobrovolně to, co mu bylo exekučním titulem uloženo a je tak explicitním vyjádřením sankční povahy exekučního řízení.

Druhy nákladů exekučního řízení je možné dělit na základě ust. § 87 ex. řádu na dvě základní skupiny. V prvním případě se jedná o tzv. náklady exekuce, ve druhém případě se potom jedná o náklady oprávněného.

3.5.1 Náklady exekuce

Dle ustanovení § 87 odst. 1 ex. řádu jsou mezi náklady exekuce zařazeny zejména takové náklady, které vznikají přímo soudnímu exekutorovi. Jedná se především o odměnu exekutora, náhradu paušálních či účelně vynaložených hotových výdajů, náhradu za ztrátu času při provádění exekuce, náhradu za doručení písemností, odměnu a náhradu správce podniku, a je-li soudní exekutor či správce podniku plátcem daně z přidané hodnoty, je nákladem rovněž tato daň.⁸⁷ Prováděcím předpisem, který stanoví výši a způsob výpočtu nákladů exekuce, je vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 330/2001 Sb.

Také v otázce vzniku nároku soudního exekutora na zaplacení nákladů exekuce již bylo judikováno, když prostřednictvím usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 06. 2006, sp. zn. 14 Co 316/2006 byl zaujat názor, že:

„Nárok soudního exekutora na odměnu, náhradu hotových výdajů, náhradu za ztrátu času a náhradu za doručování písemností vzniká hned po doručení usnesení o nařízení exekuce bez ohledu na jeho právní moc. Za účelně vynaložené však nelze považovat výdaje či úkony, které provedl poté, kdy mu již muselo být z jeho exekuční činnosti zřejmé, že tu je některý z důvodů zastavení exekuce.“

3.5.2 Odměna soudního exekutora

Odměna soudního exekutora je definována zejména v ust. § 90 - § 92 ex. řádu. Z ustanovení § 90 odst. 1, odst. 2 ex. řádu plyne, že nákladem exekuce

⁸⁷ Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

může být pouze mimosmluvní (či tarifní) odměna, která je dále zakotvena v ust. § 1 odst. 1, odst. 3 vyhl. č. 330/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a nikoliv již smluvní odměna, kterou si může oprávněný sjednat se soudním exekutorem za účelem provedení exekuce.⁸⁸ Vzhledem k tomu, že úprava obsažená v ust. § 90 odst. 1 ex. řádu je úpravou taxativní, je mimosmluvní odměna nákladem exekuce vždy. Soudní exekutor má i v případě sjednání smluvní odměny nárok na odměnu mimosmluvní. Tuto skutečnost ostatně potvrzuje i znění ust. § 3 vyhl. č. 330/2001 Sb., kde je stanoveno, že „*Sjednal-li exekutor s oprávněným ve smlouvě o provedení exekuce smluvní odměnu za provedení exekuce, má exekutor za výkon exekuční činnosti vedle nároků podle § 1 a § 2 nárok na smluvní odměnu.*“

Minimální hranice mimosmluvní odměny soudního exekutora za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky je určena dle ust. § 6 odst. 3 ex. tarifu ve výši 3 000,- Kč, dále je závislá na výši základu, přičemž maximální výše odměny v tomto případě může činit až 6 650 000,- Kč. Základem se rozumí výše exekutorem vymoženého plnění. Výše odměny se v dalších případech řídí charakterem vymáhané povinnosti. Odměna soudního exekutora nezahrnuje pouze odměnu za vlastní výkon své činnosti, nýbrž je v ní ve smyslu ust. § 1 odst. 3 ex. tarifu zahrnuta i náhrada za běžné administrativní a jiné práce související s činností soudního exekutora.

Vezmeme-li v úvahu tu skutečnost, že i v případě, kdy zanikne pověření soudního exekutora ve smyslu ust. § 11 odst. 2 ex. tarifu, má soudní exekutor zajištěnu odměnu v minimální výši 3 000,- Kč, je na místě vznést pochybnosti, zda je tato částka přiměřená tomu, jaké úsilí soudní exekutor skutečně provedení exekuce věnoval. Domnívám se, že tomu tak mnohdy být nemusí. Zejména při vymáhání velmi nízkých pohledávek může docházet (a v praxi také dochází) k situacím, kdy je povinný zatížen náklady exekuce ve výši, která je mnohonásobně vyšší než vymáhaná pohledávka, přičemž tato navíc ani nemusela být vymožena (např. při vyloučení soudního exekutora rozhodnutím soudu⁸⁹).

⁸⁸ Proto se vzhledem k tématu budu dále zabývat pouze odměnou mimosmluvní, která jako jediná je nákladem exekuce.

⁸⁹ Podle ust. § 44b ex. řádu se „*odměna soudního exekutora, který byl zproštěn pověření vypočítá tak, jako by došlo k zastavení exekuce.*“

Přestože provádění exekuce je nejčastěji vyvoláno vinou povinného, neboť nesplnil svůj dluh a exekuce je ze své povahy řízením sankčním, jsem přesvědčen, že exekuce je určena zejména k vymožení práv a nemá sloužit k „pomstě“⁹⁰ na povinném. Proto by měl ex. tarif obdobné případy zohlednit a umožnit způsob snížení nepřiměřené odměny soudního exekutora, popř. v odůvodněných případech až její celkové nepřiznání. Ostatně v této souvislosti je možné také poukázat na náleží Ústavního soudu ČR ze dne 01. 03. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 8/06, kde je mimo jiné řečeno, že:

„Ústavní soud, aniž by popíral právo exekutorů na spravedlivou odměnu za provádění exekuční činnosti, považuje skutečnost, že do základu odměny exekutora se zahrnuje i částka uhrazená povinným bez přímé účasti exekutora na provedení exekuce za neodůvodněné zvýhodnění vůči těm exekutorům, kteří exekuci fakticky provedou (neboť taková diferenciaci není racionálně zdůvodnitelná). Navíc, v přijaté konstrukci postrádá Ústavní soud i „výchovný“ prvek, když de iure není dána možnost „ocenit“ to, že povinný dlužník splní sám svoji povinnost (bez přímé exekuce), byť v poslední možný moment. Ustanovení vyhlášky sice naznačují, že v takovém případě náleží exekutorovi odměna ve výši 50 %, avšak jen tehdy, pokud exekutor upustil od provedení exekuce, přičemž exekuční řád mu umožňuje tak učinit pouze v případě, že byly uhrazeny i náklady exekuce, do nichž patří též odměna exekutora. Z toho vyplývá, že pokud povinný neuhradí odměnu exekutora v plné výši, podle doslovného znění zákona nelze upustit od exekuce, byť vymáhaná pohledávka byla uhrazena, a proto má exekutor právo na odměnu v plné výši (jde o pohyb v kruhu). Uvedenou konstrukci považuje Ústavní soud za rozpornou s čl. 1 odst. 1 Ústavy, neboť vytvoření nesplnitelné podmínky pro použití snížené sazby odměny je v rozporu s principy právního státu.“

⁹⁰ Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 17. 02. 2009, sp. zn. I. ÚS 684/07 o smyslu exekučního řízení uvádí, že „smyslem není majetková likvidace povinného subjektu“. Dosavadní způsoby aplikace ex. řádu zřejmě do jisté míry ospravedlňují užití expresivnějších výrazů i jednou z nejvyšších právních autorit v zemi.

Inspirací v tomto případě může být např. úprava, která je obsažena ve vyhlášce č. 484/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, konkrétně ust. § 13 – § 19, zejména pak ust. § 18 odst. 1, podle kterého platí, že: „*Učinil-li advokát nebo notář v řízení pouze jediný úkon právní služby, soud sníží sazbu odměny o 50 %, nejméně na částku 400,- Kč. Neučinil-li žádný úkon, odměna mu nepřísluší.*“ Jsem toho názoru, že je žádoucí, aby obdobný mechanismus obsahoval i exekuční tarif.

3.5.3 Paušálně určené a účelně vynaložené výdaje

Paušálně určené a účelně vynaložené náklady exekuce slouží především k zajištění běžných činností, které vymáhání pohledávky soudním exekutorem provázejí. Nárok na jejich náhradu je založen ust. § 90 odst. 1 ex. řádu, přičemž jejich demonstrativní výčet je uveden v ust. § 13 odst. 1 ex. tarifu. Jedná se zejména o výdaje soudního exekutora na soudní a jiné poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy, náhrady za získání a vložení dat z centrálních informačních systémů (např. katastr nemovitostí), dále cestovné, poštovné, náklady na telekomunikační poplatky, ale jsou to i další náklady jako pronájmy skladovacích prostor, přepravné za stěhování zabavených věcí, náklady na detektivní kancelář za účelem zjištění toho, kde se nachází postižitelný majetek povinného, apod.

Z daného ustanovení vyplývá, že v případě výkonu exekuční činnosti náleží soudnímu exekutorovi na těchto nákladech částka 3 500,- Kč, a to i tehdy, pokud skutečná výše hotových nákladů tuto částku přesahuje, což je omezení plynoucí z odst. 2 tohoto ustanovení. V případě provádění jiné než exekuční činnosti náleží soudnímu exekutorovi náhrada hotových výdajů v plné výši. Z dikce tohoto ustanovení ex. tarifu by se mohlo zdát, že takto stanovená kritéria pouze omezují horní výši hotových výdajů, ale není tomu tak. Vezmeme-li v úvahu případ, kdy dojde např. k upuštění od provedení exekuce, aniž by soudní exekutor vynaložil byť jen jediný výdaj, popř. výdaj v zanedbatelné výši, přesto soudnímu exekutorovi náleží náhrada takových výdajů (viz ust. § 11 odst. 5 ex. tarifu). Jsem toho názoru, že i v tomto případě se jedná o poměrně velký zásah do majetkové sféry povinného, aniž by byl odůvodněn skutečnou výší nákladů.

Přestože připouštím, že potřeba praxe často vychází z určitého principu paušalizace nákladů (např. soudní poplatky), domnívám se, že v těchto případech by bylo spravedlivé, aby soudní exekutor měl povinnost vyúčtovat výši skutečně vynaložených nákladů s tím, že omezení horní hranice považují za žádoucí zachovat jako korektiv vytváření „účelových nákladů“. Popřípadě tak činit alespoň v odůvodněných případech, tedy tehdy, kdy by povinný prokázal, že u něho existují totožné důvody, jaké jsou vyžadovány soudem pro osvobození od soudního poplatku.⁹¹

3.5.4 Náhrada za ztrátu času a náhrada za doručování

Náhrada za ztrátu času je upravena v ust. § 14 ex. tarifu, když promeškaným časem je myšlen čas strávený cestou z místa sídla svého úřadu a zpět za předpokladu, že místo výkonu exekuční činnosti leží mimo sídlo obce, ve které má soudní exekutor své sídlo (odst. 1). Za každou byt' jen započatou čtvrt hodinu náleží náhrada 50,- Kč (odst. 2). Za předpokladu, kdy soudní exekutor stručně specifikuje čas nástupu na cestu, konkretizuje úkon, který byl na místě proveden a určí čas, který strávil cestou zpět, jsem toho názoru, že dané skutečnosti jsou pro účastníky řízení snadno ověřitelné např. za pomoci „plánovačů cesty“ dostupných na internetu. V tomto smyslu tedy nevidím ustanovení jako problematické. Samotná výše náhrady pak odpovídá vyhlášce č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, je tedy obdobná jako u dalších právních profesí.

Náhrada za doručení písemností ve smyslu ust. § 15 ex. tarifu náleží soudnímu exekutorovi tehdy, pokud písemnost doručil osobně či za pomoci svých zaměstnanců, nikoli však již za pomoci držitele poštovní licence. Pokud k doručení písemnosti nedojde, náleží soudnímu exekutorovi pouze náhrada hotových výdajů (např. náhrada za ztrátu času, cestovné apod.) a nemá již nárok na paušální částku 50,- Kč za doručení jedné písemnosti (v případě, kdy je jedné osobě doručováno více písemností najednou, se paušální částka již nenačítá). Ani tato úprava žádné větší problémy nepřináší.

⁹¹ Ve smyslu ust. § 138 o.s.ř.

3.5.5 Záloha na náklady exekuce

Institut zálohy na náklady exekuce je možností, jak soudní exekutor může zajistit náhradu nákladů exekuce. Úprava tohoto, svou povahou zajišťovacího a v jisté míře i uhrazovacího⁹², institutu je obsažena v ust. § 90 odst. 3 ex. řádu, přičemž její výše je limitována ust. § 12 ex. tarifu a může v případě provedení exekuce na zaplacení peněžité částky činit až 50 % odměny podle ust. § 6 ex. tarifu, přičemž za základ odměny je považována částka, která má být vymožena. V ostatních situacích může činit až 50 % odměny stanovené pro tyto případy, vyjma omezení v korelaci s ust. § 9 odst. 1 ex. tarifu, tedy pro případ exekuce rozdělením společné věci jejím prodejem, kdy může činit maximálně 3.000,- Kč. Dle ust. § 12 odst. 1 ex. tarifu výši zálohy a lhůtu k její úhradě určuje soudní exekutor. Soudní exekutor je vždy vázán maximální výší zálohy, přičemž tato nemůže být navyšována s odkazem na zachování požadavku minimální odměny soudního exekutora dle ust. § 6 odst. 3 ex. tarifu. Tento závěr ostatně potvrdil také Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 29. 01. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2957/2006, ve kterém dovodil následující:

„Přesahuje-li výše zálohy na náklady exekuce požadované exekutorem limit uvedený v § 12 odst. 2 vyhlášky č. 330/2001 Sb., nelze exekuci zastavit z důvodu, že oprávněný tuto zálohu ve lhůtě určené exekutorem nesložil (§ 55 odst. 2 EŘ).“

Dříve se také vyskytl názor, že soudní exekutor o stanovení výše a lhůty rozhoduje zcela neformálně a rozhodující je pouze ta skutečnost, aby byl soudní exekutor, pro případ jejího nezaplacení a následného návrhu na zastavení exekuce, schopen soudu prokázat, že k výzvě na její úhradě došlo, za předpokladu, že oprávněný toto zpochybní.⁹³ V současnosti již ust. § 55b odst. 2 ex. řádu výslovně stanoví, že soudní exekutor, není-li stanoveno jinak, rozhoduje

⁹² Od novely exekučního řádu provedené zákonem č. 286/2009 Sb., která doplnila ust. § 90 odst. 3 ex. řádu o větu druhou tohoto znění: „Spotřebovaná část zálohy se oprávněnému nevrací a stává se nákladem oprávněného (§ 87 odst. 2).“ je již bez pochybností, že záloha má také uhrazovací funkci.

⁹³ Srov. KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 320.

usnesením.⁹⁴ Domnívám se, že tato forma rozhodování byla nutná i před zakotvením tohoto ustanovení do ex. řádu, neboť i tehdy byl jediným možným způsobem postup dle ust. § 52 odst. 1, odst. 2 ex. řádu ve spojení s ust. § 254 odst. 1 o.s.ř., kdy soudní exekutor, nebylo-li stanoveno jinak, rozhodoval jako soud I. stupně, tedy i co do formy rozhodnutí. Přestože nejsem příznivcem příliš velkého formalismu, praxe v oblasti exekucí mne vede k závěru, že není vhodné ponechávat soudním exekutorům příliš velký prostor pro „kreativitu“. Není to vhodné už jen z toho důvodu, že se praxe v jednotlivých případech (u jednotlivých soudních exekutorů) může velmi lišit a tím může docházet k nerovnému postavení účastníků v rámci celého odvětví. Konečně takový neformalismus může spíše vyvolávat nová soudní řízení pro posouzení, zda je určitý způsob projevu vůle dostatečný či nikoliv. Tím však neformalismus postrádá svého efektu, tedy rychlosti, o vcelku zbytečném zatížení soudní soustavy ani nemluvě – to je z mého pohledu korektiv pro jakékoliv další možné změny ex. řádu. Z těchto důvodů uvedenou změnu vítám.

Sankcí za nesložení zálohy na náklady exekuce byla možnost soudního exekutora podat soudu návrh na zastavení exekuce. Tento návrh byl velmi významným z hlediska možné obrany soudního exekutora proti provádění exekucí, u nichž bylo od počátku zřejmé, že existuje velmi vysoké riziko její neúspěšnosti. Soudnímu exekutorovi tak byla dána možnost významným způsobem omezit své podnikatelské riziko. Novelou ex. řádu provedenou zákonem č. 286/2009 Sb. došlo k rozšíření pravomoci soudního exekutora v tom smyslu, že již není nucen podávat návrh na zastavení exekuce soudu, ale zastaví exekuci pro nesložení zálohy oprávněným sám (ust. § 55 odst. 5 ex. řádu). Tuto pravomoc soudního exekutora přijímám poněkud s rozpaky. V praxi totiž poměrně často docházelo k případům, kdy se soudní exekutor za pomoci institutu složení zálohy snažil po dlouhé době ukončit exekuci, která byla neúspěšná, aniž by ovšem musel dokládat důvod, proč tomu tak bylo. Tím se soudní exekutoři snažili obcházet judikaturu Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR týkající se nákladů exekuce při jejím zastavení pro nemajetnost povinného. Vzhledem k tomu, že není jisté, zda bude ústavně konformním shledána úprava náhrady

⁹⁴ Změna provedena zákonem č. 286/2009 Sb.

paušálně určených a účelně vynaložených nákladů v tom smyslu, že je hradí oprávněný⁹⁵, a přestože v této věci je odvolání přípustné, domnívám se, že je tato otázka stále aktuální. K tomu lze například poukázat na rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 27. 02. 2008, sp. zn. 51 Co 572/2007, kde je právní větou stanoveno, že:

„Požadavek na složení zálohy uplatněný soudním exekutorem po pěti letech od nařízení exekuce při zjevném předpokladu její neúspěšnosti je v rozporu se smyslem a účelem samotného institutu zálohy“⁹⁶

Dalším takovým příkladem může být usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 11. 2009, sp. zn. 16 Co 407/2009:

„Byla-li již vymožena či na základě výzvy exekutora povinným uhrazena vymáhaná částka a k vymožení zbývají jen náklady exekuce, nelze exekuci zastavit pro nezaplacení zálohy oprávněným.“⁹⁷

Tímto naposledy uvedeným rozhodnutím bylo reagováno na situaci, kdy došlo ze strany soudního exekutora k pokusu zneužít institut složení zálohy k vymožení nákladů exekuce na oprávněném, přestože povinný po nařízení exekuce uhradil vymáhanou částku v plném rozsahu, ale ještě před tím, než bylo povinnému (a dokonce i oprávněnému) usnesení o nařízení exekuce doručeno. Soudní exekutor tak zvolil „snadnější“ cestu vymožení nákladů exekuce na solventním oprávněném, než aby tyto náklady exekuce vymáhal na povinném, přestože ten evidentně finančními prostředky disponoval.

Ve věci považuji dále za nutné uvést, že v případě zastavení exekuce pro nesložení zálohy na náklady exekuce není zcela jisté, zda je možné na takový případ uplatnit režim souhlasu oprávněného se zastavením exekuce ve smyslu ust. § 55 odst. 3 ex. řádu, či zda tomuto režimu tento případ nepodléhá. Domnívám se,

⁹⁵ Srov. výklad v kapitole č. 3.5.11 Náklady při zastavení exekuce pro nemajetnost povinného.

⁹⁶ Obdobně usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 02. 2009, sp. zn. 14 Co 61/2009, ovšem s tím, že záloha byla vyžadována po čtyřech letech od nařízení exekuce.

⁹⁷ Toto rozhodnutí se vztahuje k ex. řádu účinnému do 01. 11. 2009.

že ust. § 55 odst. 5 ex. řádu je ustanovením speciálním, limitované toliko dvěma podmínkami. V prvním případě soudní exekutor exekuci nezastaví tehdy, pokud oprávněný prokáže, že jsou u něho dány podmínky pro osvobození podle zvláštního právního předpisu (pravděpodobně totožné s režimem osvobození od soudních poplatků) a v druhém případě nezastaví exekuci za situace, kdy se jedná o vymáhání výživného na nezletilé dítě. Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb., kterou byla tato úprava vložena, hovoří pouze o tom, že soudní exekutor exekuci zastaví, není-li složena záloha „*Takový postup však je sociálně nepřijatelný, jde-li o vymáhání výživného na nezletilé dítě, neboť je zde nutné upřednostnit zájem na ochraně dětí*“⁹⁸. Z těchto důvodů se domnívám, že souhlasu oprávněného režim zastavení exekuce pro nesložení zálohy nepodléhá. I v této souvislosti se však ukazuje jako stále aktuální otázka, zda je vhodné, aby soudní exekutor disponoval pravomocí zastavit exekuci pro nesložení zálohy, jak o tom bylo pojednáno výše.

Je otázkou, zda se soudní exekutoři v případě, kdy jim byla svěřena pravomoc zastavit exekuci pro nesložení zálohy na náklady exekuce, budou řídit dosavadní judikaturou a zkoumat podmínky pro poplatkové osvobození oprávněného i bez jeho návrhu. K takovému závěru totiž dříve došel Krajský soud v Hradci Králové ve svém usnesení ze dne 28. 07. 2005, sp. zn. 19 Co 253/2005, když v právní větě stanovil:

„Má-li být exekuce zastavena podle § 55 odst. 2 EŘ pro nezaplacení zálohy, k jejímuž složení exekutor oprávněného vyzval, je soud povinen zkoumat podmínky pro poplatkové osvobození oprávněného i bez jeho návrhu. Přesahuje-li výše zálohy, k jejímuž zaplacení soudní exekutor oprávněného vyzval, nejvýše přípustnou mez, stanovenou v § 12 odst. 2 vyhl. č. 330/2001 Sb., nelze pro její nezaplacení exekuci zastavit.“

Osobně se domnívám, že osvobození od poplatkové povinnosti je možné pouze na návrh oprávněného. Jsem toho názoru, že v civilním procesu, jehož součástí odvětví „soukromé“ exekuce bezesporu je, není vhodné, aby soud

⁹⁸ Viz bod 42 (§ 55) důvodové zprávy.

nahrazoval dispoziční úkony účastníků. K tomu musí postačovat široká poučovací povinnost soudu, která je dostatečným vyjádřením principu rovnosti (práva na právní pomoc v širším pojetí), jak je zakotveno v čl. 37 odst. 1, odst. 2 Listiny a dále v ust. § 5 o.s.ř., pro oblast vykonávacího řízení speciálně také v ust. § 254 odst. 3 o.s.ř.

Jak již bylo v úvodu této kapitoly zmíněno, soudní exekutor je na základě ust. § 12 odst. 1 ex. tarifu oprávněn stanovit lhůtu k úhradě zálohy. Nejvyšší soud ČR v této souvislosti ve svém rozhodnutí ze dne 14. 05. 2009, sp. zn. 20 Cdo 609/2008 dovodil, že:

„Lhůta pro složení zálohy je obdobou lhůty soudcovské, lze ji tedy prodloužit, popř. žádost o prodloužení lhůty zamítnout. Její složení po lhůtě, ale ještě před rozhodnutím o zastavení exekuce, nemůže být důvodem pro zastavení exekuce.“

Přestože by se na první pohled mohlo zdát, že judikatura je vůči soudním exekutorům příliš tvrdá, není tomu tak. K obdobným případům účinků splnění po lhůtě dochází i v rámci soudního řízení, aniž by to vyvolávalo větší pozornost. Lze si však také představit situaci, kdy bude stanovení lhůty pro složení zálohy na náklady exekuce soudním exekutorem účelové a bude nastaveno např. tak, že dva dny této lhůty připadnou na sobotu a neděli a oprávněnému bude dán jen velmi krátký čas na případnou reakci. V takovém případě je možné, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, odkázat na nález Ústavního soudu ČR, který ve svém nálezu ze dne 17. 02. 2009, sp. zn. I. ÚS 684/07 dospěl k následujícímu závěru:

„...třídenní lhůtu, z níž dva dny připadly na sobotu a neděli, lze jen obtížně označit za vážně míněnou.“

V této souvislosti si kladu otázku, zda soudní exekutoři v praxi osvědčili, že je jim možné svěřit pravomoc určení jakýchkoliv lhůt, které mohou být zneužity, když jsou na rozdíl od nestranného soudu majetkově zainteresováni na

stanovení svých lhůt (či alespoň mohou být). Opět musím konstatovat, že pro odstranění těchto pochybností je, bohužel, vhodnější tento postup formalizovat a stanovit lhůty pokud možno přesně.

3.5.6 Hotové náklady osob povinných poskytnout součinnost

V souvislosti s problematikou nákladů exekučního řízení se v praxi objevila zajímavá otázka, jakým způsobem přistupovat k náhradě hotových nákladů, které vznikají osobám povinným poskytnout součinnost ve smyslu ust. § 33 ex. řádu. Novelizací ust. § 34 odst. 1 ex. řádu⁹⁹ byla vyřešena otázka, zda má být soudnímu exekutorovi poskytována součinnost třetích osob bezplatně či úplatně ve prospěch bezplatnosti. Otázka samotné náhrady hotových výdajů však řešena nebyla. Jediným dostupným výkladem je v tuto chvíli stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 200/2005, které pod bodem VI. v jediné větě bez dalšího uvádí, že „náhradu hotových výdajů těchto osob platí stát“. Bohužel není zcela jasné, co Nejvyšší soud ČR k takovému výkladu vede. Mohlo by se zdát, že Nejvyšší soud ČR postupoval čistě ve shodě s občanským soudním řádem, kdy přímou inspirací mohlo být ust. § 128 o.s.ř. Domnívám se však, že užití o.s.ř. je možné pouze tehdy, kdy ex. řád řešení určité procesní situace sám nenabízí. Je-li jedním z hlavních úkolů ex. řádu tzv. odbřemenit soudy od zbytečného nápadu věcí, které se samotným nalézáním práva nesouvisí, nevidím jediný důvod, proč by měl v této souvislosti zcela nekonceptně do procesu vstupovat soud, potažmo stát. Jsem toho názoru, že náhrada hotových výdajů třetích osob je nákladem exekuce, která spadá pod režim účelně vynaložených nákladů ve smyslu § 87 odst. 1 ex. řádu, popřípadě stejného charakteru jako např. náhrada nákladů za doručování, jež vznikají soudnímu exekutorovi. Pokud je úplatnost činnosti soudního exekutora zaručena viz § 3 odst. 1 a § 90 ex. řádu a má-li soudní exekutor vždy možnost požadovat na oprávněném složení přiměřené zálohy na náklady exekuce (§ 90 odst. 3 ex. řádu¹⁰⁰), nenacházím dostatečný důvod pro to, aby bylo v daném případě postupováno odlišně. Jsem tedy toho názoru, že takové náklady by měl platit soudní exekutor a hradit

⁹⁹ Zákon č. 360/2003 Sb.

¹⁰⁰ S výjimkou exekuce na vymození výživného nezletilého dítěte.

povinný. Oprávněný by měl takové náklady platit pouze v případě neúspěšné exekuce v rámci platby paušálně určených či účelně vynaložených nákladů, povinnost hradit tyto náklady by měla i v takovém případě stíhat povinného. Koneckonců oprávněný, který si dobrovolně zvolil cestu soukromé exekuce, musí počítat s rizikem určitých nákladů, jež mu mohou vzniknout, a které není možné bezdůvodně přenášet na stát. Ostatně není ani vyloučeno, že povinný se později stane solventním a oprávněný se tak bude moci domáhat nákladů na základě exekučního příkazu k úhradě nákladů exekuce. Tento exekuční příkaz je za předpokladu, že exekuce trvá, samostatným exekučním titulem.

3.5.7 Náklady oprávněného

Náklady oprávněného ve smyslu ust. § 87 odst. 2 ex. řádu jsou zejména náklady, které oprávněný účelně vynaložil v souvislosti s vymáháním svého nároku. Samotný exekuční řád nespecifikuje náklady oprávněného, proto se i v tomto případě dle ustanovení § 52 odst. 1 ex. řádu subsidiárně uplatní občanský soudní řád. Tyto náklady jsou specifikovány v ust. § 137 o.s.ř. a patří mezi ně zejména hotové výdaje oprávněného a jeho zástupce, ušlý výdělek oprávněného a jeho zákonného zástupce, náklady důkazů, tlumočné, odměna za zastupování oprávněného a je-li zástupce oprávněného plátcem daně z přidané hodnoty, pak je nákladem oprávněného i náhrada za tuto daň. Náklady, které oprávněnému vznikly v průběhu exekučního řízení, platí sám oprávněný, povinnost k jejich náhradě by však v zásadě měla být ukládána povinnému.

3.5.8 Příkaz k úhradě nákladů exekuce

Náhrada nákladů exekuce a náhrada nákladů oprávněného je ošetřena v ust. § 87 odst. 4 ex. řádu. Podle tohoto ustanovení ex. řádu „...*náklady exekuce a náklady oprávněného vymůže soudní exekutor na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to některým ze způsobů určených v exekučním příkazu k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky.*“¹⁰¹ Příkaz k úhradě

¹⁰¹ Exekuční řád zde užívá pojem úhrada, který však s pojmem náhrada není synonymický. Pojem uhradit je synonymem pojmu platit. Čistě z gramatického výkladu by mohl vyvstat dojem, že např.

nákladů exekuce má povahu exekučního titulu pouze v případě, pokud exekuce trvá, jinak samostatným exekučním titulem není. To plyne z té skutečnosti, že provedením exekuce a zastavením exekuce zanikají také účinky všech vydaných exekučních příkazů, viz ust. § 47 odst. 5 ex. řádu.

Chce-li oprávněný, aby mu byly náklady refundovány, musí je u soudního exekutora uplatnit. Exekuční příkaz, v němž je určena výše a způsob náhrady nákladů, musí obsahovat přesnou specifikaci nákladů, jak vznikly. Tento zcela logický (a také morální a mravní) požadavek však až do nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 31. 08. 2005, sp. zn. II. ÚS 336/2005 nebyl soudními exekutory považován za úplně samozřejmý. Musel to tedy být až Ústavní soud ČR, který tímto nálezem postavil na jisto, že:

„Již v samotném příkazu k úhradě nákladů exekuce musí být jednotlivé položky nákladů popsány a jejich názvy by měly pokud možno kopírovat položky uvedené demonstrativním výčtem v § 13 odst. 1 vyhlášky č. 330/2001 Sb., ... Vyúčtované hotové výdaje přitom nesmí obsahovat ty náklady, které jsou kryty odměnou (§ 1 odst. 3 exekučního tarifu). Veškeré hotové výdaje přitom musí být ve spise soudního exekutora doloženy fakturami a stvrzenkami či jinými doklady, a pokud to není možné, úředními záznamy.“

Jakýkoliv jiný postup by byl porušením práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V konečném důsledku na nastalou situaci zareagoval zákonodárce a novelou ust. § 88 odst. 2 písm. f) ex. řádu¹⁰² mezi obligatorní náležitosti ex. příkazu k úhradě nákladů exekuce zařadil i požadavek na vyčíslení nákladů exekuce včetně jeho odůvodnění. Tím došlo k odstranění pochybností v daném směru.

Poměrně velkou diskusi také vzbudila samotná otázka účtování nákladů exekuce v tom smyslu, zda mají být po novele ex. tarifu provedené vyhláškou č. 291/2006 Sb. s účinností od 01. 08. 2006 posuzovány podle okamžiku, kdy

náklady oprávněného platí povinný. Bylo by tedy vhodné danou terminologickou nepřesnost v rámci novelizace ex. řádu odstranit.

¹⁰² Provedena zákonem č. 286/2009 Sb.

soudní exekutor tyto náklady vynaložil nebo k okamžiku nařízení exekuce či k jinému okamžiku.¹⁰³ Přechodná ustanovení této vyhlášky konkrétně, čl. II. bod 1 stanovil, že „Odměna stanovená vyhláškou č. 330/2001 Sb., ve znění vyhlášky č. 330/2004 Sb. a této vyhlášky náleží exekutorovi i v exekučním řízení, které bylo zahájeno přede dnem nabytí účinnosti této vyhlášky, s výjimkou řízení, ve kterém již bylo pravomocně o odměně soudního exekutora rozhodnuto.“ To znamenalo aplikaci pravé retroaktivity v oblasti hmotného práva a porušení zákazu retroaktivity, jak plyne z čl. 1 Ústavy ČR. Soudní exekutor totiž na základě tohoto ustanovení mohl účtovat výši nákladů řízení, které fakticky vznikly za předcházející úpravy podle úpravy nové (přičemž nová úprava v podstatě znamenala navýšení těchto nákladů). Musím konstatovat, že v souvislosti s úpravou „soukromé exekuce“ tomu nebylo poprvé a zřejmě ani naposledy, kdy došlo k takto razantnímu zásahu do ústavně zaručených práv občanů. Ústavní soud ČR ve věci zasáhl nálezem pléna ze dne 01. 03. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 8/06, publikovaného ve sbírce zákonů pod č. 94/2007 Sb., a toto přechodné ustanovení zrušil. Samotnou otázku určení rozhodného okamžiku pak Ústavní soud ČR vyřešil např. nálezem ze dne 05. 05. 2009, sp. zn. IV. ÚS 314/09, ze kterého mimo jiné plyne, že rozhodujícím okamžikem pro to jakými předpisy se má nákladový režim řídit, je okamžik nařízení exekuce. V této otázce s naposledy uvedeným závěrem Ústavního soudu ČR souhlasím.

3.5.9 Námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce

Proti příkazu k úhradě nákladů exekuce umožňuje ust. § 88 ex. řádu účastníku řízení podat zvláštní opravný prostředek. Tímto opravným prostředkem jsou tzv. námitky, které se podávají do 8 dnů¹⁰⁴ od doručení příkazu u soudního exekutora. Námitky slouží k napravení případných pochybení v rámci exekučního řízení, které mohly mít vliv na samotnou výši nákladů exekuce.¹⁰⁵ Lhůta pro

¹⁰³ Např. BENEK, B. Dvakrát o exekucích a exekutorech. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, s. 18.

¹⁰⁴ Před novelou ex. řádu provedenou zák. č. 347/2007 Sb. byla lhůta pro podání námitek pouze 3 dny. Domnívám se, že prodloužení této lhůty prospělo ochraně oprávněných zájmů účastníků, zároveň se však nejedná o takové prodloužení, které by bylo na újmu rychlosti řízení.

¹⁰⁵ Např. podle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 07. 2009, sp. zn. 20 Cdo 1473/2008: „...obrana povinného proti podávání několika samostatných návrhů k vymáhání částky přiznané jedním exekučním titulem spočívá v podání námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce,

podání námitek je lhůtou procesní, takže k jejímu dodržení postačuje, aby byly námitky v poslední den lhůty předány k doručení orgánu, který má povinnost je doručit.¹⁰⁶ Vzhledem k tomu, jak již bylo výše uvedeno, že tato úprava je svou povahou úpravou procesněprávní, je nepochybné, že občanský soudní řád je možné v daném případě užít pouze subsidiárně, tedy jen v takovém případě, kdy exekuční řád nestanoví jinak. Protože exekuční řád ve svém ust. § 88 odst. 3 výslovně stanoví místo a způsob podání námitek, pro zachování lhůty nepostačí, když jsou námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce podány u soudu (z tohoto důvodu je vyloučen postup dle ust. § 208 odst. 2 o.s.ř.).¹⁰⁷ V ostatních případech, které nejsou výslovně upravené exekučním řádem, je na místě, aby byl občanský soudní řád aplikován analogicky.

K podání tohoto opravného prostředku jsou aktivně legitimováni všichni účastníci řízení, tedy nikoliv pouze oprávněný a povinný, ale za určitých podmínek také např. manžel povinného či soudní exekutor, u kterého došlo k zániku pověření vést exekuci, aniž by zároveň skončila samotná exekuce (např. v důsledku vyloučení soudního exekutora, změny soudního exekutora či zániku výkonu exekutorského úřadu).

Soudní exekutor v případě, že se rozhodne uplatněným námitkám zcela nevyhovět, předloží námitky bez zbytečného odkladu exekučnímu soudu (v tomto případě okresnímu/obvodnímu soudu, viz ust. § 45 ex. řádu), který o námitkách rozhodne do 15 dnů. Rozhodnutí soudu je pak pro účastníky rozhodnutím konečným, neboť proti tomuto specifickému rozhodnutí další opravný prostředek přípustný není. Zbývá dodat, že soud o námitkách rozhoduje usnesením, aniž by bylo třeba nařizovat jednání (ust. § 167 odst. 1 a ust. § 214 odst. 2 písm. e/ o.s.ř.).

Z uvedeného plyne, že soudní exekutor nemá možnost vyhovět uplatněným námitkám jen z části a soudu předložit jen tu část, která je i nadále sporná. Jsem toho názoru, že svěřením takovéto pravomoci soudnímu exekutorovi

protože uvedeným postupem se zvyšují náklady exekuce, a účelnost jejich vynaložení je proto pečlivě zvažovat.

¹⁰⁶ Viz Sb. r. civ. 52/2004, in *Soudní judikatura* 2002, č. 11.

¹⁰⁷ Srov. KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 303, popř. TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 797.

by napomohlo rychlejšímu vyřízení námitek účastníků a exekuční soudy by byly méně zatěžovány.

Jelikož se v případě ex. řádu jedná o předpis procesní, který by měl zaručovat všem účastníkům rovná práva a povinnosti, domnívám se, že by bylo dále do budoucna vhodné přesně stanovit lhůtu, ve které je soudní exekutor povinen námitky soudu předat. Jsem toho názoru, že v tomto případě by soudnímu exekutorovi analogicky stejně jako účastníkům postačovala 8 denní lhůta pro předložení námitek soudu. V opačném případě by soudní exekutor měl odpovídat za případně způsobenou škodu.

Další otázkou, která ve vztahu k námitkám vyvstává, je otázka jejich projednávání, tedy zda se režim jejich projednávání řídí systémem úplné či neúplné apelace. Přestože záměrem zákonodárce bylo zjevně umožnit co nejrychlejší režim námitkového řízení, domnívám se, že k řešení této zákonem neřešené otázky je nutné opět za pomoci analogie uplatnit úpravu odvolání podle části šesté občanského soudního řádu, konkrétně ust. § 254 odst. 5 o.s.ř., ve kterém je stanoveno, že je možné uvádět nové skutečnosti a důkazy. Domnívám se, že tento závěr může obstát i přes novou úpravu obsaženou v ust. § 55c odst. 1, odst. 5 ex. řádu, kterým je režim odvolání v ex. řádu podřízen režimu dle ust. § 201 - § 226 o.s.ř. Tuto úpravu totiž není možné použít, neboť ust. § 55 odst. 3 písm. c) ex. řádu výslovně vylučuje uplatnění režimu odvolání ve výše uvedeném smyslu proti příkazu k úhradě nákladů exekuce – tedy za pomoci argumentace od většího k menšímu též ve vztahu k námitkám. Domnívám se, že je do budoucna vhodné, aby byl režim, kterému podléhá odvolání, potažmo námitky, sjednocen, a to i ve vztahu k úpravě odvolání dle části šesté o.s.ř., jak bylo řečeno výše.

3.5.10 Náklady exekuce při jejím zastavení

Specifickou otázkou představují náklady exekuce při jejím zastavení. Exekuční řád tuto situaci řeší v ust. § 89. Potřeba aplikační praxe a lobby

soudních exekutorů reagujících na důsledky nálezů Ústavního soudu ČR si vynutila poměrně brzkou novelizaci tohoto ustanovení.¹⁰⁸

V původním znění exekučního řádu byla akcentována role soudu, když záleželo především na úvaze soudu, zda v případě zastavení exekuce uloží oprávněnému povinnost náhrady nákladů či nikoliv. Nebylo by správné se domnívat, že bylo zcela na libovůli soudu, zda náhradu nákladů oprávněnému uloží či nikoliv, i když je pravdou, že nebylo od počátku postaveno zcela na jisto, jakými kritérii se má soud při své rozhodovací činnosti řídit. Soudní praxe však poměrně záhy dovodila, že v obdobných případech je na místě subsidiární použití občanského soudního řádu. Konkrétně se jedná o ust. § 271 o.s.ř., které řeší náhradu nákladů výkonu rozhodnutí v důsledku zastavení již nařízeného výkonu rozhodnutí. Podle tohoto ustanovení občanského soudního řádu musí soud zkoumat, z jakého důvodu k zastavení již nařízeného výkonu rozhodnutí došlo. Shodně s občanským soudním řádem je tak i dle ex. řádu nutné zkoumat otázku tzv. procesního zavinění zastavení exekuce. V této otázce judikatura například usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 01. 2004, sp. zn. 11 Co 14/2004 dovodila, že:

„Podle § 89 zák. č. 120/2001 Sb. (exekuční řád) dojde-li k zastavení exekuce, může soud uložit oprávněnému, aby nahradil náklady exekuce. To však neznamená, že náklady řízení by měl oprávněný hradit vždy. Ze slova „může“ nutno naopak dovodit, že to bude přicházet v úvahu tehdy, kdy zastavení řízení bude odůvodněno zaviněním oprávněného. Jde o obdobu ustanovení § 271 o.s.ř. umožňující soudu při zastavení výkonu rozhodnutí uložit i oprávněnému náhradu nákladů „podle toho z jakého důvodu“ k zastavení výkonu rozhodnutí došlo.“

Obdobně dle usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 04. 2004, sp. zn. 15 Co 77/2004:

¹⁰⁸ Zákonem č. 347/2007 Sb.

„Soud uloží oprávněnému povinnost nahradit exekutorovi náklady exekuce podle § 89 exekučního řádu v případě, že k zastavení exekuce došlo v důsledku procesního zavinění oprávněného ve smyslu § 271 o.s.ř.“

O procesním zavinění oprávněného je možné hovořit tehdy, jestliže oprávněný v řízení o výkon nezachoval takovou míru pečlivosti, kterou bylo možno na něm požadovat, jestliže si toto své porušení mohl uvědomit.¹⁰⁹ Toto hodnotící hledisko procesního zavinění však není vyhovující ve všech případech. Nabízí se totiž otázka, co všechno mohl a měl oprávněný předvídat před tím, než podal návrh na nařízení exekuce. I v případech řešení této otázky je možné, ba přímo nutné, hledat řešení za pomoci soudní judikatury. Například Krajský soud v Českých Budějovicích ve svém usnesení ze dne 28. 03. 2007, sp. zn. 24 Co 532/2007 dovodil následující:

„V případě zastavení exekuce na návrh oprávněného (§ 268 odst. 1 písm. c) o.s.ř.) z důvodu její bezvýslednosti vzhledem k prohlášení konkursu na povinného, nelze shledat procesní zavinění oprávněného; pro rozhodnutí o nákladech exekuce se uplatní standardní nákladový režim podle § 87 odst. 3 exek. řádu.“

Nebo jak uvedl ve svém usnesení ze dne 25. 01. 2008, sp. zn. 11 Co 388/2007 Městský soud v Praze:

„Pokud dojde k zastavení exekuce v důsledku smrti povinného a zastavení dědického řízení (§ 175h o.s.ř.), nelze oprávněnému přičítat procesní zavinění a nelze mu tak uložit povinnost k náhradě nákladů exekuce.“¹¹⁰

¹⁰⁹ TRIPES, A. Exekuce v soudní praxi. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 194.

¹¹⁰ Tento judikát překonává předchozí výkladovou praxi, jak bylo stanoveno např. v usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 10 Co 1007/2005, in: *Soudní rozhledy*, 2006, č. 2, s. 57: „V případě, že povinný v průběhu exekučního řízení zemře a pro jeho nemajetnost nedojde k přechodu dluhu na dědice, je třeba exekuční řízení zastavit a podle § 89 EŘ uložit oprávněnému povinnost, aby nahradil soudnímu exekutorovi náklady exekuce.“

3.5.11 Náklady při zastavení exekuce pro nemajetnost povinného

Snad nejfrekventovanější otázkou se stala otázka uplatnění nákladového režimu v případech zastavení exekuce pro nemajetnost povinného.¹¹¹ Stěžejním způsobem tuto otázku vyřešil Ústavní soud ČR, který ve stanovisku pléna ze dne 12. 09. 2006 sp. zn. Pl. ÚS- st 23/06 dospěl k tomuto závěru:

„Není porušením čl. 11 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jestliže obecný soud při rozhodování o nákladech exekuce v případě, že je exekuce zastavena pro nedostatek majetku na straně povinného a na straně oprávněného nelze shledat procesní zavinění za zastavení exekuce (při respektování požadavku náležité opatrnosti a uvážlivosti), přizná exekutorovi náhradu nákladů řízení vůči povinnému.“

Na tuto situaci reagovala novela ex. řádu provedená zákonem č. 347/2007 Sb., jež nabyla účinnosti dne 01. 01. 2008. Tato novela upravila mimo jiné též ust. § 89 ex. řádu. Podle takto novelizovaného znění *„Dojde-li k zastavení exekuce, hradí náklady exekuce a náklady účastníků ten, který zastavení zavinil. V případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného hradí paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný“*.

Nejenom, že v důsledku této novelizace došlo k explicitnímu zakotvení zásady zavinění přímo do ex. řádu, ale zároveň byla značně snížena možnost soudního rozhodování v tom smyslu, že by soud přiznal soudnímu exekutorovi náhradu nákladů vůči nemajetnému povinnému, v důsledku čehož by se nárok soudního exekutora stal de facto nevymahatelným (i když nikdy nemůže být vyloučeno, že v budoucnu povinný určitého majetku dosáhne, např. v důsledku dědictví apod.). Na oprávněného tak byla přenesena větší míra odpovědnosti a rizika spojeného s možností neúspěšného provedení exekuce. Je tedy více než dříve na oprávněném, aby při podání návrhu na nařízení exekuce velmi pečlivě

¹¹¹ Např. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 04. 2004, sp. zn. 24 Co 164/2004, kde soud dovodil, že *„V okolnosti, že se soudnímu exekutorovi nepodaří v průběhu nařízené exekuce získat výtěžek, jenž by postačoval k uspokojení vymáhané pohledávky či alespoň nákladů exekuce, takže soud proto exekuci zastavil podle ustanovení § 52 odst. 1 EŘ, § 268 odst. 1 písm. e/ OSŘ, nelze bez dalšího spatřovat procesní zavinění oprávněného na zastavení exekuce. Proto má být uložena náhrada nákladů exekuce povinnému.“*

zvážil riziko případné povinnosti hrazení výdajů. Dnes může oprávněný těmto rizikům významně předcházet díky existenci nejrůznějších veřejně dostupných registrů, jako např. evidence úpadců, insolvenčního rejstříku, katastru nemovitostí, dále také může využít pomoci soudu na základě postupu podle ust. § 260 odst. 2 o.s.ř. popř. ust. § 260a o.s.ř. apod.

V této souvislosti považuji za vhodné také uvést řešení situace, kdy se soudní exekutorka vzdala pro případ nemajetnosti povinného práva na náhradu nákladů exekuce, nicméně po oprávněném je vyžadovala. Krajský soud v Hradci Králové nabídl řešení této situace ve svém usnesení ze dne 31. 08. 2007, sp. zn. 19 Co 231/2007, kde právní větou stanovil:

„I když má soudní exekutor právo, aby mu povinný nahradil náklady exekuce (§ 87 odst. 3 EŘ), nelze mu toto právo přiznat, jestliže náhradu požadoval na oprávněném a pro případ, že by měla být uložena povinnému, se tohoto práva vzdal.“

Na druhou stranu je nutné zmínit další novelu¹¹² ust. § 89 ex. řádu, která zakotvila větou třetí možnost, pro případ zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, dopředu sjednat výši účelně vynaložených výdajů mezi soudním exekutorem a oprávněným. Tato možnost je podle mého názoru výhodná zejména pro velké věřitele, kteří mají značné portfolio dlužníků a na jejichž „zakázkách“ je soudní exekutor pro jejich četnost výrazně zainteresován, zůstává však otázkou, do jaké míry může být tato možnost využita v ostatních případech. Již se také vyskytl názor, že *„postup podle věty třetí by byl postupem zakládajícím porušení práva oprávněného na spravedlivý proces, neboť tento postup by znamenal, že veškerá rizika neúspěšnosti by nesl výlučně oprávněný, zatímco soudní exekutor by měl uhrazeny nejenom výdaje, ale i odměnu“*.¹¹³ Myšleno je zde zřejmě skryté zahrnutí částky, která jinak odpovídá odměně soudního exekutora, do částky smluvně určené pro případ rizika vedení bezúspěšné exekuce. S tímto závěrem

¹¹² Zákon č. 286/2009 Sb.

¹¹³ Řečeno obiter dictum v rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 04. 12. 2009, sp. zn. 16 Co 429/2009.

souhlasím, nicméně ponechal bych na omezitelnosti smluvních stran, tedy zejména oprávněného, zda a jaký závazek se soudním exekutorem uzavře.

Jsem toho názoru, že novelizované znění exekučního řádu již neumožňuje, aby např. v souvislosti s úmrtím nemajetného povinného a následným zastavením dědického řízení došlo k situaci, kdy by soud neuložil oprávněnému náhradu paušálně určených či účelně vynaložených nákladů soudního exekutora. Domnívám se, že je v této souvislosti velmi potřebné zdůraznit hlavní roli exekučního řádu jakožto prozatím spíše „soukromoprávního“ způsobu výkonu rozhodnutí oproti „veřejnoprávnímu“ výkonu rozhodnutí dle občanského soudního řádu. Oprávněný zvolil svobodně jednu z alternativ, jak se svého práva domoci, přičemž k této volbě nebyl nucen. Proto by měl oprávněný jako „objednatel služby“ nést v takovém případě účelně vynaložené náklady, přičemž není možné po soudním exekutorovi požadovat, aby případné riziko za objednávku svého klienta (tedy oprávněného) nesl vždy sám.¹¹⁴ Na tomto místě je vhodné opětovně zdůraznit, že tato zvýšená odpovědnost oprávněného se vztahuje pouze na hrazení paušálně určených či účelně vynaložených výdajů soudního exekutora jako jedné z nákladů exekuce, nevztahuje se však na ostatní náklady exekuce ve smyslu ust. § 87 odst. 1 ex. řádu, jako je např. odměna soudního exekutora.¹¹⁵

Ústavní soud ČR však dosud zastává názor opačný.¹¹⁶ Ve svém nálezu ze dne 10. 03. 2009, sp. zn. III. ÚS 455/08 (dále také např. v nálezu ze dne 05. 05. 2009, sp. zn. IV. ÚS 314/09) totiž Ústavní soud ČR zaujal tento názor:

„Větu druhou § 89 exekučního řádu nutno tudíž interpretovat v návaznosti na větu první, předmětného ustanovení, tj. v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného je povinnost oprávněného hradit paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi odvislá od posouzení míry jeho zavinění na zastavení exekuce.“

¹¹⁴ Srov. MÁDR, J. Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu. *Právní rozhledy*, 2006, č. 10, s. 369 - 373.

¹¹⁵ Tento závěr je obsažen např. v usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 02. 2008, sp. zn. 24 Co 21/2008.

¹¹⁶ Dne 09. 04. 2008 byl k Ústavnímu soudu ČR podán návrh na zrušení druhé věty ust. § 89 ex. řádu (sp. zn. Pl. ÚS 16/08), tato věc však dosud nebyla skončena.

Uvedené rozhodnutí se vztahovalo primárně k problematice stanovení odměny soudního exekutora v případě úmrtí povinného a zastavení dědického řízení z důvodu nemajetnosti zemřelé, navíc v rámci exekuce nařízené ještě před účinností novely provedené zák. č. 347/2007 Sb. Nicméně jako obiter dictum byl vysloven výše uvedený závěr, který má ambici působit jako obecné výkladové pravidlo novelizovaného ustanovení i pro ostatní případy. Jak jsem uvedl výše, s tímto vysloveným názorem Ústavního soudu ČR nemohu plně souhlasit.¹¹⁷ Domnívám se, že v případech zastavení exekuce pro nemajetnost povinného v současném znění již nelze v otázce paušálně určených či účelně vynaložených výdajů vykládat větu druhou ust. § 89 ex. řádu v přísném souladu s větou první. Jsem toho názoru, že věta druhá je ustanovením speciálním, které řeší jednu konkrétní okolnost (tedy zastavení exekuce pro nemajetnost povinného). Jsem dále toho názoru, že tento můj závěr není ani v rozporu se situací, kdy by snad zastavení exekuce zavinil sám soudní exekutor (nikoliv tedy některý z účastníků exekučního řízení). V tomto případě lze užít větu první buď analogicky, nikoliv však v přímé závislosti – jak by mohlo plynout ze závěru Ústavního soudu ČR, nebo postupovat za subsidiárního užití občanského soudního řádu (ust. § 52 odst. 1 ex. řádu) a na základě ust. § 270 odst. 4 o.s.ř. a § 150 o.s.ř. náhradu nákladů řízení soudnímu exekutorovi nepřiznat. Ostatně obdobný závěr zaujal již dříve Nejvyšší soud ČR, když ve svém výkladovém stanovisku k exekučnímu řádu sp. zn. Cpjn 200/2005 konstatoval:

„Jelikož při úvaze ve smyslu § 271 o.s.ř. jsou okolnosti „zaviněné“ exekutorem přičítány oprávněnému, může nastat situace, kdy oprávněný ponese odpovědnost za náklady povinného, čemuž logicky odpovídá i jeho případná povinnost k úhradě nákladů exekuce. Zde se však uplatní především ustanovení § 11 odst. 5 vyhlášky č. 330/2001 Sb. (exekutorovi nenáleží odměna), a co do

¹¹⁷ V současné době již nelze předpokládat, že by se Nejvyšší soud ČR obecně vyjadřoval k otázce nákladů exekuce a sjednocoval judikaturu v daném směru, neboť v této věci již není dovolání přípustné. Proto bude zřejmě nutné akceptovat roli Ústavního soudu ČR v dané oblasti jako sjednotitele příslušné judikatury, a to přesto, že Ústavní soud ČR mnohokrát konstatoval, že není součástí obecné soudní soustavy a nemůže přebírat úkoly této soustavy vlastní.

náhrady nákladů, jež exekutorovi vznikly, není důvod přehlížet, že ve prospěch oprávněného lze užít zásady vyjádřené v ustanovení § 150 o.s.ř.“¹¹⁸

Samotnou odměnu soudního exekutora lze bez nadsázky přirovnat k zisku kteréhokoliv jiného soukromého podnikatele. Z toho důvodu je dle mého názoru vhodné, aby také soudní exekutor nesl svou přiměřenou část rizika, které provází jeho, jakož i kteréhokoliv jiné, podnikání. Je sice pravdou, že soudní exekutor nemá ve smyslu ust. § 3 odst. 2 ex. řádu možnost jiné výdělečné činnosti (a má navíc pouze velmi omezenou možnost provedení exekuce odmítnout – viz ust. § 30 ex. řádu), je však také pravdou, že soudní exekutor jakožto kvalifikovaný odborník v oblasti práva má svobodu volby povolání a možnost jeho změny. Také nelze pominout, že výše uvedené riziko do určité míry pomáhá kompenzovat institut složení zálohy na náklady exekuce. Zatím se jeví, že vzhledem k existujícímu monopolu, který stát v oblasti soukromého způsobu vymáhání exekučních titulů svěřil úzké skupině odborníků, je podnikatelské riziko spojené s eventuálním nezaplacením odměny spíše marginální. Ostatně obdobným rizikům čelí i jiné právní profese, např. advokáti, kteří monopol obdobného rozsahu jako soudní exekutoři nemají.

Další problematickou otázkou, která s výše uvedenou novelizací ust. § 89 ex. řádu vyvstala, je zásadní otázka právní jistoty. Vzhledem k absenci přechodných ustanovení souvisejícími s touto novelou docházelo i k situacím, kdy bylo rozhodováno o nákladech exekucí nařízených před účinností novely podle nového znění a nikoliv podle původní právní úpravy, tedy podle pravidel, s jejichž vědomím se oprávněný rozhodl řešit vymožení svého exekučního titulu cestou soukromé exekuce. Takové situace lze řešit za pomoci dnes již ustálené judikatury Ústavního soudu ČR, která za ústavně konformní považuje takový výklad právních předpisů, který šetří smysl a podstatu základních práv – v tomto případě právo legitimního očekávání. Ústavní soud ČR zaujal v mnoha svých rozhodnutích¹¹⁹ závěr, že opačný postup by byl porušením čl. 4 odst. 4 Listiny, a tedy byl výkladem ve své podstatě retroaktivním. Ústavní soud ČR konečně ve

¹¹⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 200/2005, bod XVI.

¹¹⁹ Zejména nálezy ze dne 01. 03. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 8/06 a dále ze dne 06. 02. 2007, sp. zn. Pl.ÚS 38/06 a konečně ze dne 30. 06. 2005, sp. zn. II. ÚS 37/04.

svých rozhodnutí ze dne 05. 05. 2009, sp. zn. IV. ÚS 314/09 a ze dne 22. 09. 2009, sp. zn. II. ÚS 2426/09 dospěl k závěru, že na rozhodnutí o nákladech exekuce zahájených před účinností novely je nutné vyjít z analogie zákona - konkrétně z úpravy obsažené v ust. § 129 ex. řádu. Dle této úpravy se *„Výkon rozhodnutí uskutečňovaný na základě usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí vydaného před účinností tohoto zákona se uskuteční podle dosud platných právních předpisů...“*, proto je v tomto případě nutné, aby na exekuce nařízené podle exekučního řádu ve znění před účinností novely provedené zákonem č. 347/2007 Sb. byl také aplikován exekuční řád ve znění před účinností novely.

4 Závěr

Cílem této práce bylo přinést určitý náhled na aplikaci exekučního řádu v praxi, zejména s přihlédnutím k vybraným aspektům exekučního řízení. Za dobu své platnosti byla právní úprava upravující exekuční řízení významně změněna, o čemž ostatně nejlépe vypovídá 25 novelizací tohoto procesního předpisu, které již, v poměrně krátké době cca devíti let, proběhly. To samo o sobě nejlépe vypovídá o kvalitě zákonodárcem schváleného předpisu. Praxe tak byla postavena před řešením mnoha problémů, které v samotném důsledku mnohdy mířily až na samu hranici chování právem dovoleného a někdy i za ní. Zdá se, že nejhrubší nedostatky byly za pomoci judikatury, zejména vyšších soudů, včetně značného počtu zásahů Ústavního soudu ČR, prozatím napraveny, přesto se však i nadále jedná o úpravu, která stále vyvolává nové otázky.

Jsem si vědom té skutečnosti, že materie exekuční úpravy, které se v této práci věnuji, není, a ani nemůže být, zcela vyčerpávající, nicméně v tomto smyslu jsem byl limitován i obvyklým rozsahem tohoto typu prací. Proto jsem se blíže zaměřil na vybrané otázky typu právního postavení soudního exekutora, přiměřenosti exekuce, problematiky postižení účtu manžela, včetně otázek souvisejících s možností zrušení účtu u peněžního ústavu v průběhu exekuce. Dále jsem se věnoval otázkám odpovědnosti soudního exekutora, a to jak odpovědnosti za škodu, tak i kárné a trestněprávní odpovědnosti. Konečně jsem neopominul ani problematiku související se zastavením exekuce a problematiku nákladů exekučního řízení. V rozsahu takto zpracovaných otázek je ambicí této práce přispět k diskusi ohledně exekučního řízení. Dospěl jsem k následujícím závěrům:

Z hlediska právního postavení je soudní exekutor soukromým podnikatelem a má spíše postavení zmocněnce oprávněného než postavení nezávislého soudu. Přesto, jak dále vyplývá ze srovnání vybraných právních profesí, je soudnímu exekutorovi v současnosti nejbližší právnickou profesí nikoliv advokát, ale notář. Exekuční činnost i další činnost soudního exekutora má vzrůstající tendenci. Přestože se domnívám, že činnost soudních exekutorů měla pozitivní vliv na zlepšení vymahatelnosti práva, vyjadřuji obavu, zda je nastolený

trend udržitelný i za situace, kdy každoročně dochází k dalšímu zvyšování nápadu exekucí. Řešení shledávám v otevření se této profese všem uchazečům, kteří splní zákonné podmínky, což v samotném důsledku znamená opuštění principu numerus clausus. Soudní exekutoři mají dnes, zejména po změnách v důsledku tzv. sankční a dohledové novely exekučního řádu, druhou šanci na to, aby se etablovali jako významná právnická profese, která je širokou a nejenom odbornou veřejností vnímána jako potřebná. Sám jsem pro zachování této právnické profese.

Přiměřenost exekuce vnímám, hned po zásadě maximálního uspokojení práv oprávněného, jako jednu z nejdůležitějších zásad exekučního řízení. Po nedávných zásazích zákonodárce, který částečně reagoval jednak na neutěšenou situaci v této oblasti a jednak na judikaturu soudů, došlo k odstranění největších nedostatků. Změny spočívající např. ve stanovení pořadí způsobů provádění exekucí vnímám pozitivně. V otázce přiměřenosti exekuce dále docházím k určitým dílčím závěrům např., že porušení zákazu ve smyslu ust. § 47 odst. 4 ex. řádu v důsledku novelizací již není sankcionován neplatností absolutní jako dříve, ale nově neplatností relativní nebo k závěru v tom smyslu, že zásadu přiměřenosti nelze uplatnit beze zbytku v případě, kdy je exekucí postižen jediný známý majetek značné hodnoty, ač sama pohledávka je nízká. Soudní rozhodnutí, potažmo přiznané právo, by mělo být respektováno. Jedinou výjimkou by mohly být případy zjevného zneužití práva.

Ve vztahu k možnosti exekučního postihu účtu vedeného peněžním ústavem ve prospěch manžela povinného docházím k závěru, že v současnosti jak hmotněprávní, tak i procesněprávní úprava takový postih umožňuje, ač judikatura soudů dosud zastává závěr opačný. Jsem toho názoru, že ochrana exekucí dotčených osob (manžela povinného) má primárně spočívat ve využití stávajících institutů, které jak právo hmotné (zúžení SJM apod.), tak i právo procesní (definování nepostižitelných pohledávek aj.) již dnes umožňuje, nikoliv v odepření výkonu (ochrany) práva oprávněného.

V blízkce související problematice možnosti zrušení účtu vedeného u peněžního ústavu povinným v průběhu exekuce uvádím argumenty, které svědčí pro tuto možnost, neboť samotné dispoziční úkony, které vedou ke zrušení účtu, nemohou po zákonem stanovenou dobu, způsobit samotný zánik účtu, aniž by

současně nedošlo k vypořádání prostředků ve prospěch oprávněného. Je tedy nutné rozlišovat zánik smlouvy o účtu (výpovědí) od okamžiku faktického zrušení účtu. Také si kladu otázku, jaký smysl má šestiměsíční zákonná lhůta, po jejíž dobu trvají zákazy plynoucí z inhibitoria i arestatoria? Domnívám se, že exekuce by v důsledku marného uplynutí této lhůty bez dalšího (tedy ex lege) zanikat neměla.

Soudní exekutor, tak jako i zástupci dalších právnických profesí, podléhají odpovědnostnímu režimu. Jedná se jak o režim odpovědnosti za škodu, tak i o odpovědnost kárnou či trestněprávní. Ve vztahu k odpovědnosti za škodu polemizují se závěry Nejvyššího soudu ČR, neboť se domnívám, že v případě, kdy jsou dány podmínky odpovědnosti za škodu, kterou nese stát, je tato odpovědnost státu odpovědností prioritní a nikoliv stojící vedle odpovědnosti samotného soudního exekutora ve smyslu ust. § 32 ex. řádu. Jsem toho názoru, že tento odpovědnostní režim by neměl být štěpen. Dále na příkladech z praxe poukazuji na současný vývoj judikatury v této oblasti.

Také kárná odpovědnost soudního exekutora není prosta komplikací. V důsledku novelizací došlo ke zcela nekonceptnímu podřízení kárného řízení ve věcech soudních exekutorů do gesce specializovaného kárného senátu Nejvyššího správního soudu ČR. Jsem toho názoru, že by ke všem samosprávným stavovským organizacím mělo být přistupováno shodně. Vzhledem k tomu, že vítám vyváženou účast širší odborné veřejnosti na rozhodování ve věcech kárných žalob ve vztahu ke všem právním profesím, nabízím takový model, který by v I. stupni svěřoval rozhodování o kárných žalobách orgánu profesní samosprávy a jako orgán odvolací by se uplatnil již zmíněný kárný senát Nejvyššího správního soudu ČR. Tím by také došlo k odstranění, dnes problematického stavu, jednoinstančnosti kárného řízení před Nejvyšším správním soudem.

Provádění exekuce ze své podstaty zasahuje do řady chráněných práv a zájmů člověka. Z tohoto důvodu je také nutné, byť v případě této práce pouze okrajově, zabývat se trestněprávními aspekty činnosti soudního exekutora. Nejvýznamnějším je v této oblasti postavení soudního exekutora jako úřední osoby, která je při výkonu své dovolené činnosti chráněna normami trestního práva. Přestože to zákon neuvádí, postavení úřední osoby se vztahuje i na

exekutorského kandidáta, pokud svou činnost vykonává jako zástupce soudního exekutora. Konečně docházím k závěru, že soudní exekutor se nemůže bez dalšího automaticky zprostit odpovědnosti pouze s odkazem na oprávněnost výkonu své činnosti, pokud bylo zřejmé, že rozhodnutí, na jehož základě soudní exekutor postupuje, nespĺňuje zákonné předpoklady.

Zastavení exekuce je jednou z mála možností, jak ukončit exekuci, aniž by zároveň došlo k samotnému vymožení exekučním titulem přiznaného práva. I tato část exekučního řádu byla dotčena zásadní novelizací. Za současně platné právní úpravy je oproti úpravě předcházející dána možnost zastavení exekuce soudnímu exekutorovi. To ovšem za předpokladu, že se zastavením exekuce účastníci exekučního řízení souhlasí. V opačném případě rozhoduje o zastavení exekuce i nadále exekuční soud. Tuto novou úpravu v zásadě vítám, neboť je způsobilá omezit průtahy v řízení v případech, kdy zastavení exekuce účastníci nespørují.

Jako pozitivní vnímám také zakotvení povinnosti soudního exekutora vyzoomět o skončení exekuce dotčené subjekty. V tomto případě však citelně chybí lhůta, do kdy tak má soudní exekutor učinit.

Dále se podrobněji věnuji nejčastějším důvodům zastavení exekuce včetně zohlednění judikatury soudů. V této souvislosti také navrhuji, aby bylo soudnímu exekutorovi (exekučnímu soudu) umožněno, aby v rámci rozhodnutí o zastavení exekuce mohl, v odůvodněných případech, rozhodnout i o vrácení již vymoženého plnění. Tento návrh je omezen pouze na řízení o zastavení exekuce a šetří tak účel zákazu restitutio in integrum, jehož hlavní smysl zůstává tímto návrhem zachován.

V souvislosti se zastavením exekuce podle ust. § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř. se dotýkám povahy a postavení exekutorského či notářského zápisu jako exekučního titulu včetně částečného zhodnocení postavení exekučního soudu jako soudu nalézacího. Ač nerad, za v současnosti platné právní úpravy výjimečně souhlasím s prováděním „simulovaných“ nalézacích řízení soudem exekučním, ačkoliv jsem si vědom mnohých nedostatků, které to přináší (exekuční řízení není ze své povahy k nalézání práva určeno). Opačný závěr by totiž mohl vést k porušení práva na spravedlivý proces, respektive k poskytnutí ochrany zjevnému bezpráví.

V rámci posouzení omezení zastavení exekuce, jak je umožněno ust. § 55a ex. řádu docházím k závěru, že toto ustanovení exekučního řádu není možné aplikovat. Účelem tohoto omezení je, aby pod tlakem časově neomezeného generálního inhibitoria došlo k zaplacení nákladů exekuce, aniž by bylo v danou chvíli zřejmé, kdo je subjektem, jehož povinnost k náhradě nákladů exekuce stíhá. De lege ferenda by mělo dojít k odstranění tohoto ustanovení, neboť vytváří nesplnitelné podmínky. Danému účelu má sloužit institut zálohy na náklady exekuce.

Posledním okruhem otázek, jimž se v této práci věnuji, je otázka nákladů exekuce. Tyto otázky považuji za důležité, neboť často představují značný zásah do majetkové sféry účastníků exekučního řízení. To ostatně potvrzuje také rozsáhlá judikatura, která se těmto otázkám věnuje. Např. shledávám problematickou tu část úpravy, podle níž má soudní exekutor nárok na odměnu, i v tom případě, kdy mu zanikne pověření k provedení exekuce. Také citelně chybí možnost snížení nepřiměřené odměny soudního exekutora (vyjma možnosti dle ust. § 11 odst. 1 ex. tarifu). Dále nesouhlasím s takovou úpravou, která přiznává soudnímu exekutorovi nárok na náhradu paušálně určených a účelně vynaložených i za situace, kdy v dané věci neučinil žádný úkon.

Záloha na náklady exekuce je mimořádně důležitá, neboť má jak zajišťující, tak i uhrazovací charakter. Zabezpečuje, že úplatnost činnosti soudního exekutora může být takřka vždy zaručena. Tím může soudní exekutor významně eliminovat riziko, které z jeho podnikání vyplývá. I zde je však nutné přihlídnout k určitým rizikům. Zejména k riziku obcházení zákona v souvislosti se zastavením exekuce, neboť za pomoci tohoto institutu se soudní exekutoři často pokoušeli obcházet judikaturu soudů ve vztahu k náhradě nákladů exekučního řízení, které bylo zastaveno pro nemajetnost povinného a zároveň nebylo možné na základě zavinění tuto povinnost uložit oprávněnému. Ostatně vzhledem ke speciální úpravě ve vztahu k obecné úpravě zastavení exekuce jsem toho názoru, že zastavení exekuce pro nesložení zálohy na náklady exekuce oprávněným, souhlasu účastníků exekučního řízení nepodléhá.

Dílčí otázku náhrady hotových nákladů osob povinných poskytnutím součinnosti ve smyslu ust. § 33 a násl. ex. řádu bych řešil způsobem odlišným od

judikatury. Na rozdíl od závěru Nejvyššího soudu ČR se totiž domnívám, že tyto náklady jsou nákladem exekuce, na něž se má uplatnit standardní nákladový režim, jinými slovy tyto náklady by měl platit soudní exekutor a hradit povinný (popř. oprávněný), nikoliv však stát.

Náklady exekuce a náklady oprávněného jsou určeny v příkazu k úhradě nákladů exekuce. Provedené novelizace již začlenily požadavek Ústavního soudu ČR na přesné vyčíslení těchto nákladů, takže již není možné, aby účastníci nevěděli, z čeho náklady exekuce sestávají. Proti příkazu k úhradě nákladů exekuce slouží jako opravný prostředek tzv. námitky. V případě, kdy soudní exekutor námitkám zcela nevyhoví, přichází na řadu rozhodování exekučního soudu. Ohledně úpravy námitkového řízení bych do budoucna soudnímu exekutorovi umožnil, aby mohl uplatněným námitkám vyhovět, byť i jen z části. Exekuční soud by pak nadále rozhodoval pouze o zbývající části, která je sporná. Domnívám se, že tato možnost by mohla dílčím způsobem přispět ke zrychlení průběhu exekučního řízení. De lege ferenda bych zakotvil stanovení přesné lhůty do kdy má soudní exekutor o námitkách rozhodnout. Považoval bych za vhodné, aby soudní exekutor byl povinen rozhodnout v totožné lhůtě 8 dnů, jakou mají na podání námitek účastníci řízení.

V otázce náhrady paušálně určených a účelně vynaložených nákladů jsem toho závěru, že znění zákona již neumožňuje, aby v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného nebyla stanovena povinnost k jejich náhradě oprávněnému, byť je Ústavní soud ČR, alespoň prozatím, opačného názoru.

Jsem si zároveň vědom toho, že v souvislosti s exekučním řádem vyvstává celá řada dalších otázek, ať už se jedná o problematiku souběhu exekučního řízení s jinými typy řízení, o otázky návrhu na nařízení exekuce, účastníků exekučního řízení, překážky litispendence, doručování aj. Pozornost si zaslouží také zhodnocení historického vývoje exekučního práva u nás či srovnání naší právní úpravy s úpravou zahraniční. Těmto a dalším otázkám se budu v budoucnu věnovat ve své disertační práci. Závěrem se domnívám, že i přes skutečně značné problémy, které aplikace exekučního řádu v praxi přinesla, došlo ke zvýšení možnosti domoci se svého práva. Z tohoto důvodu pokládám dosavadní působení soudních exekutorů, byť s rozpaky, za přínosné.

5 Seznam použitých pramenů a literatury

5.1 Odborné publikace

- BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, 1066 s. ISBN 80-7179-378-7
- HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, 1320 s. ISBN 80-7179-740-5
- HLAVSA, P. *Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy*. 3. vydání. Praha : Linde, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7201-704-1
- KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, 685 s. ISBN 978-80-7179-582-7
- MISES, L. *Liberalismus*. Praha : Liberální institut, 1998, 186 s. ISBN 80-86119-08-04
- TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006, 852 s. ISBN 80-7179-489-9
- VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, 288 s. ISBN 978-80-7179-644-2
- WINTEROVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Linde, 2004, 729 s. ISBN 80-7201-595-8

5.2 Odborné články

- BAUDYŠ, P.: Aplikace exekučního řádu z pohledu mého, *Právní rozhledy*, 2002, č. 9, s. 436 - 441
- BENEK, B. Dvakrát o exekucích a exekutorech. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, s. 18 - 19

- ČECH, O., NEDBALOVÁ, V. K otázce přípustnosti zrušení účtu v průběhu exekuce prováděné příkázáním pohledávky z účtu. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 6, s. 33 – 35
- DVOŘÁK, J., POLEDNA, Z. Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2002, č. 10, s. 484 – 492
- FILÍPEK, M. (Zatím) poslední novela exekučního řádu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 9, s. 322 – 326
- HLAVSA, P. Třetí úvahy nad exekučním řádem. *Justiční praxe*, 2002, č. 5, s. 267 - 278
- KLAPKA, Š. Vybrané problémy rozhodování o náhradě nákladů exekuce. *Právní rozhledy*, 2009, č. 4, s. 124 – 129
- KORBEL, F., PRUDÍKOVÁ, D. Nad změnami v exekučním řádu. *Právní rozhledy*, 2009, č. 22, s. 791
- MÁDR, J. Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu. *Právní rozhledy*, 2006, č. 10, s. 369 – 373
- PIPEK, J. Trestněprávní limity výkonu úřadu exekutora. *Právní rádce*, 2006, č. 10, s. 43 – 48
- SVOBODA, K. Kdy a jak přezkoumat notářský nebo exekuční zápis. *Ad Notam*, 2009, č. 5, s. 161
- VALENTA, J. Manžel povinného v exekučním řízení. *Právní rádce* [on-line]. 2008, č. 8 [cit. 2010-04-12]. http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077440-26786440-F00000_d-manzel-povinneho-v-exekucnim-rizeni.
- VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A., HLADKÝ, J.: Druhé úvahy nad exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 9, s. 581 - 585
- WINTEROVÁ, A. První úvahy nad novým exekučním řádem. *Právní praxe*, 2001, č. 7, s. 394 - 402

5.3 Judikatura soudů

Ústavní soud ČR

Pozn. uvedená rozhodnutí Ústavního soudu ČR jsou dostupná on-line na adrese <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

- nález ze dne 04. 02. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, 63/1997 Sb., N 13/7 SbNU 87
- nález ze dne 17. 02. 2009, sp. zn. I. ÚS 684/07
- nález ze dne 01. 03. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 8/06, 94/2007 Sb., N 39/44 SbNU 479
- nález ze dne 06. 02. 2007, sp. zn. Pl.ÚS 38/06, 84/2007 Sb., N 23/44 SbNU 279
- nález ze dne 30. 06. 2005, sp. zn. II. ÚS 37/04, N 135/37 SbNU 705
- usnesení ze dne 25. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93, U 3/2 SbNU 201
- nález ze dne 31. 08. 2005, sp. zn. II. ÚS 336/2005, N 170/38 SbNU 361
- nález ze dne 10. 03. 2009, sp. zn. III. ÚS 455/08, zatím nepublikováno
- nález ze dne 05. 05. 2009, sp. zn. IV. ÚS 314/09, zatím nepublikováno
- nález ze dne 22. 09. 2009, sp. zn. II. ÚS 2426/09, zatím nepublikováno
- nález ze dne 02. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 630/03, N 162/35 SbNU 215
- nález ze dne 15. 04. 2004, sp. zn. III. ÚS 231/03, N 55/33 SbNU 67
- stanovisko pléna ze dne 12. 09. 2006, sp. zn. Pl. ÚS- st 23/06, ST 23/42 SbNU, 545

Nejvyšší soud ČR

Pozn. uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR jsou dostupná on-line na adrese <http://www.nsoud.cz/rozhod.php>

- usnesení ze dne 31. 07. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1284/2002
- usnesení ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003 Sb. r. civ. 74/2004
- stanovisko ze dne 01. 01. 2000 sp. zn. Cpjn 200/2005 Sb. r. civ. 31/2006
- usnesení ze dne 29. 03. 2007, sp. zn. 20 Cdo 779/2006
- rozsudek ze dne 29. 03. 2006, sp. zn. 4 Tz 32/2006
- usnesení ze dne 12. 04. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3516/2006 Sb. r. civ. 95/2007
- usnesení ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 20 Cdo 3020/2005
- usnesení ze dne 29. 07. 2008, sp. zn. 20 Cdo 3087/2007
- usnesení ze dne 05. 03. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2770/2008

- usnesení ze dne 23. 02. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2618/2004
- usnesení ze dne 28. 04. 2009, sp. zn. 20 Cdo 1353/2007
- usnesení ze dne 25. 03. 2004, sp. zn. 20 Cdo 689/2003 Sb. r. civ. 49/2005
- usnesení ze dne 23. 07. 2009, sp. zn. 20 Cdo 1473/2008
- usnesení ze dne 14. 08. 2002, sp. zn. 77 Nc 66/2002 Sb. r. civ. 52/2004
- usnesení ze dne 04. 04. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1343/2000
- usnesení ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 20 Cdo 166/2003
- usnesení ze dne 11. 01. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1813/2006
- usnesení ze dne 14. 04. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/99 Sb. r. civ. 4/2001
- Sb. r. civ. 8/66
- rozsudek ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 25 Cdo 970/2006 Sb. r. civ. 44/2009
- rozsudek ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1802/2002
- rozsudek ze dne 28. 02. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2813/2006
- rozsudek ze dne 16. 07. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2234/2008
- usnesení ze dne 26. 04. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2214/2005
- usnesení ze dne 27. 05. 2005, sp. zn. 20 Cdo 245/2004
- usnesení ze dne 29. 01. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2957/2006
- usnesení ze dne 14. 05. 2009, sp. zn. 20 Cdo 609/2008
- rozsudek ze dne 28. 08. 2008, sp. zn. 20 Cdo 3463/2006

Městský soud v Praze

Pozn. označená rozhodnutí krajských soudů jsou dostupná v centrální („CE“) a vnitřní evidenci („VE“) soudní judikatury vedené v programu JUDIKATURA.

- usnesení ze dne 18. 03. 2003, sp. zn. 14 Co 98/2003 Sb.r.civ. 77/2003
- usnesení ze dne 27. 02. 2009, sp. zn. 14 Co 61/2009, VE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 04. 12. 2009, sp. zn. 16 Co 429/2009, VE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 22. 04. 2008, sp. zn. 14 Co 104/2008, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 06. 09. 2008, sp. zn. 11 Co 150/2008, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 22. 06. 2006, sp. zn. 14 Co 316/2006, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 27. 02. 2008, sp. zn. 51 Co 572/2007, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 19. 11. 2009, sp. zn. 16 Co 407/2009, CE [cit. 2010-04-12]

- usnesení ze dne 25. 01. 2008, sp. zn. 11 Co 388/2007, CE [cit. 2010-04-12]

Krajský soud v Brně

- usnesení ze dne 22. 5. 1995, sp. zn. 18 Co 411/94, in *Ad Notam*, 1999, č. 5

Krajský soud v Českých Budějovicích

- usnesení ze dne 11. 02. 2008, sp. zn. 24 Co 21/2008, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 16. 04. 2004, sp. zn. 15 Co 77/2004, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 28. 03. 2007, sp. zn. 24 Co 532/2007, CE [cit. 2010-04-12]

Krajský soud v Hradci Králové

- usnesení ze dne 19. 04. 2004, sp. zn. 24 Co 164/2004, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 28. 07. 2005, sp. zn. 19 Co 253/2005, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 31. 08. 2007, sp. zn. 19 Co 231/2007, CE [cit. 2010-04-12]

Krajský soud v Ústí nad Labem

- usnesení ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. 10 Co 840/2005, in *Soudní rozhledy*, 2006, č. 6
- usnesení ze dne 27. 01. 2004 sp. zn. 11 Co 14/2004, CE [cit. 2010-04-12]
- usnesení ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 10 Co 1007/2005, in *Soudní rozhledy*, 2006, č. 2

5.4 Právní předpisy

Pozn. není-li uvedeno jinak, vychází tato práce z právních předpisů ve znění účinném do 17. 04. 2010.

- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku
- zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
- zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů
- zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád
- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem
- zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
- zákon č. 133/2006 Sb., změna občanského soudního řádu a exekučního řádu
- zákon č. 286/2009 Sb., změna exekučního řádu
- zákon č. 183/2009 Sb., změna exekučního řádu
- zákon č. 347/2007 Sb., změna exekučního řádu
- zákon č. 360/2003 Sb., změna exekučního řádu a zákona o správních poplatcích
- zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky
- vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem
- vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů,

- vyhláška č. 177/1996 Sb., advokátní tarif
- vyhláška č. 291/2006 Sb., změna vyhlášky o odměně a náhradách soudního exekutora

Abstract

Selected problematical aspects of enforcement proceedings

With reference to the social changes after 1989, the number of the litigations has significantly grown. Owing to this growth, the delays in proceedings started to occur, both in discovery and enforcement proceedings. As a result, the Act No 120/2001 Coll., on executors and executory activity (executory codex) was enacted, which came into legal force on 1 September 2001. The new legal profession, judicial executor, has been constituted by this act. The main job of this profession is to execute the executable titles.

The objective of this thesis is to review some problematic aspects caused by the application of the executory codex. The emphasis is put on the wording of the act, juridical interpretation, as well as the professionals' discussion. The thesis consists of two main chapters.

The first chapter deals with matters regarding the legal state of the juridical executor, as the newly constituted legal profession, and relates to the structure of the Executory chamber of the Czech Republic, which is a self-government organization associating juridical executors. The main conclusion of this part is that the juridical executor is not the direct part of the juridical power. However, he is the private businessman, who is in the position close to the proxy of the beneficiary. Within the contemporary legal professions, he is in very similar position to a notary. The government of the Czech Republic is decreasing the number of the juridical executors. Restricted amount of the juridical executors is not able to perform their job efficiently, hence it would be advisable not to restrict the number of the juridical executors.

The second chapter deals with problems of adequacy of the execution, questions related to option of distraint of the spouse's bank account, with option to cancellation of the bank account in an monetary institution while execution. The juridical executor's responsibility for damage, disciplinary and criminal liability are not set aside. The evaluation and solution of the question of the dismissal and matters of costs of the executory procedure are dealt.

Notwithstanding the considerable problems, which were caused by the juridical executors' activity, the efficiency of enforceability of the laws has been improved.

Klíčová slova: soudní exekutor, exekuční řízení

Keywords: executor, enforcement proceedings